

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Červenec a srpen 2007

Ročník XVII

číslo 7–8

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Události měsíce

Ceny ministra životního prostředí za rok 2006 1

Začíná transformace

na nízkouhlíkovou ekonomiku 2

Výnosově neutrální ekologická

daňová reforma 3

Národní program snižování emisí ČR 5

Ceny ministra životního prostředí

za rok 2006 – pokračování 9

Zprávy ze správy životního prostředí 13

Rozhovor

RNDr. Jozef Zetěk: O budování pocitu,

že tady nejsme sami 24

Analýzy, souhrny, komentáře

OSN: 15. zasedání Komise

pro udržitelný rozvoj 29

Evropská unie: Ministři životního

prostředí o ekoinovacích 32

Biodiverzita: Biologická rozmanitost

v Evropě: Jak dál? 34

Ekonomika: Elasticita poptávky

po pohonných hmotách 37

Doprava: Jak zlepšit ovzduší v Praze 39

Ekologická výchova:

O přírodě v dětství a kolem něj 42

Tip

Podej ruku Zemi 44

Václav Cílek, geolog, vědec a autor pozoruhodných knih o různých aspektech environmentální geologie, přebírá z rukou ministra Martina Bursíka jednu z cen.

CENY MINISTRA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ZA ROK 2006

Pět již tradičních prestižních ocenění – Cen ministra životního prostředí za rok 2006 – předal 5. června, tedy ve Světový den životního prostředí, vybraným osobnostem a organizacím českého veřejného života ministr životního prostředí a místopředseda vlády Martin Bursík.

Ministři životního prostředí toto ocenění předávají osobnostem či organizacím z řad vědců, umělců, nevládních organizací či z podnikatelské sféry, které se vyznamenaly mimořádným přínosem pro životní prostředí. Za rok 2006 tuto cenu převzali: Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina, společně ornitologové Prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc., Doc. RNDr. Karel Hudec, DrSc. a Prof. RNDr. Karel Šťastný, CSc., dále Mgr. Vojtěch Kotecký, programový ředitel Hnutí Duha, geolog, vědec a literární autor RNDr. Václav Cílek CSc., vědecký ekolog Prof. Ing. Josef Fanta, CSc. Podrobnosti z této společenské události včetně fotoreportáže najdete na následujících stránkách.

(red)

ZAČÍNÁ TRANSFORMACE NA NÍZKOUHLÍKOVOU EKONOMIKU

Vláda ČR na svém jednání 23. 5. 2007 schválila konečnou verzi ekologické daňové reformy, která je součástí reformního zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů. Ekologická daňová reforma nakonec zvýhodní vytápění domácností obnovitelnými zdroji energie, plynem a centrálním zásobováním teplem z kombinované výroby elektřiny a tepla

Vypouštění oxidu uhličitýho není zdarma

Vláda se nakonec přiklonila k uplatnění výjimky ze zdanění pro vytápění domácností zemním plynem a centrálním zásobováním teplem (v případě, že tepelná energie je vyráběna technologií kombinované výroby elektřiny a tepla). Zdanění energií nebude podléhat ani elektřina či teplo z obnovitelných zdrojů energie, metanu a vodíkových palivových článků. Vláda zachovala nulovou sazbu spotřební daně pro využití stlačeného zemního plynu v dopravě. Spotřební daň se nebude platit ani z elektřiny, využitě v železniční či městské dopravě (tramvaje, metro a trolejbusy).

Naopak uhlí či elektřina využívaná pro lokální vytápění domácností bude zatížena spotřební daní z energií. „Ve vládě zvítězil přístup, který zvýhodňuje ekologicky šetrnější způsoby vytápění domácností před vytápěním uhlím respektive elektřinou, která se u nás vyrábí dominantně v zastaralých uhelných elektrárnách s nízkou účinností a vysokými emisemi znečišťujících látek. Vláda poslala důležitý vzkaz občanům i podnikatelským subjektům – vypouštění oxidu uhličitýho není zdarma a projeví se prostřednictvím spotřební daně z energií v jejich ceně. Začíná transformace české ekonomiky v nízkouhlíkovou ekonomiku,“ komentoval rozhodnutí vlády ministr životního prostředí Martin Bursík.

Sníží se platby sociálního pojištění

Ekologická daňová reforma bude výnosově neutrální, tzn. že výnosy ze zdanění uhlí, elektřiny a zemního plynu budou využity ke snížení povinných plateb sociálního pojištění zaměstnavatelů prostřednictvím novely zákona o sociálním pojištění s účinností od 1. 1. 2009. „Zvolili jsme analogický postup, jakým se vydalo před lety Německo. V první polovině příštího roku odhadneme roční výnosy z nepřímých daní z energií a o jejich výši snížíme vedlejší náklady práce. To je strategie dvojího vítězství. Ekologická daňová reforma přispěje ochraně životního prostředí a současně bude impulsem pro snížení nezaměstnanosti,“ říká Martin Bursík.

Přechod k ekologicky šetrným způsobům vytápění a k využívání energetických úspor podpoří Ministerstvo životního prostředí také finančně. Z Operačního programu Životní prostředí bude podporovat projekty využívání obnovitelných zdrojů energie pro výrobu tepla a projekty vedoucí k energetickým úsporám v domácnostech.

Reformní zákony musí ještě schválit parlament, kam putují okamžitě z jednání kabinetu.

Co a jak se bude danit

Zdanění budou podléhat především tuhá fosilní paliva (např. uhlí či koks), která budou zdaněna sazbou 8,50 Kč na GJ spalného tepla, což způsobí nárůst ceny pevných paliv pro domácnosti o cca 10 % (záleží na spalném teple jednotlivých druhů pevných paliv). Zemní plyn – vyjma jeho využití pro vytápění domácností, v dopravě a při kombinované výrobě elektřiny a tepla – bude podléhat zdanění ve výši 30,60 Kč na MWh spalného tepla. Daň ve výši 28,30 Kč na MWh, tedy cca 1 % – zatíží elektřinu. Elektřina, vyrobená z obnovitelných zdrojů (slunce, vítr, voda, biomasa, metan, palivové články) bude od daně osvobozena. Nárůst ceny elektřiny pro domácnosti představuje 1 %.

Spalné teplo je množství tepelné energie, které lze získat dokonalým spálením určitého množství paliva, přičemž tlak je po celou dobu spalování konstantní. Všechny spaliny vzniklé spalováním jsou ochlazené na výchozí teplotu složek, které se účastnily spalování, vyjma vody. Tato voda je ve stavu kapalném o teplotě rovné teplotě výchozí. Čím kvalitnější je palivo i technologie spalování, tím je výsledek efektivnější a spalné teplo na jednotku paliva vyšší.

O jednání vlády

Na tiskové konferenci po zasedání vlády mimo jiné předseda vlády Mirek Topolánek oznámil, že pro zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů, který vláda schválila, hlasovala jednomyslně. Několik bodů bylo při jednání přerušeno spíše z důvodů technických.

Ministr financí Miroslav Kalousek komentoval jednání tak, že nešlo ani tak o rozpory jako o několik možných variant řešení a vláda dospěla ke konečným variantám.

Místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík se na tiskové konferenci podrobněji zmínil o doprovodných usneseních, z nichž jedno se týká úkolu pro ministra financí obrátit se na Evropskou komisi a předat návrh na doplnění celního sazebníku o kód, který bude zahrnovat pevná paliva z rostlinné biomasy: „My jsme měli tu největší vůli zvýhodnit vytápění peletami z rostlinné biomasy, ale protože to je technologie nová a Evropská komise ještě nezná kód celního sazebníku, tak je potřeba nejprve ten kód vytvořit, aby pak bylo možno přiřadit toto palivo do nižší sazby DPH. A stejně tak pan ministr financí za ČR požádá o výjimku, aby mohly být přeřazeny technologie, které vyrábí teplo z obnovitelných zdrojů – solární kolektory, tepelná čerpadla, kotle na různé typy biomasy, aby byly přeřazeny do nižší sazby DPH. Čtvrté doprovodné usnesení

se týká úkolu pro ministra zemědělství ve spolupráci s životním prostředím vypracovat program podpory čistých a vysokoprocenčních biopaliv, který také budeme muset předkládat do Bruselu. A k tomu shrnutí debaty okolo ekologické daňové reformy, která je součástí reformního „batohu“, k tomu nelze říci než-li to, že vláda se konsensuálně shodla, že bude uplatněna výjimka ze zdanění zemního plynu pro vytápění domácností, ze zdanění tepla, které je vyrobeno v kombinované výrobě elektřiny a tepla, ze zdanění tepla z obnovitelných zdrojů energie a jsou tam další výjimky, které se týkají železniční a městské dopravy, která využívá elektřinu, a také byla zachována vlastně nulová sazba daně pro stlačený zemní plyn v dopravě. Čili, toto je závěr jednání vlády o ekologické daňové reformě,“ shrnul Martin Bursík.

Martin Říman, ministr průmyslu a obchodu komentoval jeden z bodů, které předkládal do vlády: „Vláda, na základě mého návrhu, rozhodla o prodloužení těžby uranu na dole Dolní Rožínka v kraji Vysočina na dobu neurčitou, respektive po dobu, kdy bude tato těžba ekonomicky výhodná. To znamená, obejde se jakkoliv bez dotací státu.“ Na dotaz novinářů, zda je pro něj velký problém, aby byl zvýhodňován plyn, odpověděl ministr Říman: „To je velmi jednoduché. Každý musel ustoupit a výsledek je takový, jak říkal pan premiér – vláda hlasovala jednotně.“

Tisková zpráva MŽP a záznam z tiskové konference po zasedání vlády 23. 5. 2007, upraveno (red)

.....

VÝNOSOVĚ NEUTRÁLNÍ EKOLOGICKÁ DAŇOVÁ REFORMA

Vystoupení místopředsedy vlády a ministra životního prostředí Martina Bursíka v Poslanecké sněmovně 6. června 2007 v rámci projednávání návrhu zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů.

Dámy a pánové, vážené poslankyně, vážení poslanci,

jak jste zaregistrovali, tak jsme si jako členové vlády rozdělili role a každý popisujeme určitý segment, který věcně nám je bližší. Dovolte, abych vám krátce představil jednu část reformního batohu, která je vskutku reformou. Není pochyb o tom, že patří do celku novel zákonů, které jsou vám předkládány, a to je ekologická daňová reforma.

Reforma se v novele zákonů projevuje návrhem zákona o zdanění elektřiny, plynu a uhlí. K tomu je potřeba dodat, že závazek realizovat výnosově neutrální ekologickou daňovou reformu měly již tři vlády, resp. čtyři, které předcházely vládě této. Hned tři sociálně demokratické vlády měly ve svém programovém prohlášení realizovat výnosově neutrální ekologickou daňovou reformu. Na reformě se pracovalo koncepčně, několik scénářů, variant bylo připraveno. Bohužel žádný ze scénářů se nedostal do fáze, kdy by předchozí vlády ekologickou daňovou reformu schválily, koncepčně se na ní shodly a předložily ji Poslanecké sněmovně. Jako vláda jsme se dostali do určitého časového presu, protože – jak již tady bylo řečeno ministrem financí – Česká republika v přístupové smlouvě z Atén vyjednala odklad začlenění Směrnice 96 z roku 2003 o zdanění energií do 1. 1. 2008, a tudíž skutečně tento krok děláme na poslední chvíli.

Reforma, jak vám je předkládána, co do výše sazeb vychází z minimálních sazeb spotřebních daní, které jsou stanoveny Směrnicí 96. Řeknete možná, že je to málo ambiciózní, že by vláda mohla nasa-

dit spotřební daně vyšší. My jsme sledovali nicméně jiný cíl. Tím cílem je institucionálně zakotvit ekologickou daňovou reformu do naší daňové soustavy tak, aby v budoucnu, kdy se budou měnit její parametry, jsme měli zajištěno, že daňová reforma nám přináší tzv. dvojí dividendu, dvojí výhodu. Na straně jedné ekonomickými nástroji – spotřebitelskou volbou, chováním výrobců, producentů energií i spotřebitelů – chráníme životní prostředí, protože ekologická daňová reforma zvýhodňuje výrobu tepla z ekologicky šetrnějších technologií. To na straně druhé – ochrana životního prostředí. Na straně druhé – výnosy ze spotřebních daní z energií se vrací do ekonomiky snížením vedlejších nákladů práce. V důvodové zprávě k zákonu najdete princip, který hovoří o tom, že veškeré výnosy, které stát získá ze zdanění energií, využije a použije ke snížení povinných odvodů sociálního pojištění zaměstnavatelů.

Po delší diskusi jsme přistoupili na německý model, tzv. princip T plus jedna, kdy ministr práce a sociálních věcí dostal od vlády uloženo, aby do poloviny roku 2008 vyhodnotil výnosy ze spotřebních daní z energií, učinil odhad ročních výnosů a připravil návrh novely zákona o sociálním pojištění, ve kterém nastaví už konkrétní parametry, to znamená snížení o tolik a tolik desetin procentního bodu povinných odvodů sociálního pojištění zaměstnavatelů. Tímto bude zajištěna výnosová neutralita.

O co se konkrétně jedná? Uvalujeme minimální sazbu spotřební daně 8, 50 korun na gigajoul spáleného tepla pro uhlí, což podle typu uhlí, podle spáleného tepla se pohybuje zhruba na zvýšení ceny pro

spotřebitele o 10 %. To je myslím nejvýznamnější efekt daňové reformy. U zemního plynu je nárůst 30,60 korun na megawatthodinu, u elektřiny 28,30 korun na megawatthodinu.

To, co zaslouží největší pozornost, jsou výjimky, protože o výjimkách se vedla na vládě nejpodstatnější řeč. To, že spotřební daně musíme zavést, o tom není pochyb. To, že se vláda rozhodla „nezci-zit“ výnosy a nezapojit je do příjmové strany rozpočtu, ale že se rozhodla realizovat skutečně reformu, kde se vrací výnosy zpátky v podobě snížení sociálního pojištění, zlevnění vedlejších nákladů práce a tedy součást aktivní politiky zaměstnanosti, zlevnění práce, tak debata byla o výjimkách. Nakonec jsme se dohodli po velmi vitální debatě ve vládě, že vláda navrhla Poslanecké sněmovně výjimku pro využívání zemního plynu pro vytápění domácností, protože se jedná o ekologický způsob vytápění, protože stát nainvestoval miliardy korun do plynofikace a stojíme o to, aby lidé neodcházel z využívání zemního plynu, aby tento způsob vytápění, který co do emisí je ekologicky šetrný, zůstal zachován, jeho rozměr, a dále se rozvíjel.

Druhá výjimka se týká využití zemního plynu v dopravě. To je Poslanecké sněmovně důvěrně známo. Myslím, že z iniciativy pana poslance Ambrozka Poslanecká sněmovna odsouhlasila nulovou spotřební daň na využití zemního plynu v dopravě s tím, že spotřební daně celkem v pěti krocích od roku 2012 se poté budou zvyšovat až do roku 2020, kdy se ustálí na sazbě 264,80 korun na megawatthodinu spáleného tepla.

Ta další výjimka se týká tzv. ekologicky šetrné elektřiny, která je v zákoně definována jako elektřina z využití sluneční energie, biomasy, větrné energie, geotermální energie, také elektřiny vyrobené z metanu, z uzavřených uhelných dolů. Je v našem zájmu a je ekologicky přínosné, aby metan byl energeticky využíván, aby neunikal do atmosféry, protože je 21krát agresivnější nežli CO_2 , a poté také vyrobený z palivových článků. Čili šli jsme i do takového detailu, že elektřina, která je vyrobena v dopravních prostředcích, pokud je spotřebována v dopravním prostředku, je také osvobozena od daně. Mám na mysli hybridní pohony, které se čím dál více prosazují a kde jalová energie se ukládá do akumulátorů, která pak je využívána pro pohon automobilu.

Výjimka je také navrhována pro provozování dráhy a drážní dopravy pro přepravu osob a věcí na dráze železniční, tramvajové a autobusové. A pak jsou tady výjimky, které jsou v podstatě standardní pro všechny země, které využívají možnosti výjimky pro metalurgické procesy, pro elektrolytické procesy tam, kde tyto výjimky v podstatě využívají všechny země, které mají těžký průmysl, který by byl zatížen touto spotřební daní.

Další výjimkou je centrální zásobování teplem pro domácnosti, a to v případě, že teplo je vyráběno v kombinované výrobě elektřiny a tepla. Asi nemusím vysvětlovat, že je to vlastně neekonomičtější, neefektivnější způsob vyrábění, kde se využije primární energie jak pro výrobu elektřiny, tak pro výrobu tepla.

Já myslím, že vám navrhuje vyvážený model ekologické daňové reformy, který co do parametrů

odpovídá minimálním sazbám daně. U výjimek jsme si dávali pozor na to, abychom skutečně zvýhodnili domácnosti, které budou vytápět šetrnými způsoby, a nárůst ceny uhlí, který tady jistě bude diskutován, jsme připraveni kompenzovat jinými kroky. Primárně využitím zhruba 20 mld. korun v Operačním programu Životní prostředí, kde budeme připravovat speciální program pro náhradu vytápění uhlím v domácnostech – týká se to zhruba 400 tis. domácností; chceme nabídnout dotaci kombinovanou se zvýhodněným úvěrem a chceme pomoci domácnostem, aby postupně, nikoliv skokem, přešly na ekologické způsoby vytápění.

Dámy a pánové, toto je základ ekologické daňové reformy. Jde o přesun od přímých daní k nepřímým. Nemáme jiné efektivnější nástroje, jak chránit životní prostředí, nežli jsou ekonomické nástroje. Konkrétně ve věci využívání uhlí jako pevného paliva nevíme, jak jinak účinně motivovat spoluobčany k tomu, v kombinaci s dotacemi a s úvěry, aby přešli z lokálního vytápění uhlím. V následujících několika letech budeme více a více slyšet o problému jemného poléťavého prachu. Já přináším do vlády národní program snižování emisí znečišťujících látek, ze kterého se ukazuje, že celou jednu polovinu emisí jemného poléťavého prachu mají na svědomí lokální topeniště, která využívají uhlí. Doporučuji Poslanecké sněmovně, aby ten koncept s takovými parametry schválila.

A ještě jeden dodatek, který si zaslouží, abych vás na něj upozornil. My jsme také do daňové reformy vlastně zakorporovali návrh, který už Poslanecká sněmovna projednává, a to je přeřazení biomasy, palivového dříví, dřevní štěpky do snížené sazby DPH. Takový návrh tady z dílny sociální demokracie a KDU-ČSL přišel. My jsme si ho osvojili a udělali jsme ještě jeden krok navíc, a to je to, že jsme požádali ministra financí, aby inicioval jednání s Evropskou komisí, aby vytvořila kód celního sazebníku pro pelety z rostlinné biomasy, protože Evropa to ještě formálně nezná, a bez kódu celního sazebníku nemůžeme přeřadit pelety z rostlinné biomasy do nižší sazby DPH, tak bych byl rád, abyste si byli vědomi, že toto řešíme.

A stejně tak jsme požádali ministra financí, aby požádal o výjimku v možnosti přeřazení technologií pro výrobu tepelné energie z obnovitelných zdrojů, to znamená solární kolektory, tepelná čerpadla, kotle na různé druhy biomasy, aby požádal o výjimku pro přeřazení těchto technologií z vyšší sazby DPH do nižší sazby DPH. Čili ještě jsme trochu rozšířili ten návrh, který jsme tady měli v Poslanecké sněmovně, což je logické, protože vláda takového kompetence má.

Takže si vás dovoluji požádat o to, abyste věnovali pozornost této části reformního balíku a jsem samozřejmě připraven s kýmkoliv z vás o tomto vést dialog a diskusi a vysvětlit věci, příp. od vás převzít nějaké podněty. Děkuji pěkně.

*Záznam vystoupení Martin Bursík ve Sněmovně
k vládnímu návrhu ekologické daňové reformy,
6. 6. 2007*

NÁRODNÍ PROGRAM SNIŽOVÁNÍ EMISÍ ČR

Podpora z evropských fondů lidem, kteří se rozhodnou vyměnit staré kotle na uhlí, zpřísnění technické kontroly vozidel, postupná obměna vozového parku veřejné správy či finanční zvýhodnění automobilů, které splňují nejvyšší emisní normy – to jsou některá z opatření Národního programu snižování emisí, který 11. 6. 2007 schválila vláda ČR.

Program se zaměřuje především na snižování emisí těch látek, které mají přímý negativní vliv na lidské zdraví, vegetaci a ekosystémy – tedy především jemných prachových částic (PM_{10} a $PM_{2,5}$) a polycyklických aromatických uhlovodíků. Některá opatření míří také ke snižování emisí skleníkových plynů, především CO_2 . „Soustředili jsme se na takové aktivity, které z úrovně vlády mohou pomoci doplnit konkrétní kroky krajů,“ říká ředitel odboru ochrany ovzduší MŽP Jan Kužel. Program obsahuje soubor konkrétních úkolů pro MŽP, ale i pro ministerstva dopravy, zdravotnictví, financí, průmyslu a obchodu či zemědělství, především na následující rok a půl.

V devadesátých letech minulého století se podařilo zásadně snížit znečištění ovzduší především oxidem siřičitým (SO_2) či oxidem uhelnatým (CO) a u těchto látek pozitivní trend nadále trvá. Ovšem například emise oxidů dusíku (NO_x) od počátku tohoto století stagnují a v posledních několika letech se znečištění ovzduší PM_{10} a $PM_{2,5}$ a polycyklickými aromatickými uhlovodíky začíná zvyšovat. „Jedná se o látky, které znamenají bezprostřední riziko pro zdraví lidí. Proto zhoršující se trend musíme zastavit,“ vysvětluje ministr Martin Bursík důvody, které MŽP vedly k přípravě Programu.

Za tyto toxické emise jsou z větší části odpovědné domácnosti a doprava (především automobilová). Vytápění v domácnostech se na emisích drobných částic PM_{10} a $PM_{2,5}$ podílí ze 38 %, doprava dalšími

20 %. Emise polycyklických aromatických uhlovodíků dokonce ze dvou třetin (66 %) pocházejí z vytápění domácností.

Nadlimitnímu znečištění PM_{10} je vystaveno 66 % populace, znečištění je v některých oblastech plošné

Národní program snižování emisí ČR zpracovalo Ministerstvo životního prostředí k 30. květnu 2007. Z téměř padesátistránkové zprávy přetiskujeme kapitulu Manažerské shrnutí.

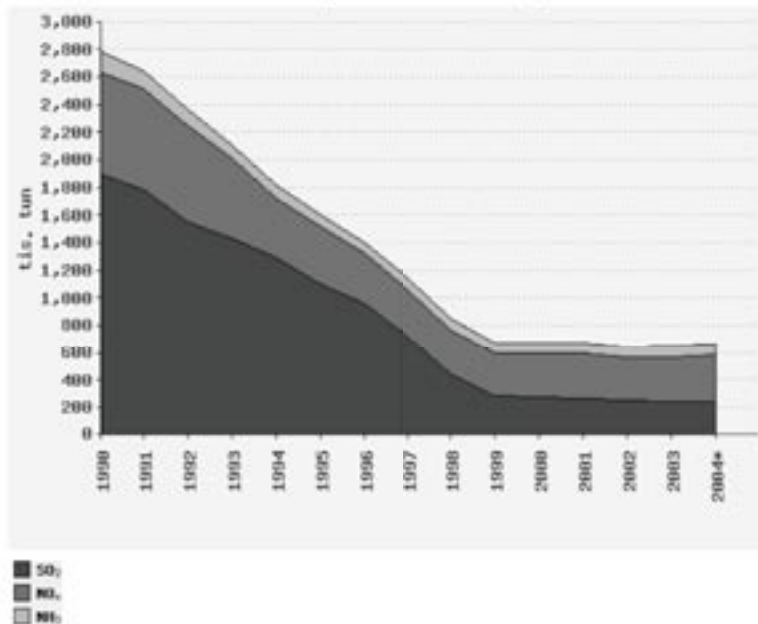
1. Manažerské shrnutí

1.1 Vývoj emisí znečišťujících látek v České republice

Na počátku 90. let patřilo znečištění ovzduší k nejzávažnějším problémům životního prostředí České republiky. Emise všech hlavních znečišťujících látek, zvláště pak suspendovaných částic, oxidu siřičitého a oxidů dusíku, patřily k nejvyšším na světě a znečištění ovzduší v některých regionech způsobovalo vážné zdravotní problémy obyvatelstvu i rozsáhlé poškození lesních ekosystémů.

Hlavním cílem právních předpisů v oblasti ochrany ovzduší přijatých v roce 1991 proto bylo dosáhnout v krátkém čase významného snížení znečištění ovzduší. Na základě legislativy měla být opatření vedoucí ke snížení emisí realizována do konce roku 1998. Z těchto důvodů Česká republika přijala rozsáhlý, a pokud jde o tempo změn ojedinelý plán ke snížení emisí. Jeho výsledkem bylo razantní snížení emisí všech základních znečišťujících látek k roku 1999. Od tohoto roku však již emise znečišťujících látek spíše stagnují a kvalita ovzduší se začíná spíše zhoršovat. Nový zákon o ochraně ovzduší přijatý v roce 2002 na této nepříznivé situaci nic významného nezměnil.

Obrazek: Ilustrativní trend emisí acidifikujících látek v České republice v letech 1994 - 2004

Zdroj dat: Český hydrometeorologický ústav

Pozn.: Množství emisí je vzhledem ke změně metodiky emisní inventury pouze ilustrativní, avšak naznačené trendy emisí odrážejí reálný vývoj

1.2 Příprava Národního programu snižování emisí České republiky

Povinnost zpracovat Národní program snižování emisí České republiky je stanovena v § 6 zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, v platném znění, který tímto transponuje směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/81/ES z 23. října 2001, o národních emisních stropcích pro některé znečišťující látky (dále jen "NECD"). Integrovaný národní program snižování emisí v České republice

a dotýká se nejenom měst a obcí. Vystavení městského obyvatelstva u nás ovzduší znečištěnému těmito prachovými částicemi je jedno z nejhorších v EU. Limity obsahu benzo(a)pyrenu v ovzduší jsou překračovány na 5 % území, kde ale žije 35 % populace. Prakticky na celém území republiky dochází k překračování cílového imisního limitu pro ochranu zdraví obyvatel u znečištění troposférickým ozónem.

Regionálně je nejhorší situace v Moravskoslezském, ale také Ústeckém kraji, v Praze a Brně.

Velké množství malých zdrojů znečištění znamená obtížnou regulaci. „Zatímco velké stacionární zdroje, jako jsou továrny či elektrárny, úspěšně donutil ke snížení znečištění zákon na ochranu ovzduší z počátku 90. let, na domácí kotle i stále se zvyšující počet osobních i nákladních automobilů byl tento zákon krátký,“ vysvětlil Martin Bursík.

Co znamená program snižování emisí:

- Ministerstvo životního prostředí připraví do konce roku 2008 komplexní novelu zákona o ovzduší. Přitom budou prováděcími vyhláškami stanoveny nové emisní parametry pro spalovací zdroje do 200 kW (tedy především domácí kotle). Novela zákona zajistí i kontrolu a dodržování těchto limitů. Pro zařízení na spalování tuhých fosilních paliv (tedy různých druhů uhlí) stanoví vyhláška limity, kterých bude třeba dosáhnout do konce roku 2013. V kotlích, které tyto limity po 1. 1. 2014 splňovat nebudou, bude spalování uhlí zakázáno. Novela zákona o ovzduší zavede také

byl schválen v roce 2004 a byl přijat usnesením vlády České republiky č. 454/2004. Jeho aktualizace proběhla v roce 2006 v souladu s požadavky na revize národních programů podle NECD.

S ohledem na současný nevyhovující stav kvality ovzduší a vzhledem ke snaze splnit cíle, ke kterým se členské státy zavázaly přijetím Tematické strategie o znečišťování ovzduší, přijaté Evropskou komisí dne 21. září 2005 (COM(2005)446 final), byla přijata adekvátní opatření ke snížení znečišťování ovzduší PM_{10} a $PM_{2.5}$, benzo(a)pyrenem a NO_x .

Národní program snižování emisí České republiky byl zpracován s využitím energetických vstupů (včetně projekcí) poskytnutých Ministerstvem průmyslu a obchodu. Tyto energetické vstupy byly zároveň použity v letošním roce pro projekce emisí skleníkových plynů.

1.3 Nástroje a opatření

Opatření realizovaná v letech 2002 - 2006 a zahrnutá ve scénáři WM ("With measures") se ve velké míře shodují s opatřeními přijatými na úrovni celé Evropské unie (např. úspory energie, podpora obnovitelných zdrojů, Národní program snižování emisí ze stávajících zvláště velkých spalovacích zdrojů). Jedná se především o soubor legislativních opatření vycházejících z evropské legislativy, která jsou podporována ekonomickými nástroji na národní úrovni (většinou finančními dotacemi).

Aktualizovaný Národní program snižování emisí České republiky se opírá o scénář WAM ("With additional measures"), který vychází ze scénáře WM a navrhuje jeho rozšíření o dodatečná opatření zaměřená na snížení emisí PM_{10} , $PM_{2.5}$, prekurzorů těchto částic a snížení emisí polycyklických aromatických uhlovodíků.

1.4 Emisní inventura a projekce

Emisní situace v období 2000 - 2005 a emisní projekce provedené pomocí evropského modelu RAINS za použití scénáře WM ("With measures") dává předpoklady pro splnění národních emisních stropů České republiky stanovených pro SO_2 , NO_x , VOC a NH_3 na rok 2010.

Tabulka: Celkové množství emisí, emisní projekce a národní emisní stropy pro rok 2010

Látka	Celkové roční emise [kt/rok]						Scénář WM 2010 [kt/rok]	Emisní strop 2010 [kt/rok]
	2000	2001	2002	2003	2004	2005		
NO_x	291	291	284	283	278	277	271	286
SO_2	250	229	221	226	220	219	212	265
VOC	213	204	197	193	184	180	166	220
NH_3	74	67	65	75	70	67	67	80

Zdroj dat: Český hydrometeorologický ústav

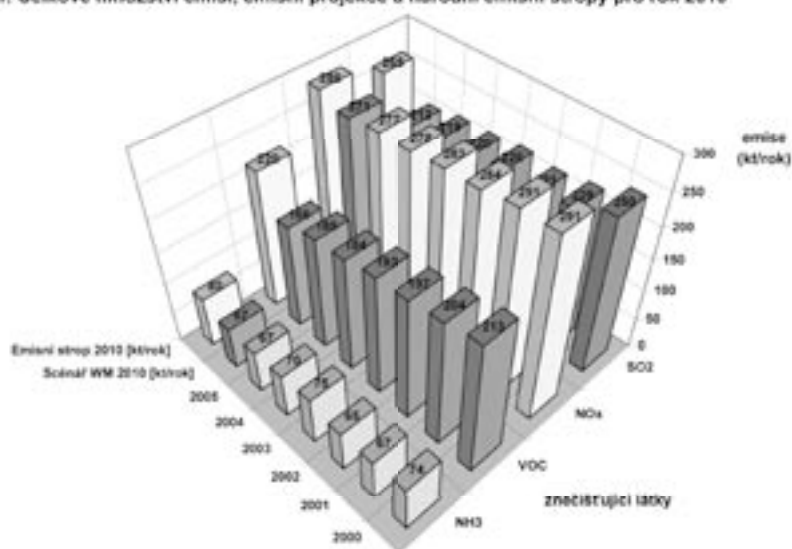
Z emisní analýzy vyplývá, že emise znečišťujících látek se po výrazném poklesu v letech 1990 až 1999 dostaly v období 2000 až 2005 do fáze mírného poklesu.

Z emisní analýzy dále vyplývá, že hlavní cíl Národního programu snižování emisí České republiky, tj. plnění národních emisních stropů od roku 2010, bude dosažen a to také díky tomu, že se, z pohledu celkových národních emisí, podařilo oddálit vývoj emisí znečišťujících látek z průmyslu od ekonomického růstu České republiky.

1.5 Změny v emisních inventurách

Vzhledem k úpravě metodiky pro výpočet emisní inventury mobilních zdrojů a vytápění domácností došlo v posledních měsících k významné změně emisní bilance u NO_x , PM_{10} a $PM_{2.5}$. Kvůli těmto změnám pokleslo množství vykazovaných emisí uvedených znečišťujících látek. Tato změna v emisní inventuře byla promítnuta do celé časové řady od roku 2000, aby nedošlo ke zkreslení emisních trendů.

Graf: Celkové množství emisí, emisní projekce a národní emisní stropy pro rok 2010

přísnější požadavky na kvalitu paliv.

- MŽP nabídne v rámci Operačního programu Životní prostředí finanční podporu pro výměnu kotlů tak, aby lidé, ale i obce a další subjekty, měli možnost vyměnit nevyhovující technologie za nové, moderní a efektivní, především na domácí obnovitelné zdroje (palivové dřevo, dřevní štěpka, pelety, apod.)
- Ministerstvo dopravy ve spolupráci s MŽP do konce roku 2008 zajistí zpřísnění podmínek technické kontroly (STK) a měření emisí a také efektivnější kontrolu fungování systému STK, aby nedocházelo k obcházení nastavených podmínek.
- MŽP připraví již do konce září 2007 program postupné obměny vozidel veřejné správy za vozidla environmentálně šetrnější tak, aby do 1. 1. 2014 veřejná správa využívala minimálně z 25 % právě tyto „čisté“ automobily. V současné době se bude jednat především o automobily na stlačený zemní plyn (CNG), auta na vysoko-procentní směsi biopaliv (tzv. flexifuel, například E85 – směs 85 % biolihu a 15 % benzínu) nebo o hybridní automobily (kombinace spalovacího či vznětového motoru a elektromotoru).
- Do konce roku 2007 připraví Ministerstvo financí ve spolupráci s MŽP novelu zákona o silniční dani tak, aby došlo k většímu zvýhodnění vozidel, která splňují nejvyšší emisní normy, což bude motivovat k nákupu k ovzduší šetrnějších aut.
- Do konce roku 2008 Ministerstvo financí novelou zákona o místních poplatcích zvýší

1.6 Nutnost dalších kroků

Evropská unie stojí před významným úkolem dosáhnout dalšího snížení znečištění ovzduší a snížit tak zdravotní a environmentální rizika, která ze stávajícího znečištění ovzduší plynou. Je nezbytné zaměřit se zejména na jemné prachové částice $PM_{2.5}$, které mají nejvýznamnější zdravotní rizika. Zástupci všech členských států se shodli na tom, že znečištění ovzduší a jeho následky na zdraví obyvatel jsou příliš rozsáhlé na to, aby nebyly realizovány další kroky nad rámec stávající legislativy.

Pro Českou republiku bude tento úkol o to složitější, že ji nečeká pouze snižování znečištění ovzduší, ale v prvním kroku zastavení nárůstu znečištění ovzduší, ke kterému v České republice dochází od roku 1999. Jako nezbytný krok, vyplývající z provedených analýz, se jeví komplexní úprava legislativního rámce ochrany ovzduší, která posune emisní chápání problému k novému základnímu imisnímu pojetí, k chápání znečištění ovzduší a jeho úzké vazby na zdraví obyvatel a na ekosystémy jako důvod pro nutnost realizace dalších kroků.

Národní program snižování emisí České republiky se zaměřuje cíleně na největší problémy České republiky, tj. na znečištění ovzduší prachovými částicemi PM_{10} a $PM_{2.5}$ a na znečišťující látky, ze kterých tyto částice mohou vznikat v atmosféře (zejména NO_x).

Přijaté cíle Národního programu snižování emisí České republiky nepřinesou pouze zvýšení kvality života obyvatel České republiky snížením zdravotních rizik plynoucích ze znečištění ovzduší, ale jsou i příležitostí pro podnikatelskou sféru, neboť se novými závazky vytváří trh s environmentálně šetrnými technologiemi. Současně i uplatňování znalostí v oblasti ochrany ovzduší se dostává na kvalitativně vyšší úroveň.

Národní program snižování emisí České republiky zastřešuje a doplňuje (v žádném případě nenahrazuje) programové dokumenty krajů a obcí a vytváří rámec pro čerpání finančních zdrojů z veřejných zdrojů, zejména operačních programů pro období 2007 – 2013 v oblasti ochrany ovzduší.

2. Analýza současné situace

2.1 Celková emisní situace

Při zpracování Národního programu snižování emisí České republiky (dále jen "Program") byla provedena sektorová emisní analýza od roku 2000 za účelem určení klíčových typů zdrojů znečišťování ovzduší. Z této analýzy vyplývá zejména fakt, že se emise znečišťujících látek do ovzduší v letech 2000 až 2005 po prudkém poklesu v období 1990 až 1999 dostaly do fáze mírného poklesu či stagnace a zůstávají ve výši, která nezaručuje bezpečnou úroveň z hlediska zdravotních rizik a rizik pro životní prostředí.

Vývoj celkových národních emisí znečišťujících látek, které mají stanoven národní emisní strop (oxid dusíku, oxid siřičitý, těkavé organické látky a amoniak) a látek, jejichž vysoké úrovně znečištění ovzduší představují významná zdravotní rizika (PM_{10} , $PM_{2.5}$ a polycyklické aromatické uhlovodíky) v období 2000 až 2005 je uveden v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1: Vývoj celkových národních emisí NO_x , SO_2 , VOC, NH_3 a $PM_{2.5}$ [kt/rok] a PAH [t/rok]

Látka	Celkové národní emise ČR					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
NO_x	291	291	284	283	278	277
SO_2	250	229	221	226	220	219
VOC	213	204	197	193	184	180
NH_3	74	67	65	75	70	67
PM_{10}	40	40	40	38	34	36
$PM_{2.5}$	27	28	27	26	24	25
PAH	21	21	22	22	20	22

Zdroj dat: Český hydrometeorologický ústav

Příznivý je přetrvávající pokles emisí oxidu dusíku, oxidu siřičitého a těkavých organických látek ze sektorů tvořených velkými a zvláště velkými zdroji (zejména ze sektoru veřejné energetiky) a pokles emisí těkavých organických látek ze sektoru silniční dopravy.

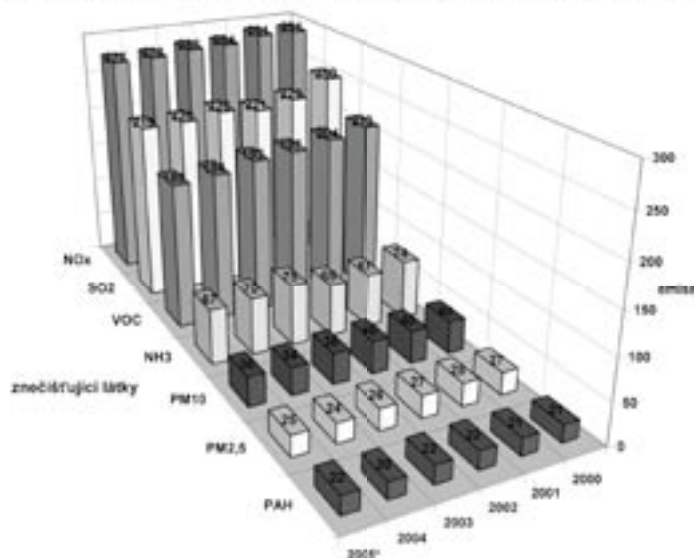
Naopak významný negativní jev jsou stoupající emise znečišťujících látek ze sektorů tvořených neregulovanými malými zdroji znečišťování ovzduší (zejména oxidu siřičitého a $PM_{2.5}$ ze sektoru vytápění domácností a dopravy).

Do emisní bilance se v posledních letech promítlo, a to významným způsobem, upřesňování metod emisních bilancí, změna vstupních datových zdrojů do emisních bilancí (směrem k vyššímu využívání dat Českého statistického úřadu v oblasti mobilních zdrojů) a úprava metodiky výpočtu emisí znečišťujících látek z vytápění domácností na základě metodického zpřesňování. Tato upřesnění vedla k poklesu vykazovaných emisí zejména oxidu dusíku a prámířných částic. Změny byly promítnuty v celé časové řadě od roku 2000, aby nedocházelo ke zkreslování trendů emisí znečišťujících látek v tomto časovém období.

horní hranici poplatku, který mohou obce vybírat za vjezd do vybraných částí (například center měst). Dnes je tato hranice stále pouhých 20 Kč, což platí již od roku 1990 a taková výše nemá prakticky žádný motivační efekt. Obce by také měly získat vyšší pravomoci při stanovování podmínek provozu na komunikacích na svém území.

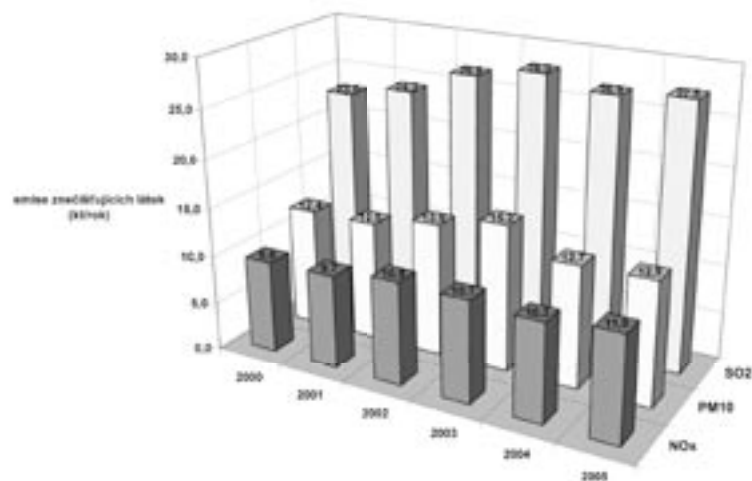
- Při přípravě novely zákona o ovzduší reviduje MŽP současný systém poplatků za znečišťování ovzduší s cílem jej transformovat do daně z CO_2 , která bude zároveň stimulovat ke snižování emisí znečišťujících látek a která bude součástí II. fáze ekologické daňové reformy, která vstoupí v platnost od ledna 2010. Její návrh připraví MŽP do konce roku 2008.
- MŽP spolu s Ministerstvem zdravotnictví připraví do konce září 2007 informační kampaň pro veřejnost zaměřenou zejména na zdravotní důsledky, které má znečištění ovzduší kvůli vytápění domácností uhlím či dokonce odpadky.
- Speciální pozornost je v Programu věnována Moravskoslezskému kraji (MSK), který je na tom z hlediska znečištění ovzduší nejhůře v ČR. Česká vláda bude iniciovat vznik společného česko-polského řešení situace v MSK a Těšínském vojvodství.

Graf č. 1: Vývoj celkových emisí NO_x , SO_2 , VOC, NH_3 , PM_{10} , $\text{PM}_{2.5}$ [kt/rok] a PAH [t/rok]

Zdroj dat: Český hydrometeorologický ústav

Graf č. 2: Vývoj emisí NO_x , SO_2 a PM_{10} ze sektoru vytápění domácností [kt/rok]

Zdroj dat: Český hydrometeorologický ústav

CENY MINISTRA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ZA ROK 2006

Kdo jsou osobnosti českého veřejného života z řad vědců, umělců, nevládních organizací či podnikatelské sféry nebo organizace, které se vyznamenaly mimořádným přínosem pro životní prostředí a získaly Cenu ministra životního prostředí za rok 2006?

**Sdružení středisek ekologické výchovy Pa-
vučina**, které oslavilo v loňském roce 10 let trvání a dnes má celkem 37 členských organizací. Oce-
nění získalo sdružení za každodenní soustavnou
práci v ekologické výchově a osvětě, kterou odvádí
v souladu s myšlenkami trvale udržitelného roz-
voje.

**Kolektiv autorů Prof. RNDr. Vladimír Bej-
ček, CSc., Doc. RNDr. Karel Hudec, DrSc.,
Prof. RNDr. Karel Štastný, CSc.**, za významný pří-
nos české ornitologii a především za unikátní Atlas
hnízdního rozšíření ptáků v České republice v letech
2001–2003.

Mgr. Vojtěch Kotecký, programový ředitel Hnutí
Duha za významný přínos prosazování věcnosti
a odbornosti do veřejné debaty o ochraně život-
ního prostředí. Mgr. Kotecký vystudoval systema-
tickou biologii a ekologii na Přírodovědecké fakultě
Univerzity Karlovy a v Hnutí Duha pracuje od roku
1992. Je také členem Rady vlády pro udržitelný roz-
voj a Rady surovinové politiky Ministerstva průmyslu
a obchodu ČR.

RNDr. Václav Cílek, CSc., který se zabývá růz-
nými aspekty environmentální geologie, ve spolu-
práci s přírodovědci různých oborů a archeology.
Publikoval asi 300 odborných článků, kolem 400
esejí, spolupracoval na zhruba třiceti knižních titu-
lech, z nichž nejznámější jsou jeho Krajiny vnitřní
a vnější. Cenu ministra získal za výrazný přínos
k popularizaci české vědy, zejména geologie a kli-
matologie.

Prof. Ing. Josef Fanta, CSc., V letech 1963–
1974 pracoval ve Správě Krkonošského národního
parku. Od roku 1978 působil na nizozemských uni-
verzitách v Amsterdamu a ve Wageningenu. Dnes
se věnuje například problematice Národního parku
Šumava. Cenu ministra získal za celoživotní přínos
ochraně přírody a vědecké ekologii.

Letošní oslava Světového dne životního prostředí
a předání Cen ministra životního prostředí se staly
zároveň vyvrcholením kampaně Ministerstva život-
ního prostředí ČR s názvem Jaro pro Zemi, která
začala prvním jarním dnem. MŽP, školy, nevládní or-
ganizace a řada dalších organizátorů pod jednotnou
hlavičkou uspořádaly více než stovku akcí po celé
ČR.

Jednou z nich byla také výtvarná a literární sou-
těž pro děti a mládež, zaměřená na obnovitelné
zdroje energie, s názvem **Podej ruku Zemi**. Pře-
dávání cen vítězům této soutěže probíhalo rovněž
na slavnostním večeru 5. června.

V kategorii výtvarných děl získala 1. místo Ivana
Krejčová ze Základní umělecké školy v Blatné a v li-
terární kategorii zvítězil Roman Krejčík z Cheznovic.

Výherci mimo diplomů s logem Jara pro Zemi získali
ještě hodnotné ceny jako například solární spotře-
biče, stavebnice poháněné fotovoltaickým článkem
od firmy Solartec a další zajímavé ceny.

Ministr Bursík také předal evropské ekoznačky
The Flower, a to Sporthotelu Zátoň, Autocampu
Oasa u Staňkovského rybníka na Třeboňsku a praž-
skému hotelu Residence Belgická. Residence Bel-
gická získala také českou ekoznačku Ekologicky šet-
rná služba.

*Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)
Foto MŽP, Martin Mašín*

*Ceny ministra životního prostředí se letos udělovaly
v Národním domě na Vinohradech.*

*Na předávání se přišel podívat například bývalý ministr
životního prostředí Miloš Kužvart (vpravo). Na snímku
se zdraví s náměstkyní současného ministra Rut Bízkovou
a ředitelem odboru politiky životního prostředí MŽP Pavlem
Šremerem (uprostřed).*

Exministr Libor Ambrozek také zavítal. Na snímku s čerstvým laureátem Ceny Josefa Vavrouška a Ceny ministra životního prostředí, ornitologem Karlem Hudcem.

Všechna místa v sále byla zaplněna téměř třemi sty hostů.

Ministr a místopředseda vlády Martin Bursík s přítelkyní Monikou Arkai.

Všichni vítězové výtvarné soutěže Podej ruku Zemi spolu s Martinem Bursíkem a Vilémem Měrkou z firmy Solartec, která byla partnerem soutěže.

Ministr Bursík se zdraví se svým náměstkem Františkem Pojerem a předchůdcem Liborem Ambrozem.

Literární část soutěže Podej ruku Zemi vyhrál Roman Krejčík z Cheznovic.

Chlapecký sbor Pueri Guadentes se přítomným líbil.

A opět vítězové s ministrem Bursíkem

Profesor Josef Fanta s vnučkou, za ním Vojtěch Kotecký.

Josef Zetěk přebírá Cenu ministra pro Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina.

Ornitologové Karel Šťastný, Vladimír Bejček a Karel Hudec přebírají Cenu ministra.

Cenu ministra životního prostředí získal i programový ředitel Hnutí Duha Vojtěch Kotecký.

Evropskou ekoznačku The Flower získal Sporthotel Zátouň manželů Markéty a Iva Jedličkových...

...autocamp Oasa u Staňkovského rybníka na Třeboňsku manželů Jany a Jiřího Soukupových...

...a také pražský hotel Residence Belgická, který kromě ní má právo používat i národní ekoznačku Ekologicky šetrná služba.

A PŘECE SE TOČÍ

Pěkně jsem si protřel oči, abych viděl pořádně na ten náš krásný svět. Takové ráno, jako je dnes, takové by mělo prožívat ještě mnoho dalších a dalších generací po nás. Oči proplouvají po blankytně modrém nebi, propleteném jen tak líknavě černými flíčky. Zato hvězdičky prosvítají vesele z až bolavé modře a měsíc se nesměle pere s vycházejícím sluncem. Kolem slunce se rozlévají ostře oranžové červánky, smíšené s nebeskou krví. Prostě nádhera.

Uvědomuji si, jaké mám štěstí, že rovnou z postele mohu zhlédnout takovou krásu. Dříve byly děti o tuto radost ochuzeny. Neznaly skleněné střechy, vytápějící naše domovy solární energií. Lidé měli střechy z jakýchsi tašek, eternitových desek či jakéhosi pískového papíru. Ještě moje maminka zažila takové časy. A co to tam v dálce tak nádherně pampeliškově hřeje oči? Asi tam na kopci je zasetá řepka. To je nádhera. A co ty větrníky? Opravdu ta „věc“ vypadá jako větrníky, které mně maminka kupovala jako malému klukovi, aby je vítr roztácel v mé malé, tehdy ještě dětské ruce. Prohlížím si dnes svoji dlaň. Tak trochu jsem se posmál. Napadlo mě, že stejně jako moje ruka i ty „větrníky“ vyrostly. Avšak trochu víc než moje ruce. Také dnes je roztáčí vítr, ale vyrábějí mnoho a mnoho energie. Bez nich by větrné elektrárny nebyly schopny rozsvěcet naše domovy, roztáčet v obrovských továrnách stroje. Vzpomněl jsem si na jakýsi článek, kde popisovali, jakým hrozným způsobem prý vyráběli elektřinu naši rodiče, prarodiče a prapra...

Káceli prý naše krásné lesy, vyhrabávali obrovské jámy do země a těžili z nich černé a hnědé uhlí. To pak nejen využili k výrobě elektřiny, ale vytápěli s ním i domy, dokonce i paneláky a bytovky. Bývalo tehdy kolikrát marné pohlížet do dálky a chtít dohlédnout na pole za vesnicí. Někdy prý nebylo možno rozpoznat ani člověka pár metrů od vás.

„Budu muset vstát,“ prolétlo mi hlavou. Musím si ještě dolít vodu do motorky. Včera jsem to už nestihl a myslel jsem, že ani nedojedu domů. Ještě že mamka koupila ten nový seysmulátor na výrobu vody. Tamten už zlobil a když jsem neměl moc času, šlo mi to na nervy. To muselo být dost otravné, když lidé čekali fronty s auty na benzín nebo naftu. No opravdu! Na to se dřív jezdilo. A příšerně prý zplodiny z těch tekutin zapáchaly. Chudáci lidi. Že to vůbec vydrželi! Takový život bych nechtěl prožít.

Donutil jsem se konečně vstát, oblékl si čistou košili, tu propocenou vyhodil do koše na papíry. A s tím ostatním oblečením jak by smet. To si představte, že lidi dřív prali v bednách, kterým říkali pračky. Sypali do nich nějaký bílý prášek a napouštěli vodu. A pak to nějakými přístroji uhlazovali. Říkali tomu žehlení. To nám vyprávěl učitel při hodině dějepisu. My dnes jednoduše vyhodíme špinavé prádlo do koše a jen občas vyměníme náplň na recyklaci vnitřního obsahu. Tím končí veškerá lidská práce. A člověk má i hezký pocit, že si obléká stále něco nového na sebe. Ani si nemusí jeden druhému závidět, že nosí lepší oblečení. Prostě jsou do jednoduše košile a kalhoty. Že nevíte, co to slovo (závidět) znamená? Já také pořádně ne. Ale dřív ho lidi znali dobře. Jeden před druhým se předváděli, jako o závod. Každý chtěl mít nejvíc a všechno nejlepší. Také prý nosili věci, kterým říkali „značkové“. To byl jeden ze znaků, že to byl lepší člověk. Ale po pravdě, byli to lidé, jako jsme my. Jen chtěli mít pořádku víc a víc a stále si vymýšleli, jak prožít „lepší“ a „lepší“ život.

A taky jsem slyšel, že existovalo cosi jako rozvody. To podnikali lidé, co asi vůbec neznali krásu žití. Dnes už neexistují ani svatby, ani rozvody. Prostě spolu žijí dva lidé vedle sebe celý život, vychovávají své děti, svá vnoučata a svá pra... A to vám taky povím. Představte si, že se dříve lidé dožívali pouze v průměru šedesáti let. To je hrůza, co? To prý měla na svědomí právě tehdejší lidská povaha, včetně toho uhlí a různých jakýchsi neonů a sprejů či radioaktivních látek. Ještě že dnes nemáme takové starosti, jako měli naši předkové. Moje prapraprababička mně včera vyprávěla, jak se prý těžil u nás jakýsi radon. Vůbec nevím, co to je. Nejspíš další zbytečný lidský výmysl našich předků...

Co to? Lekl jsem se příšerného zvuku mobilu. Ale nejhorší bylo zjištění, že všechno, co jsem před chvílí prožíval s ohromnou radostí, byl pouhý jen sen.

„Tak vstávej, ty lenochu! Copak se nikdy nenaučíš vstávat včas?“, smála se mi mamka.

„Musíš jít dnes trochu dřív z domova, abys vyhodil po cestě do kontejnerů plasty a papíry. A není tam přes mlhu a kouř vidět na krok, tak dávej pozor na auta. Pa.“

Vstal jsem a otráveně pohlédl z okna. Brrr! To je hrůza! Opravdu nevidím ani metr od baráku?

„Jak se asi bude vstávat jednou mým dětem?“

Nepřemýšlel jsem už nad ničím, popadl tašku s odpadem a mazal na autobus. U kontejnerů jsem rozdělil papír a plasty. V tu chvíli jsem si uvědomil, že právě tady to možná všechno začíná. Právě tímto okamžikem. Teď rozdělujeme odpad, začínáme stavět větrné elektrárny, a občas jsou vidět i skleněné střechy. Možná, že časem budeme vyprávět svým praprapravnučatům, jaké to bylo, když se topilo uhlím nebo těžilo dřevo na topení. Když se naši rodiče nesmyslně rozváděli a dokonce jezdila auta na benzín.

Snažil jsem se pochopit lidské počínání a jen tak, ani jsem nechápal proč, mně problesklo hlavou již kdysi vyslovené: „A přece se točí!“

Roman Krejčík, Cheznovice,
vítěz literární části soutěže Podej ruku Zemi

ZPRÁVY ZE SPRÁVY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zprávy v této rubrice pocházejí z tiskového a informačního servisu Ministerstva životního prostředí v ČR a dalších resortních a spolupracujících organizací, které jsou za zprávami uvedeny. Zprávy jsou redakčně kráceny a upraveny.

POZOR NA PODVODNÍKY, VYBÍRAJÍ „EKOLOGICKOU DAŇ“

Ministerstvo životního prostředí varuje občany před podvodníky požadujícími zaplacení „ekologické daně“. Podle dosavadních informací se pokoušeli vylákat peníze od občanů Zlínského kraje.

Firma Ezere, s.r.o., se sídlem na Praze 4, zastoupená jednatelem JUDr. Petrem Madajem, zaslala občanům Zlínského kraje fakturu na uhrazení „ekologické daně“ za rok 2007 ve výši 1980 Kč. Na faktuře uvádí, že od 1. května 2007 vzniká občanům nová povinnost hradit roční ekologickou daň, dále je zde uvedeno číslo bankovního účtu, variabilní symbol, konstantní symbol, datum vystavení, datum splatnosti a způsob úhrady faktury. Účet je veden u České spořitelny.

Firma na faktuře uvádí, že byla vybrána veřejnou soutěží na základě zákona č. 634/2004 Sb. pro výběr daní a poplatků EU. Takovýto zákon neexistuje. Číslo 634/2004 Sb. má zákon o správních poplatcích a v žádném případě na základě tohoto zákona nemůže být vypsána veřejná soutěž. Firma se snaží od občanů vylákat peníze nezákonným způsobem.

Upozorňujeme všechny, kteří obdrží fakturu od firmy Ezere či od jiné firmy, požadující zaplacení „ekologické daně“, aby ji v žádném případě neplatili. Ekologická daň bude zavedena až od 1. ledna 2008 a bude připočítána k ceně uhlí, zemního plynu a elektřiny. Nebudou ji platit občané – spotřebitelé, ale výrobci a dodavatelé. Výběrčí daně nebude žádná soukromá firma, ale příslušné státní orgány.

Ministerstvo životního prostředí nabídlo úřadům ve Zlínském kraji pomoc s případnými právními kroky.

Tisková zpráva MŽP

ECOFUEL WORLD TOUR DORAZILA DO PRAHY

Čtyřlenná osádka Reinera Zietlowa, která od loňského října putuje kolem světa vozem VW Caddy na zemní plyn (CNG) přijela v polovině května 2007 také do Prahy. V rámci své EcoFuel World Tour urazila předtím už 45 000 km a zapsala se tak do Guinessovy knihy rekordů. V dolní části Václavského náměstí se na její příjezd přišly podívat desítky lidí, mezi nimiž nechyběl ani ministr životního prostředí Martin Bursík, náměstek ministra dopravy Petr Šlegr či pražský radní pro životní prostředí Petr Štěpánek. „Zemní plyn má v dopravě velkou budoucnost. Jeho dopady na životní prostředí jsou zásadně nižší než u ropných paliv a je tak vhodným přechodem k budoucnosti paliv z obnovitelných zdrojů,“ říká ministr Bursík.

EcoFuel World Tour dorazila do Prahy po bezmála 180 dní trvající cestě, navštívila pět kontinentů a nikde neměla žádné problémy s tím, že posádka cestuje výhradně na stlačený zemní plyn. Automobil, s nímž Re-

iner Zietlow objíždí svět, produkuje o 25 % méně CO₂ než srovnatelný vůz na benzínový pohon.

Reiner Zietlow.

Zemní plyn má perspektivu zejména ve městech. „Ukazuje to třeba příklad Berlína, který má projekt 1000 taxíků šetrných k životnímu prostředí a auta či autobusy na zemní plyn jsou tam běžným jevem. Ostatně s autobusy na zemní plyn se můžeme setkat i v řadě našich měst,“ potvrzuje Martin Bursík. „Ministerstvo dopravy má svůj program obnovy vozového parku veřejné dopravy, kde podporuje právě autobusy na zemní plyn, čili cesta je otevřená,“ doplňuje ho náměstek ministra dopravy Petr Šlegr. Podle radního Petra Štěpánka má zemní plyn budoucnost i v Praze. „Mě o tom nemusí nikdo přesvědčovat, ostatně využití zemního plynu v dopravě je také součástí akčního plánu pražské energetické koncepce, který jsme právě schválili“ říká Štěpánek.

Výstavka ukázek automobilů na CNG, které jsou k dispozici i na českém trhu.

V České republice je v současné době sedmnáct plnicích stanic na CNG a jejich počet se rychle zvyšuje. K dostání je minimálně šest typů osobních a pět dodávkových vozů na toto palivo a také tato nabídka se nepochybně bude rozšiřovat. V blízké budoucnosti chce českým řidičům takový vůz nabídnout i mladoleslavská Škoda.

„Je to moje zatím největší nehoda na celé cestě,“ komentoval tento incident Reiner Zietlow. Organizátorům se nepodařilo zajistit dostatečně stabilní nájezdovou rampu.

Další informace: <http://www.ecofuel-world-tour.com>, <http://www.cng.cz>, <http://www.cpu.cz>.

Tisková zpráva MŽP

Foto MŽP – Jakub Kašpar, Samuel Kašpar a MD

– Jan Wünsch

PO DESETI LETECH U NÁS OPĚT HNÍZDÍ DROPI

Deset let od posledního zaznamenaného případu se do České republiky vrátil hnízdit kriticky ohrožený ptáčí druh – drop velký (*Otis tarda*). Hnízdní skupina byla v loňském roce pozorována na Znojemsku a zdá se, že by se tento pták, považovaný pro českou přírodu za prakticky vyhynulý druh, mohl zase do naší ornitofauny vrátit.

Drop velký je světově ohrožený stepní druh ptáka, který v České republice v minulosti pravidelně hnízdil. Na přelomu 70. a 80. let 20. století se na jižní Moravě na Znojemsku vyskytovala malá, ale poměrně stabilní populace tohoto druhu v počtu 40–50 jedinců. Tato populace tvořila významnou součást areálu středoevropské populace dropa velkého. V dalších letech byl ale zaznamenán rychlý pokles velikosti hnízdní populace, přičemž poslední hnízdění bylo prokázáno v roce 1996. Od té doby jsou na tradičních místech výskytu v ČR nepravidelně pozorováni jednotliví dropi nebo jejich malé skupiny, a to převážně brzy na jaře. Ptáci sem zalétají z blízké rakouské lokality v západním Weinviertelu, kde se díky soustředěnému úsilí dropí populace zachovala a její početnost pomalu, ale jistě vzrůstá.

V roce 2006 byla ale už od poloviny dubna na jedné z tradičních hnízdních lokalit na Znojemsku pozorována skupina šesti dropů velkých, tvořená třemi samci a třemi samicemi. Podle informací jednoho z členů místního mysliveckého sdružení samice zahnízdily. Pouze jedna samice odchovála mládě

až do vzletnosti, což je doloženo fotografií. Po deseti letech drop velký tedy na Znojemsku znovu úspěšně vyhníždil. Tento fakt lze považovat za velký úspěch a zároveň za první metu na cestě za obnovou populace dropa velkého v ČR.

Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny, Krajským úřadem Jihomoravského kraje a Českou společností ornitologickou hledají způsob, jak přispět za využití některého z dotačních titulů EU k financování aktivit k obnově vhodného prostředí pro dropa velkého u nás. Prvním krokem k tomu bude přistoupení ČR k Memorandu o porozumění ochraně a řízení péči středoevropské populace dropa velkého (*Otis tarda*) během letošního podzimu.

Více informací o ptácích najdete např. na: <http://www.birdlife.cz>.

Společná tisková zpráva MŽP, AOPK ČR, Krajského úřadu Jihomoravského kraje a České společnosti ornitologické

VLÁDA SOUHLASÍ S LIMITEM PRO EMISE CO₂ Z AUTOMOBILŮ

Vláda na své schůzi 16. května 2007 schválila pozici České republiky, v níž souhlasí se zavedením závazného limitu pro emise CO₂ z osobních automobilů a lehkých užitkových vozidel do roku 2012 na úrovni 120 CO₂/km. A to v případě, kdy Rada EU uzná, že dobrovolná dohoda, kterou uzavřely evropské automobilky s Evropskou komisí, není dostatečně účinná.

Průměrné emise evropských automobilů se snížily o 12,4 % (srovnání emisí automobilů prodávaných v EU-15 v roce 1995 – průměrně 186 g CO₂/km s emisemi vozů prodávaných v EU-25 v roce 2004 – průměrně 162 g CO₂/km). Komise sice předpokládá, že na přelomu let 2008/2009 by tato průměrná hodnota měla dosáhnout 140 g CO₂/km, ovšem šance, že za další čtyři roky to bude ještě o dalších 20 g CO₂/km méně, je podle analýz Komise bez přijetí závazného limitu velmi nízká.

„Česká republika vychází z předpokladu, že účastníci dobrovolné dohody mezi automobilovým průmyslem a Komisí EU nadále usilují o splnění závazků na snížení CO₂ u nových automobilů na 140 g CO₂/km do roku 2008. V případě, že Rada EU shledá, že dobrovolná dohoda nevede ke stanovenému cíli, Česká republika souhlasí s přijetím cílového závazného limitu 120 g CO₂/km do roku 2012 za předpokladu, že limit nebude stanoven pro všechny

automobilky shodně, ale bude respektována rozdílná modelová struktura jednotlivých výrobců,“ říká se ve schválené vládní pozici. Stanovisko dodává, že vláda považuje za „nezbytné stanovit parametry, na základě kterých budou stanoveny limity CO₂ pro jednotlivé segmenty trhu“.

Evropská komise uvádí, že snižování emisí CO₂ až na úroveň 120 g CO₂/km sice může vést k určitému zvýšení cen prodáváných vozů, ovšem bude kompenzováno tím, že automobily budou úspornější, a lidé tedy ušetří za jejich levnější provoz. V této souvislosti je třeba připomenout, že mezi lety 1995 a 2004 klesly emise CO₂ z automobilů o více než 12%, ovšem cena vozů stoupla méně než o inflaci. K dispozici jsou již dnes úsporné vozy, které se dostávají pod limit 120 g CO₂/km, skleníkové emise navíc také snižuje nahrazení ropného paliva biopalivou či zemním plynem.

Snižování emisí osobních automobilů je přitom velmi významné – právě ony jsou odpovědné za 12% všech emisí CO₂ v EU. Objem emisí ze silniční dopravy v EU-27 přitom stále roste – od roku 1990 do roku 2004 tento nárůst činil v celé Unii 26%.

Další informace: http://ec.europa.eu/environment/co2/co2_home.htm

Tisková zpráva MŽP

EVROPSKÝ DEN PARKŮ V NÁRODNÍM MUZEU

Ve čtvrtek 24. května slavila všechna chráněná území v Evropě svůj svátek – Evropský den parků. Již o předchozím víkendu probíhaly nejrůznější akce pro veřejnost v řadě českých chráněných území. Ministerstvo životního prostředí a Národní muzeum připravily pro školy a veřejnost zdarma promítání filmů o přírodě v přednáškovém sále Národního muzea s kapacitou 100 míst.

V rámci programu pro školy se promítal například snímek *Povodí Punkvy* v CHKO Moravský kras, který je jednou z evropsky významných oblastí, spadající pod soustavu chráněných území, nazvanou Natura 2000. Dále to byl na Ekofilmu oceněný *Prapodivný svět* režiséra Steva Lichtaga nebo kanadské filmy *Tuleni a mroži* a *Medvědi! Medvědi! Medvědi!*

Promítání pro veřejnost nabídlo kromě oskarové *Nepříjemné pravdy* třeba snímek *Kalamita* aneb *Srdečný pozdrav od Šumavy k Tatrám*.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

ŠUMAVA NESTOJÍ O ZÁKOPOVÉ VÁLKY, ALE O SPOLUPRÁCI

„Debatu o podobě šumavského národního parku se vede už dlouho a to, co vidíme po orkánu Kyrill, potvrzuje, že je potřeba unikátní lesy na hřebenech hor nechat přirozenému vývoji. Správa parku však důsledně asanuje polomy v nižších polohách a na okrajích národního parku, aby kůrovec neohrozil okolní hospodářské lesy. Takový přístup k nejcenějším územím je v evropských národních parcích samozřejmostí. Jedině tak můžeme pozorovat přírodu, která jde svojí vlastní cestou a poradí si bez lidské pomoci. Nevidím opravdu žádný rozumný důvod, proč bychom v českých parcích měli hledat nějaký jiný, originální, český přístup. Proto také na Šumavě není na místě slovo kalamita, ale vichřice,“ shrnul 24.

května 2007 na veřejném slyšení v senátu přístup resortu životního prostředí ministr Martin Bursík.

Na více než 80% plochy parku se důsledně asanují polomy a vývraty po orkánu Kyrill. Zbýlých necelých 20% se ponechává přirozenému vývoji, jaký zde probíhal po tisíciletí. Tento diferencovaný přístup doporučuje i expertní posudek, který se zabýval hodnocením vlivů návrhu asanace na soustavu evropsky významných lokalit Natura 2000. Podle něj je navíc třeba zcela vyloučit zásahy proti kůrovci v horských a rašelinných smrčínách a v bučinách.

K rozsáhlým velkoplošným vývrátům a polomům došlo v následujících lokalitách: Polom – Plesná – Ždánidla, Černá hora, okolí kalamitní svážnice pod Třístoličником. Ve všech těchto případech se jednalo o lokality v minulosti významně ovlivněné nahodilou těžbou a asanacemi kůrovce. Nesouvislé porostní okraje starých holin a na holinách izolované ostrůvky geneticky cenných, více jak 140 let starých smrků, větru neodolaly.

Rozptýlenými polomy jsou postiženy především nižší polohy národního parku a významně také porosty obhospodařované obcemi, např. městem Kašperské Hory. Větreb byly nejvíce postiženy porostní stěny na okrajích starších holin vzniklých v minulých desetiletích působením větru a asanacemi kůrovce, poškozeny byly také porosty v nedávné minulosti prořezané nahodilou těžbou.

Velmi slabý vliv vichřice byl zaznamenán v bezzásahovém území Mokřůvky – Březník – Roklan, prales Trojmezná a na rašelinných smrčínách v okolí vrchovišť včetně rozsáhlého komplexu v okolí Weitfellerových slatí. V těchto lokalitách byl potvrzen významný pozitivní efekt stojících suchých stromů, které ztlumily rychlost větru a ochránily živé stromy.

Jednoznačně se ukazuje, že tam, kde se v horských oblastech v minulosti kácely stromy napadené kůrovcem a les se otevřel, popadalo výrazně více stromů než tam, kde se napadené stromy nechaly stát. Kdyby zde v minulosti nebyly kácením kůrovcem napadených stromů vytvořeny holiny, které vpustily do porostů vítr, dnešní polomy by byly mnohem menší. Jedinou možností, jak tento nastartovaný koloběh, otevřená porostní stěna – polom – asanace – nová porostní stěna – nový polom, zastavit, je přestat s asanací. Smrky sice napadne kůrovec, ale suché stromy a pahýly budou fungovat jako větrolam. Pod jejich ochranou může růst nový, přirozený les. To potvrzují i zkušenosti z národního parku na bavorské straně Šumavy. Obnovující se zdravý les pod uschlými stromy je pro další vývoj krajiny rozhodně lepší než pusté holiny, vzniklé při kácení stromů kvůli kůrovci.

Správa Národního parku a CHKO Šumava ve spolupráci s odborníky z vysokých škol a lesnických výzkumných ústavů také provedly předběžnou analýzu rizik možného šíření kůrovce po vichřici. Stanovily další postup ochrany lesa před kůrovcem přesně podle diferencovaného přístupu a podle předpokládaných dvou variant – standardní a kritické – dalšího šíření kůrovce do roku 2009. Postup respektuje požadavky na ochranu lesů, které sousedí s národním parkem.

Expertní posouzení V. Bejčka, E. Chvojkové, F. Ly-sáka a O. Volfa hodnotí navrhovaný vliv asanace

na ty oblasti, které jsou na Šumavě nejcennější z celoevropského pohledu. Konstatuje, že pro řadu lokalit je nejlepší metodou bezzásahový režim, pro jiné doporučuje řadu konkrétních opatření pro zmírnění následků asanace na unikátní společenstva či rostliny a živočichy. Toto expertní posouzení vyžaduje evropská i česká legislativa. Za poškození soustavy Natura 2000 hrozí členským státům sankce.

„Diskuse mezi Správou Národního parku Šumava a obcemi by se měla v budoucnosti soustředit více než na lýkožrouta smrkového na takové možnosti rozvoje šumavských obcí, které budou šetrné k národnímu parku. Ochrana unikátní přírody si vyžaduje spolupráci s lidmi, kteří v této oblasti žijí. Šumava tak zůstane mezinárodně uznávaným národním parkem a tento statut se diferencovaným a přírodě blízkým způsobem péče o nejcennější partie posílí. Národní park bude obcím aktivnějším partnerem při rozvoji šetrné turistiky, která bude v souladu s posláním národního parku. Šumava nestojí o zákopové války, ale o spolupráci,“ zdůrazňuje ministr Bursík.

Tisková zpráva MŽP

VICHŘICE OD ŠUMAVY K TATRÁM

U příležitosti Evropského dne parků měl 24. května 2007 v kině Světozor premiéru nový film režiséra Martina Slunečka Kalamita aneb Srdečný pozdrav od Šumavy k Tatrám. Televizním dokumentem o stopáži 26 minut provází herec Jaroslav Dušek. Film se věnuje kalamitám, které potkaly Šumavu i Vysoké Tatry, a tomu, jak na tyto přírodní události v přísně chráněných územích reagovat.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

SLOVINSKO-ŠPANĚLSKO-ČESKÉ JEDNÁNÍ

Ministr životního prostředí Martin Bursík se 21. května v Praze sešel na pracovním jednání se svým slovinským resortním kolegou Janezem Podobnikem. Jednali spolu zejména o prioritách a organizačních otázkách slovinského předsednictví Evropské unie v první polovině roku 2008 i o přípravě na nejbližší jednání Rady EU pro životní prostředí.

Oba ministři poté poobědvali se španělskou kolegyní Cristinou Narbonou Ruiz. Ministři diskutovali především o aktuálních tématech v oblasti životního prostředí na národní i evropské úrovni. Ministr Bursík představil pozici ČR k návrhu směrnice o odpadech s tím, že současný návrh předsednictví stále uspokojivě neřeší problém přeshraniční přepravy odpadů. Slovinský ministr i španělská ministryně se shodli, že budou usilovat o společnou pozici s ČR na červnovém zasedání Rady EU pro životní prostředí.

Ministři se dále shodli například na podpoře snižování emisí CO₂ z automobilů, podpoře samostatné směrnice o biodegradabilním odpadu a na spolupráci v emisním obchodování, zvyšování energetické účinnosti a podpoře obnovitelných zdrojů energie. Vyměnili si také zkušenosti s využíváním a podporou alternativních paliv v dopravě.

Ministři životního prostředí Slovinska a Španělska se také zúčastnili 15. zasedání ekonomického a environmentálního fóra OBSE v Praze, o jehož přínosech a zaměření se v rámci pracovního oběda také diskutovalo. České ministerstvo životního prostředí

na tomto jednání zastupoval první náměstek ministra Jan Dusík.

Další informace: <http://www.mop.gov.si>, <http://www.mma.es>, <http://www.osce.org>

Tisková zpráva MŽP

VISEGRÁDSKÁ ČTYŘKA O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ

Ve dnech 24.–25. května 2007 se v Praze uskutečnilo pravidelné 14. zasedání ministrů životního prostředí skupiny zemí Visegrádské čtyřky (V4). Zúčastnili se ho Martin Bursík, místopředseda vlády a ministr životního prostředí České republiky; Gabor Fodor, ministr životního prostředí a vod Maďarské republiky; Jaroslav Izák, ministr životního prostředí Slovenské republiky; Jan Szyszko, ministr životního prostředí Polské republiky. Jako host byl přítomen Ian Pearson, ministr pro změnu klimatu a životní prostředí Velké Británie.

Ministři se při jednání zaměřili především na následující témata:

Změna klimatu a energetická politika: Všichni přítomní ministři se shodli na závažnosti problému změny klimatu, na nezbytnosti okamžitého přijetí opatření pro boj se změnou klimatu a ocenili význam ekonomických nástrojů, které jsou klíčové pro snižování emisí efektivnějším způsobem.

Ministři se také shodli na záměru společného projektu zaměřeného na ochranu klimatu, který bude předložen Visegrádskému fondu, s cílem zvýšení obecného povědomí veřejnosti o problematice změny klimatu, vypracování opatření ke zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie a zvýšení energetické účinnosti pro podmínky zemí V4.

Směrnice o odpadech: Ministři vyjádřili znepokojení nad problematikou ilegálního dovozu odpadů a zdůraznili, že chtějí posílit možnost členských států omezit nebo zakázat dovoz odpadů za účelem spalování. Ministři se dále dohodli, že se budou navzájem informovat o vývoji situace v oblasti nelegálního dovozu odpadů, včetně prezentování společné pozice na Radě EU pro životní prostředí.

Proces Životní prostředí pro Evropu (Environment for Europe): Ministři diskutovali o dalším vývoji procesu, který je důležitou součástí evropské soudské politiky a v zemích mimo EU by měl přispět k přiblížení se evropským environmentálním standardům. Ministři také zmínili roli zemí V4 jako mostu mezi východní a západní částí regionu.

Nová generace environmentální politiky: Ministři uvítali hodnocení 6. akčního programu pro životní prostředí a zdůraznili, že v nové generaci environmentální politiky je třeba zvolit více integrovaný přístup k výzvám životního prostředí s ohledem na tři pilíře udržitelného rozvoje a na synergii mezi různými aktivitami.

Od června 2007 do června 2008 bude Česká republika předsednickou zemí Visegrádské skupiny. V roce 2008 se ministři životního prostředí zemí Visegrádské skupiny sejdou na dalším jednání v Maďarsku.

*Mgr. Marcela Kroutilová,
odbor Evropské unie MŽP*

TÝDEN UDRŽITELNÉHO ROZVOJE 2007: UDRŽITELNÁ DOPRAVA

Ve dnech od 14. do 20. května 2007 se uskutečnil pátý ročník Týdne udržitelného rozvoje (TUR), který se věnoval tématu Udržitelné dopravy. Stejně jako v minulých letech spolupracovalo Ministerstvo životního prostředí ČR na jeho realizaci s mnohými zahraničními i českými partnery.

Hlavním spolupředatelem akce bylo Francouzské velvyslanectví, které TUR 2007 podpořilo z velké části finančně a na jehož pozvání do Prahy přijeli přední specialisté zabývající se problematikou udržitelné dopravy. Mezi dalšími zahraničními partnery byla velvyslanectví Velké Británie, Švédska a Švýcarska.

Dále se spolupodílelo Ministerstvo dopravy, Centrum dopravního výzkumu, Národní síť Zdravých měst, Ministerstvo zdravotnictví, Státní zdravotní ústav a nevládní organizace.

Zahajovací ceremoniál se uskutečnil 14. května 2007 v rámci zasedání Fóra pro udržitelný rozvoj v prostorách Úřadu vlády v Lichtenštejnském paláci, za účasti místopředsedy vlády a ministra životního prostředí RNDr. Martina Bursíka a náměstka ministra dopravy Ing. Petra Šlegra, velvyslanců Francie, Velké Británie, Švýcarska a Švédska a zástupců médií.

Následující den již začal Týden udržitelného rozvoje 2007 ve své plné šíři. S ohledem na rozsáhlou problematiku byl cyklus přednáškových dnů rozdělen do tří bloků:

První blok (úterý 15. 5.), který se konal v prostorách Ministerstva dopravy ČR, byl zaměřený na udržitelnou dopravu ve městech. Moderátorem bloku byl Jindřich Fajka z Ministerstva dopravy ČR. Hlavními tématy byly:

- příklady systémů, které dosahují snižování automobilové dopravy a jejích emisí
- vytváření klidových (pěších) zón
- podpora nemotorové dopravy v centru měst
- dostupnost veřejné dopravy
- moderní přístupy v městské udržitelné dopravě

Veškeré přednášky bloku byly na velmi vysoké úrovni, čemuž odpovídala také fundovaná debata. Účastníci přednášek pocházeli zejména z řad státní správy a místních samospráv. Byly předvedeny příklady realizace projektů vedoucích ke snižování individuální automobilové dopravy ve městech a moderních systémů městské hromadné dopravy, živou diskusi rozvířily zejména příspěvky zahraničních hostů a jejich příklady řešení dopravní zátěže ve francouzském regionu Île-de-France, Londýně a Stockholmu.

Druhý blok (středa 16. 5.), který se konal v prostorách Zastoupení Evropské komise v ČR, byl zaměřený na možnosti alternativních paliv v dopravě. Moderátorkou bloku byla Veronika Hunt Šafránková z Ministerstva životního prostředí ČR. Hlavními tématy dne byly:

- EU a biopaliva v dopravě a jejich legislativní rámec
- alternativní paliva a udržitelná doprava
- environmentální přínosy alternativních paliv v dopravě

- příklady využití biopaliv

Bloku se zúčastnili kromě odborníků také media, nevládní organizace a laická veřejnost. Debata se zabývala zejména různými typy alternativních paliv (biopaliva, LNG, CNG atd.) v individuální i veřejné dopravě. Samostatná přednáška byla také věnována zemnímu plynu a jeho využití v rámci hromadné dopravy. Byla diskutována rizika a výhody jednotlivých alternativních paliv, cenové podmínky vozidel a paliv, dostupnost různých typů alternativních paliv (současný a plánovaný počet plnicích stanic), konkrétní postřehy ze strany spotřebitele a další. V rámci tohoto okruhu otázek byl promítnut krátký film z testů bezpečnosti vozidel na zemní plyn.

Poslední, třetí blok TUR 2007 (čtvrtek 17. 5.), se uskutečnil na Francouzském institutu v Praze. Moderoval jej Thomas Buffin z Francouzského velvyslanectví v České republice. Mezi základní témata bloku patřily:

- vliv dopravy na lidské zdraví
- bezpečnost v dopravě
- vliv dopravy na životní styl (sociální a zdravotní dopady)

Tohoto bloku se zúčastnili posluchači z oblasti lékařství, projektových oborů státní správy a nevládní organizace. Debata se dotýkala témat z oblasti prevence chronických onemocnění způsobených emisemi z dopravy a podpory zdravého životního stylu a programů zaměřených na bezpečnost dopravy, zejména pro chodce, cyklisty a děti.

Stejně jako minulý rok provázely hlavní program Týdne udržitelného rozvoje doprovodné akce:

- EcoFuel World Tour – Dne 17. května 2007 přivítala Praha za účasti místopředsedy vlády a ministra životního prostředí RNDr. Martina Bursíka posádku vozu projektu EcoFuel World Tour, která absolvuje první cestu kolem světa s vozidlem na zemní plyn. Akce byla ve spolupráci s Francouzským velvyslanectvím propojena s výstavou fotografií Yanna Arthuse Bertranda.
- 15.–20. 5. 2007 Hotel Horal, Valašsko, Velké Karlovice: Konference: Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy České republiky
- Tematické filmy na Francouzském institutu v Praze: The Corporation (Mark Achbar, Jennifer Abbott, Joel Bakan), Mondovino (Jonathan Nossiter), Zdroj (Martin Mareček, Martin Skalský), Nepříjemná pravda (D. Guggenheim).
- Výstavy a doprovodný program ve městech se sídlem Alliance Française (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Hradec Králové)
- Výstava Rozmary nebe v prostorách Muzea hlavního města Prahy ve spolupráci s Francouzským velvyslanectvím
- Aktivita v rámci Asociace malých debrujárů ČR

Pro bližší informace týkající se konkrétních přednášek a doprovodných akcí lze navštívit webové stránky pod hlavičkou MŽP, (www.env.cz/tur2007), kde je také uveřejněna většina přednesených prezentací.

*Mgr. Veronika Veverková,
odbor Evropské unie MŽP ČR*

STÁNEK MŽP NA EKOLOGICKÝCH VELETRŽÍCH BRNO

V prostorách Brněnského výstaviště se 29.–31. května konal již 13. ročník mezinárodních ekologických veletrhů Brno – Vodovody – kanalizace 2007 (mezinárodní vodohospodářská výstava) a EnviBrno (mezinárodní veletrh techniky pro tvorbu a ochranu životního prostředí).

Ministerstvo životního prostředí otevřelo svůj stánek v pavilonu D. Expozice byla připravena v přímé spolupráci Ministerstva životního prostředí, Státního fondu životního prostředí, české environmentální informační agentury CENIA a Českého hydrometeorologického ústavu.

Ministerstvo životního prostředí připravilo v rámci své expozice program, který doplňoval přednášky a semináře doprovodného programu letošních ekologických veletrhů. Hlavním cílem expozice bylo poskytování informací odborné i široké veřejnosti o činnosti resortu, zejména pak o aktuálních prioritách. Důraz klademe na informace z oblasti dotační politiky resortu a dále na problémy ochrany a hospodaření s vodou a poskytování informací.

Mezi hlavní témata expozice MŽP patřily: Operační program Životní prostředí 2007–2013, činnost SFŽP; plány povodí, stav vod a Rámcová směrnice vodní politiky ES; ochrana před povodněmi, předpovědní služba ČHMÚ; změna klimatu, její scénáře a dopady; správa a poskytování informací agenturou CENIA; informační servis k zániku povolení k vypouštění odpadních vod; ochrana vod před jejich znečišťováním. Ministerstvo životního prostředí se současně podílelo na praktické ukázce ochrany před povodněmi v bazénu před pavilonem Z.

Další informace o programu EVB najdete na: www.bvv.cz/vodka a www.bvv.cz/envibrno

Tisková zpráva MŽP

ČESKO-NĚMECKÁ KOMISE PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

V německém Bambergu se 30. května 2007 sešli zástupci České republiky a Spolkové republiky Německo k 8. zasedání Česko-německé společné komise pro životní prostředí. Jednání vedli za českou stranu první náměstek ministra životního prostředí Jan Dušík a za německou stranu parlamentní státní tajemník Spolkového ministerstva pro životní prostředí, ochranu přírody a jadernou bezpečnost Michael Müller.

Jednání se zabývalo vyhodnocením situace v oblasti nedovoleného dovozu odpadů do ČR. Minulé jednání v květnu 2006 v Praze bylo úzce spojeno s řešením nedovolených dovozů odpadů – odhaduje se, že do ČR bylo z Německa dovezeno až 30 tisíc tun odpadů a na pražském jednání byl dohodnut postup odstraňování těchto odpadů, jejich vrácení do Německa a prevence dalších dovozů. Tentokrát obě strany konstatovaly uspokojení nad efektivním řešením situace a vzájemnou vstřícnou spoluprací, díky níž je dnes větší část problému vyřešena. Ve vztahu k odpadům obě strany diskutovaly i o připravované směrnici o odpadech, která bude schvalována na červnovém zasedání Rady ministrů EU v Lucemburku. Náměstek Dušík potvrdil, že ČR hodlá nadále prosazovat omezení dovozů odpadů ke spalování, a informoval o vyjed-

nané podpoře řady členských zemí (například v rámci setkání ministrů Visegrádské čtyřky předchozí týden v Praze). Obě strany se dohodly na zřízení pracovní skupiny pro otázky odpadů, která se bude těmito aktuálními tématy dále zabývat.

Velká pozornost na jednání byla věnována i změně klimatu, úsporám energií a obnovitelným zdrojům. Německá strana informovala o programu opatření, který schválila spolková vláda a který má do roku 2020 zajistit 40% úsporu emisí CO₂ prostřednictvím zvýšení energetické účinnosti a přechodu na obnovitelné zdroje energie. Obě strany se dohodly na užitečnosti vzájemného informování o realizovaných krocích, na pravidelných konzultacích a na potřebě pokračovat ve vedoucí úloze Evropské unie v boji proti změně klimatu.

Mezi dalšími diskutovanými tématy byla i konkrétní spolupráce v přeshraničním posuzování vlivů na životní prostředí, v prevenci průmyslových havárií, v oblasti ochrany vod a v ochraně přírody.

Průběh a výsledky jednání potvrdily, že přestože některá témata sousedských vztahů obou zemí jsou složitá, obě vlády jsou připraveny je aktivně a konstruktivně řešit.

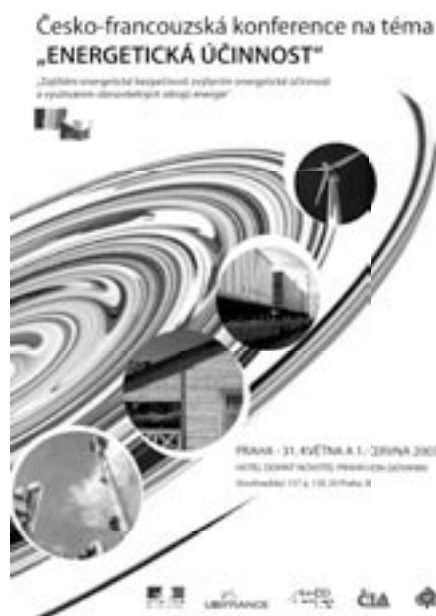
Tisková zpráva MŽP

ČESKO-FRANCOUZSKÁ KONFERENCE O ENERGETICKÉ ÚČINNOSTI

Ve dnech 31. května a 1. června 2007 se v Praze, v hotelu Dorint Don Giovanni uskutečnila česko-francouzská konference o energetické účinnosti věnovaná tématu *Zajištění energetické bezpečnosti zvýšením energetické účinnosti a využíváním obnovitelných zdrojů energie*. Na pořádání konference se podílely ekonomická mise Francouzského velvyslanectví v České republice, francouzská exportní agentura UbiFrance, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo průmyslu a obchodu a Česká energetická agentura.

Konferenci věnovanou tématu Zajištění energetické bezpečnosti zvýšením energetické účinnosti a vyu-

žíváním obnovitelných zdrojů energie zahájili velvyslanec Francie v České republice J. E. Charles Fries, náměstek ministra životního prostředí Aleš Kuták, ekonomický a obchodní rada ekonomické mise Francouzského velvyslanectví Bernard Boi-

din, ředitel pro energetiku a suroviny Ministerstva pro výstavbu Francie Pierre Franck Chevet a vedoucí Zastoupení Evropské komise v ČR Irena Moozová.

Náplní konference bylo představení české a francouzské energetické politiky zástupcům místních samospráv a rovněž českým a francouzským podnikům působícím v energetice. Vedle osvěty a zvyšování povědomí o uvedených tématech byla konference zaměřena na možnosti získání podpory z Operačního programu Životní prostředí a z Operačního programu Podnikání a inovace. Dále zde byly představeny možnosti financování projektů zaměřených na energetickou účinnost a obnovitelné zdroje v rámci partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP) nebo prostřednictvím firem poskytujících energetické služby. V publiku tak byli přítomni kromě podnikatelského sektoru i zástupci krajů, měst a obcí, nemocnic, neziskových organizací a další.

Čtyři tematicky oddělené diskusní skupiny tak umožnily českým a francouzským účastníkům vzájemně projednat své zkušenosti s energetickou účinností ve stavebnictví, v dopravě nebo v průmyslu či energetice obecně, a také možnosti využití obnovitelných zdrojů energie.

Konference byla příležitostí jak zvýšit povědomí o využití obnovitelných zdrojů energie a úspor energie a také přispěla ke spolupráci mezi českými a francouzskými podnikateli a institucemi. Pro MŽP byla konference navíc možností pro posílení své pozice na poli energetiky jakož i k prohloubení spolupráce s resortem Ministerstva průmyslu a obchodu. Konference byla zároveň výbornou příležitostí k posílení bilaterální spolupráce s Francií, což je významné zejména s ohledem na nadcházející předsednictví Francie a České republiky v Radě EU v letech 2008–2009.

Ing. Petra Ptáčková, kancelář francouzsko-české spolupráce v oblasti životního prostředí, odbor Evropské unie MŽP

NÁVRH NA ROZDĚLENÍ ČESKÝCH EMISNÍCH POVOLENEK 2008–2012

Návrh Národního alokačního plánu pro druhé obchodovací období 2008–2012 (NAP II) byl zveřejněn 31. května 2007. Ve spolupráci ho připravila ministerstva životního prostředí a průmyslu a obchodu. V rámci tohoto plánu bude 399 českým průmyslovým podnikům ročně přiděleno 86,8 milionů povolenek na vypouštění emisí oxidu uhličitého. Tento návrh ještě není zcela definitivní a může doznat úprav podle výsledků veřejného projednávání v následujících třiceti dnech. Po projednávání a zpracování připomínek bude NAP předložen vládě ČR a následně bude postoupen ke konečnému schválení Evropské komisi do Bruselu.

Evropská komise rozhodla o návrhu NAP II, předloženém českou vládou, 26. března. Původní návrh na roční přiděl 101,9 milionu povolenek zkrátila o cca 15 %. Komisi k tomuto rozhodnutí vedlo zejména srovnání s ověřenými emisemi českých podniků v letech 2005 a 2006, které byly výrazně nižší než hodnota alokace pro první obchodovací období (2005–2007), která činila 97,6 milionu povolenek. Obdobně postupovala Komise i u ostatních zemí EU.

Systém obchodování s emisemi skleníkových plynů je v současné době jedním z nejvýznamnějších ekonomických nástrojů v rámci globálního snižování emisí skleníkových plynů. Mezi dominantní patří zejména evropský systém Emission Trading Scheme (EU ETS), jenž stanovuje emisní stropy v podobě přidělených povolenek pro cca 11 000 největších emitentů v EU-27.

Systém EU ETS umožňuje průmyslovým podnikům zařazeným do systému obchodování flexibilně snižovat emise a tím přispívat k naplnění národních emisních cílů. Flexibilita je dána tím, že jednotlivé subjekty se rozhodují podle ekonomických stimulů, které jsou dány především cenou povolenky na trhu a náklady na snižování emisí. Podle tohoto principu se jednotliví „hráči“ na trhu rozhodují – obchodují s povolenkami. Systém takto stimuluje k realizaci úsporných opatření, ke zvyšování energetické efektivity a k vyššímu využívání obnovitelných zdrojů energie.

V České republice je v systému EU ETS v současné době registrováno 399 zařízení, která jsou odpovědná za cca 65 % emisí oxidu uhličitého v ČR. Pro stanovení alokace byl použit podobný přístup, který využila komise – použila ověřené údaje o emisích za poslední dva roky. Česká zařízení v roce 2005 emitovala 82,4 milionu tun CO₂ a v roce 2006 to bylo 83,6 milionu tun CO₂ a tyto hodnoty byly použity jako základní pro stanovení konečné hodnoty alokace na každé zařízení.

Ministerstvo použilo pro stanovení alokace následující principy:

- Celkový maximální alokovaný objem povolenek na období 2008–2012 je pětinasobek roční kvóty stanovené Evropskou komisí, která činí cca 86,8 milionu povolenek (každá povolenka se vydává pro jednu tunu CO₂).
- Rezerva pro nová zařízení je 1,29 milionu povolenek ročně. Nevyužité povolenky z této rezervy budou prodány v aukci na konci druhého obchodovacího období. (Při vydávání povolenek z rezervy bude v případě energetiky přihlédnuto k nejlepším dostupným technikám a technologiím daného procesu.)
- Rezerva pro projekty společné implementace (Joint Implementation) je stanovena ve výši 99 389 povolenek ročně.
- Bylo zrušeno sektorové členění a veškeré bonusy a korekce známé z NAP I. Provozovatelé mohou uplatnit místo povolenek jednotky flexibilních mechanismů Kjótského protokolu ERU a CER až do výše 10 % alokace.
- Zařízení jsou pro potřeby alokace rozdělena na dva soubory – zařízení s ročními emisemi CO₂ do 50 tisíc tun (1. soubor, dále jen „malá zařízení“) a zařízení s emisemi CO₂ nad 50 tisíc tun (2. soubor, dále jen „velká zařízení“).
- V 1. souboru je jednotlivým zařízením přidělen objem povolenek odpovídající 1,08 násobku průměrné hodnoty z emisí z let 2005–2006. Ve 2. souboru je každému zařízení přidělen počet povolenek odpovídající 1,017296 násobku průměrné hodnoty z emisí z let 2005–2006.
- Je zavedena korekce na úrovni 20 % meziroční odchylky pro oba soubory zařízení. Korigovaná zaří-

zení s odchylkou rovnou nebo vyšší než 20 % pak mají alokaci na úrovni vyšší z hodnot emisí roků 2005–2006. Tento princip byl stanoven za účelem zamezení výrazných podalokací/přealokací u zařízení s významnou meziroční odchylkou.

Konečné hodnoty pro oba soubory zařízení obsahuje následující tabulka:

	Emise celkem rok 2005 (t CO₂)	Emise celkem rok 2006 (t CO₂)	Základní alokace povolenek
Soubor 1 (malá zařízení)	3 788 478	3 645 283	3 965 968
Soubor 2 (velká zařízení)	78 642 841	79 944 488	81 479 643
Joint Implementation	-	-	99 389
Nové zdroje	-	-	1 290 000
Celkem	82 431 319	83 589 771	86 835 264

Jako kritérium rozdělení zařízení do souborů bylo zvoleno kritérium velikosti zařízení/množství emisí, nikoli příslušnost zařízení k určitému odvětví. 303 zařízení emitovalo v roce 2005 nebo 2006 méně než 50 tisíc tun oxidu uhličitého. Těchto 303 malých zařízení vyprodukovalo 4,6 % emisí z celkového množství 82,4 milionu tun v roce 2005 a 4,4 % emisí z 83,6 mil. tun v roce 2006. Na zbývajících 96 zařízení tedy připadá 95,4 % (resp. 95,6 %) veškerých emisí.

Malá zařízení jsou výrazně citlivější vůči vnějším vlivům, mají často menší diverzitu produkce a zákazníkům, mají nižší elasticitu energetické efektivity své produkce. Transakční a administrativní náklady v porovnání s omezenými výnosy z obchodování představují u malých emitentů větší zátěž a ti mají často omezené kapitálové rezervy využitelné k modernizaci. Také jejich emise jsou méně předvídatelné a vykazují větší meziroční výkyvy než u velkých zařízení. Tyto skutečnosti jsou proto v návrhu zohledněny a malým zařízením byla navržena vyšší hodnota růstu než zařízením velkým.

Tisková zpráva MŽP

ZÁKONY A VYHLÁŠKY ELEKTRONICKY K PŘIPOMÍNKÁM PRO VEŘEJNOST

Ministerstvo životního prostředí přichází s novinovou v připomínkování návrhů nových legislativních předpisů. Dosud podle Legislativních pravidel vlády zasílalo MŽP návrhy všech nových právních předpisů na více než 120 připomínkových míst (ostatní ministerstva, kraje, hospodářské svazy, nevládní organizace, akademická sféra apod.). Od nynějška k tomu přibude také elektronická forma komunikace.

Návrh nového předpisu bude vždy současně s rozesláním na výše uvedených 120 adres zveřejněn na webové stránce MŽP v sekci „Legislativa“ (a složce „Připravovaná legislativa“) spolu s uvedením lhůty, v jaké bude možno zasílat vyjádření a připomínky k návrhu, a e-mailové adresy příslušného zaměstnance MŽP.

Cílem této změny je zejména otevření možnosti pro co nejširší okruh zainteresované veřejnosti, aby se mohla do přípravy nové legislativy zapojit. Výsledkem je jednak výrazně vyšší transparentnost a sro-

zumitelnost připomínkového řízení, ale také zásadní zvýšení možnosti veřejnosti podílet se na rozhodování ve věcech životního prostředí.

Tisková zpráva MŽP

EKO FESTIVAL 2007

Dne 5. června 2007 na náměstí Míru v Praze proběhl Ekofestival 2007. Organizátorem této osvětové akce ke Světovému dni životního prostředí byl Zelený kruh – asociace ekologických organizací, partnery pak městská část Praha 2 a CENIA, česká informační agentura životního prostředí.

Festival zahájili ministr životního prostředí Martin Bursík, starostka městské části Praha 2 Jana Černochová a ředitelka Zeleného kruhu Miloslava Stejskalová. Tématem Ekofestivalu byla Odpovědná spotřeba. Smyslem akce je přis-

spět k zastavení stále rostoucí spotřeby přírodních zdrojů a produkce odpadů. Na dotazy veřejnosti z různých oblastí ochrany životního prostředí odpovídali zástupci dvacítky ekologických organizací. Například od Agentury pro ekologicky šetrné výrobky se návštěvníci mohli dovědět o ekologickém značení, čekali je i hry s ekologickou tematikou, několik výstav, cimbálová muzika Veronica, výborné občerstvení v kvalitě bio a fair trade a také přímo z pece vytažené pečivo Vinohradské pekárny.

Podobně velká akce s ekologickou tematikou se v České republice zatím neuskutečnila, na rozdíl od jiných evropských států, kde již mají svou tradici. Přitom právě při podobných příležitostech se lidé nejvíce dovídají o ochraně přírody a činnosti ekologických organizací i veřejné správy v ochraně životního prostředí.

Letošním tématem festivalu byla Odpovědná spotřeba, neboť orientace dnešního spotřebitele na výrobky s krátkou životností, rozhodování se ne podle kvality, původu a výrobního procesu, ale podle ceny či reklamy, vede k plýtvání přírodními zdroji. A my jako spotřebitelé máme možnost tento trend zvrátit.

Lidé, kteří se zajímají o přírodu nebo je trápí její současné vytlačování, znečišťování a chtějí vědět, jak se proti tomu postavit, se mohli přijít inspirovat, zamyslet, zeptat, poradit a v neposlední řadě pobavit! Odborníci z ekologických organizací nabídli konkrétní, k přírodě šetrné výrobky či výrobní postupy, Česká informační agentura životního prostředí představila program označování ekologicky šetrných výrobků a služeb. Součástí ekofestivalu byl vedle infostánků přímý prodej ekoproductů, tombola a doprovodný program vážný i nevážný. Pro děti byly připraveny hry s přírodními materiály a workshopy. A ti, kteří měli už dost informací i nákupů, si mohli dát „férovou kávu“ a zaposlouchat se do moravské cimbállovky nebo afrických bubnů.

Tisková zpráva Zeleného kruhu

Foto Hana Kolářová

CENIA NA NOVÉ ADRESE

CENIA, česká informační agentura životního prostředí, se přestěhovala na novou adresu do ulice Litavská 8/1147, Praha 10-Vršovice, nedaleko Kubánského náměstí. Spojení je tramvajemi č. 6, 22, 23, 24 zastávka Kubánské náměstí, směr Nádraží Hostivař.

CENIA, česká informační agentura životního prostředí

VLÁDA O PENĚZÍCH NA VODU A O HEŘMANSKÉM STAVU

Na tiskové konferenci po jednání Vlády ČR 4. června 2007 mimo jiné řekl místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík:

„Dámy a pánové, dobrý den. Z těch věcí, které jsem předkládal dnes vládě, jsou asi dvě nejpodstatnější. Ta první se týká mandátu, kterým vláda vybavila mě pro jednání s Evropskou komisí ve věci problematiky provozních smluv projektů z oblasti vodovodů a kanalizací. Potom máte asi povědomí, že už vlastně téměř tři roky se vedou intenzivní jednání s Evropskou komisí, kde jde o to vyjednat a nastavit podmínky pro žadatele, kteří budou žádat o čerpání z Evropských fondů, protože se bude dominantně čerpat z Operačního programu Životní prostředí, ve kterém je celkem 4,317 mld. euro. A největší částka v prioritě č. 1 – voda – bude právě do dokončení projektů odkanalizování obcí jak nad 2000 ekvivalentních obyvatel, tak pod, tak je velmi důležité tento vleklý, vlastně, spor s Evropskou komisí vyjednat tak, abychom odblokovali Operační program Životní prostředí, abychom mohli začít čerpat finanční prostředky. Ten mandát je poměrně podrobný. Na základě tohoto mandátu si myslím, že jsme skutečně schopni vyjednat takové podmínky, které u nových projektů infrastrukturních budou atraktivní. Zároveň vláda připustila možnost, že u stávajících provozních smluv, které byly uzavírány v rámci velké privatizace v roce 1992–1994, budou podmínky, které stanoví komise v dohodě s ČR. Povedou vlastně obce a ty firmy, které provozují vodohospodářská díla, k tomu, že budou v některých aspektech nuceny ty smlouvy korigovat, upravit, dát tam nějaké větší garance, které se týkají kvality dodávek, ceny, efektivity, a ve výjimečných, odůvodněných případech existuje i možnost, že bude nutné zkrátit délky těch smluv, které byly v někte-

rých případech uzavřeny na období 30 let, a nebo dokonce i na dobu neurčitou. Ta debata o tom byla velmi plodná a vláda v podstatě téměř jednomyslně tím mandátem mě vybavila. Já, samozřejmě, udělám všechno pro to, abych vyjednal podmínky pro ČR co nejlepší, to se týká do budoucna, a zároveň na základě vyjednání těchto podmínek do budoucna předpokládám, že komise bude i posuzovat šest projektů vodohospodářských, které teď v Bruselu leží. Tolik ten první bod.

Druhý bod se týkal návrhu nařízení vlády, kterým se vymezuje ptačí oblast Heřmanský stav – Odra – Poolší. To je jeden z dlouhodobých restů ČR – nevyhlášení této naturové oblasti. K oddálení došlo především kvůli tomu, že tam byla projektována obchodní zóna a zároveň že přes tuto naturovou oblast má vést dálnice D47 a vysokorychlostní železniční trať. Nám se podařilo najít shodu. Pokud jde o trasování dálnice D47, to má již územní rozhodnutí. Ministerstvo životního prostředí souhlasí, definovalo v podmínkách vyhlášení této naturové oblasti, jakým způsobem bude trasování té dálnice vést. Důležité je, že mezitím jsme našli jinou ptačí oblast pro jeden z těch chráněných druhů – motáka pochopa – takže bylo možno i snížit výměru té ptačí oblasti. To má velmi dlouhou genezi. Není už tam žádný konflikt, protože se to plošně nepřekrývá s plánovanou obchodní zónou, o které ani nevíme, jestli bude, či nebude. A výsledkem je tedy to, že vláda tento jeden z restů dostala ze stolu. My jsme vyhlásili ptačí oblast s tím, že jsme se shodli na termínu nabytí účinnosti toho vyhlášení oblasti k 1. červnu příštího roku, protože je tam potřeba ještě vyladit a vyjasnit některé legislativně-právní aspekty. Chceme dát prostor státní správě, aby připravila veškerou dokumentaci a kroky, které jsou potřebné pro to, aby mohlo dojít k souladu tak, jak ministerstvo životního prostředí předpokládá, vyhlášení ptačí oblasti na straně jedné a skutečnosti, že skrze tuto ptačí oblast vede koridor dálnice D47. V budoucnosti povede i koridor vysokorychlostní trati, což my jako ministerstvo životního prostředí neshledáváme jako problematické. S tímto jsme vyjádřili a vyjadřovali i dlouhodobě souhlas.“

Vybráno ze záznamu tiskové konference po jednání vlády 4. 6. 2007

SOBOTA NA PAŠERÁCKÉ STEZCE

Kolem šedesáti zájemců o přírodu se sešlo 2. června 2007 na společné akci správy polského Národního parku Stolových hor a české Chráněné krajinné oblasti Broumovsko. Pašeráckou stezkou se vydali poutníci všech věkových

kategorií z Machovské Lhoty přes osadu Řeřišný do horské vsi Pasterka. Někteří z nich pak zdolali i přes nepřízeň počasí samotný vrchol Velké Hejšoviny (Szelinec Wielki, 919 m.n.m.)

Specialisté správ obou chráněných území podali přítomným výklad o chráněných přírodních fenoménech oblasti a o své činnosti. Nebyla opomenuta ani

pohnutá historie regionu ve stínu hor se skalní korunou.

AOPK ČR, CHKO Broumovsko

G8: JE TŘEBA SNIŽOVAT EMISE SKLENÍKOVÝCH PLYNŮ

Jako dílčí úspěch zhodnotil závěry klimatických diskusí na summitu osmi nejbohatších ekonomik světa – G8 – v německém Heiligendammu místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík. „Viditelným krokem vpřed je, že se státy G8 dokázaly shodnout na tom, že nárůst emisí skleníkových plynů je třeba zastavit a začít je významně snižovat. Oproti očekávání, že USA dohodu zbourají, nakonec i George Bush souhlasil s nezbytností společné akce ekonomicky rozvinutých i rozvíjejících se zemí na půdě OSN k uzavření dohody o dalším postupu po skončení platnosti Kjótského protokolu do roku 2009,“ řekl Bursík. „Angela Merkelová udělala za předsednickou zemi, co mohla. Závěry z Heiligendammu jsou cestou k nezbytnému závazku snížení emisí CO₂ o 50 % do roku 2050 (ve srovnání s rokem 1990).“

Státy G8 se ale shodly na tom, že jednání o budoucnosti ochrany zemského klimatu musí začít již letos na prosincové 13. konferenci smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o ochraně klimatu a 3. zasedání smluvních stran Kjótského protokolu na indonéském Bali tak, aby mohla být skončena do roku 2009. To je nutné proto, aby poté bylo možné plynule navázat na současné závazky Kjótského protokolu, jehož platnost skončí v roce 2012.

„Evropská unie je tahounem ochrany klimatu a pro ČR je obzvlášť významné, že dohody o dalším postupu by mělo být dosaženo v roce 2009, kdy budou právě Češi v první polovině roku EU vést,“ řekl Martin Bursík. Připomněl, že i programové prohlášení vlády počítá s „aktivním prosazováním opatření k účinné ochraně klimatu“ na úrovni EU. „MŽP prosazuje, aby ochrana klimatu byla jednou z hlavních priorit vládní politiky v oblasti životního prostředí v rámci českého předsednictví,“ dodal ministr.

Tisková zpráva MŽP

CENIA ZÍSKALA CERTIFIKÁT MANAGEMENTU JAKOSTI

CENIA, česká informační agentura životního prostředí na základě zadání transformačního projektu Ministerstva životního prostředí přešla z funkčního na procesní řízení a svou činnost začala přímo orientovat na hlavní cílové skupiny – své zákazníky ve smyslu zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Během roku 2005 došlo k analýze hlavních (produkčních) procesů a finalizace transformace proběhla systematizací procesů do funkčního celku (management, procesy a podpora) a systém (plánování, alokace zdrojů, návrh a vývoj, zpětná vazba a trvalé zlepšování) v systému řízení podle ISO norem. ISO je zkratka názvu International Organization for Standardization (Mezinárodní organizace pro normalizaci), která je celosvětovou federací národních normalizačních orgánů – členů ISO.

V důsledku změn ve světové ekonomice (převaha nabídky nad poptávkou, globalizace podnikatelského prostředí) dramaticky stoupl význam jakosti. CENIA si uvědomuje, že schopnost uspokojovat potřeby zákazníků není realizována pouze poskytováním služby samotné, ale že tato schopnost vzniká v průběhu celého reprodukčního cyklu.

CENIA začala s implementací ISO 9001, ISO 14001 a OHSAS 18001 ryze procesním přístupem s podporou poradenské a vzdělávací společnosti Hexpert, s.r.o., v červnu 2006. Implementace byla ukončena v únoru 2007. Certifikační audit provedla celosvětově etablovaná společnost Quality Austria ve dnech 27.3.–29.3. 2007 s výsledkem: doporučujeme vydání certifikátu.

Stabilizace financování na základě stanovených procesů, úkolů a projektů připravuje podmínky pro zefektivnění práce a rychlou reakci na měnící se potřeby zákazníků, kterými kromě Ministerstva životního prostředí je i široká veřejnost.

CENIA, česká informační agentura životního prostředí

KRITICKY OHROŽENÝ STRNAD LUČNÍ NA NOVÉM MÍSTĚ

V letošním roce byl zjištěn v Národní přírodní rezervaci Rejvíz kriticky ohrožený druh strnad luční, který naopak z jiného a jediného známého hnízdiště v CHKO Jeseníky vymizel. Tento druh vyhledává biotopy květnatých luk a podobných travních porostů. Dříve byl hojný, vlivem intenzifikace zemědělství prakticky vymizel. Proto je zařazen vyhláškou mezi kriticky ohrožené druhy. Zajímavostí této nové lokality, kromě pravidelných hnízdičů chrástalů polních a křepelky polní, je rovněž zde poprvé zjištěná cvrčilka říční.

AOPK ČR, CHKO Jeseníky

JARO PRO ZEMI 2007

V rámci kampaně Jaro pro Zemi 2007, jejímž koordinátorem byl odbor vnějších vztahů MŽP, probíhaly také akce Evropského dne parků,

který slaví chráněná území v celé Evropě 24. května. Například v Národním muzeu v Praze se promítaly filmy z mezinárodního filmového festivalu Ekofilm pro základní školy a pro veřejnost.

V Lysé nad Labem 23.–27. 5. probíhal 13. ročník mezinárodní výstavy myslivosti, rybářství, včelařství a zahrádkářství Natura Viva (<http://www.vll.cz>).

Pražské matky a sdružení Oživení uspořádaly v Praze seminář Bezpečné cesty do školy (<http://www.oziveni.cz> a <http://www.pmatky.ecn.cz>).

K oslavě Evropského dne parků se připojila například Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Dvořákova ve Znojmě formou prohlídky parků a soutěží (<http://www.szes-dvorakova.cz/>, sekretariat@sos-znojmo.cz).

ZŠ Havířov-město uspořádala Den otevřených dveří, při němž se mohli rodiče i spoluobčané na naučné stezce seznámit s pracemi žáků školy a s pro-

jekty, které se týkají ekologické výchovy na škole (reditelstvi@zsgh.cz, <http://www.zsgh.cz>).

Botanickou exkurzi po stopách pastvy v Českém krasu na Kosov a Zlatý Kůň zorganizovala 26. května Česká botanická společnost.

Den přírody v Počátkách, velkolepou akci nejen pro všechny milovníky přírody, uspořádal KZM Počátky.

Evropský den parků, který pořádala CHKO Třeboňsko pod názvem Když v dubu straší, měl podobu cyklistické exkurze po památných stromech, stromořadích a dalších pověstmi opředených místech okolo Třeboně.

Ekocentrum u rybníka Věžák v rámci Evropského dne parků umožnilo seznámení s přírodou a krajinou Českého ráje (<http://www.ekovychovalk.cz>).

Den otevřených dveří spojený s rodinným poznáváním přírody v chráněném území Na Podlesích u Hrutova pod názvem Louka plná orchidejí připravila o.p.s. Chloučky na Vysočině.

Během jedenáctého týdne jara pro Zemi se Ministerstvo životního prostředí zúčastnilo svým stánkem na brněnském výstavišti Ekologických veletrhů Brno – vodovody, kanalizace a EnviBrno.

Ekocentrum Brno uspořádalo 30. května vzdělávací seminář Děti s postižením a jak je zapojit (<http://www.ecb.cz>).

Osminásobný mistr světa v jízdě na vysokém kole, účastník Giro d'Italia a Tour de France Josef Zimovčák, cyklocestovatelé Michal Jon a Lucie Kovaříková (první Češka, která na kole objela svět), dětský oddíl krasojízdy z TJ Sokol Řečkovice a další hosté se představili na Kolečkách na Stezce zdraví v Brně, při pátém ročníku atraktivního programu pro všechny cyklisty a milovníky netradičních kolových bezmotorových vozidel a vozítek. Pořádalo EkoCentrum Brno.

Dvanáctý a poslední týden kampaně Jaro pro Zemi 2007 probíhal od 4. do 10. června.

Správy CHKO při příležitosti Zelených dnů pořádaly exkurze, besedy, výstavy pro přiblížení ochrany přírody i konkrétních území veřejnosti (<http://www.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=70>, <http://www.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=948>).

Jedním z vrcholů jara pro Zemi bylo předávání Cen ministra životního prostředí.

(red)

MĚSÍC EKOLOGICKÉ VÝCHOVY

Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina a Český svaz ochránců přírody za finanční podpory Ministerstva životního prostředí vyhlašují v rámci programu Národní síť středisek ekologické výchovy v ob-

dobí od 3. září do 3. října 2007 kampaň s názvem Měsíc ekologické výchovy.

Cílem kampaně je upozornit na význam a potřebu ekologické výchovy jako jednoho z důležitých nástrojů prosazování principů udržitelného rozvoje a představit její význam široké veřejnosti.

V období od 3. září do 3. října proběhne několik akcí a dalších aktivit, které bychom rádi využili k oslovení veřejnosti a škol a také vzbudili zájem celostátních i regionálních médií o tuto oblast. V rámci kampaně se uskuteční například Netradiční zahájení školního roku nebo Veletrh ekologických výukových programů. Ekologické výukové programy jsou dnes jednou z hlavních forem využíváných při realizaci ekologické výchovy na střediscích ekologické výchovy. Na 28. září 2007 se připravuje akce pro veřejnost s názvem Na Václava do přírody – nejen Václavové to potřebují. Budou ji ve spolupráci pořádat střediska ekologické výchovy, ekocentra a další organizace zabývajícími se ekologickou výchovou v regionech s cílem nabídnout široké veřejnosti alternativní možnost využití volného dne v přírodě. 3. října 2007 proběhne konference a slavnostní zakončení pěti pilotních běhů specializačního studia pro školní koordinátory environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty s účastí asi 140 školních koordinátorů ekologické výchovy.

Václav Broukal, SSEV Pavučina

WORKSHOP O POPULARIZACI GEOLOGIE

V rámci 3. sjezdu České geologické společnosti, který proběhne ve dnech 19.–22. září ve Volarech na Šumavě, bude uspořádán workshop věnovaný otázkám popularizace geologie v České republice se zvláštním důrazem kladeným na aktivity pořádané při příležitosti Mezinárodního roku planety Země.

Na workshopu proběhne několik prezentací zástupců organizací z různých oborů lidské činnosti, které se ve svých osvětových aktivitách opírají o význam geověd a které se spolupodílí na prohlubování zájmu široké veřejnosti o tyto vědy.

Velký prostor bude věnován diskusi o současných potřebách jednotlivých institucí, úřadů, škol, soukromých firem atd., jejímž cílem by měla být hlubší analýza potřeb široké veřejnosti a zúčastněných zástupců z jednotlivých oborů a zapracování těchto potřeb do programu národní iniciativy Mezinárodního roku planety Země.

Další informace: <http://nts1.cgu.cz/mrpz>, www.geologickaspolecnost.cz.

Ing. Patrik Fířna, Česká geologická služba

RNDr. JOZEF ZETĚK, předseda Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina:
O BUDOVÁNÍ POCITU, ŽE TADY NEJSME SAMI

Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina obdrželo letos v červnu jednu z Cen ministra životního prostředí za rok 2006. Zač?

Myslím si, že za celkovou dlouholetou činnost. Po dobu více než deseti let prosazuje a realizuje ekologickou výchovu se zaměřením zejména na školství v oblasti dětí, mládeže, učitelů. Teď možná, po těch deseti, patnácti letech se začíná i ve společnosti, snad i díky Pavučině, objevovat nějaký posun směrem k hodnotám, názorům, postojům příznivým k životnímu prostředí.

Kdo je Jozef Zetěk? Můžete se charakterizovat?

Spíš než odborníkem na ekologickou výchovu se cítím organizátorem, aby věci fungovaly a měly nějaké výsledky. Biologii jsem měl naposledy v deváté třídě, což znamená v roce 1978, mám chemickou průmyslovku a fyzikální chemii na přírodovědecké fakultě, tam mi studium dalo zaměření na systémy, propojenost věcí, pochopení, jak fungují. Spíš to mě přivedlo k činnosti uvnitř středisek ekologické výchovy.

Jak jste se dostal k ekologické výchově?

Přes Hnutí Brontosaurus, Český svaz ochránců přírody v Brně, v tehdejší „šedé zóně“, přes brigády v chráněných územích, praktickou ochranu přírody, a přes vzdělávací pořad, který tam pro studenty svého času dělali Hana Korvasová a Aleš Máchal, kteří byli o pár let starší – Ekologii v kostce. Někdy v roce 1983 jsme začínali jezdit kosit chráněné louky v okolí Kněžic.

Myslíte, že tím jste přišel k ekologickému cílení? Jiří Kulich ze střediska Sever tomu říká: Jde o to cítit odpovědnost vůči lidem a také vůči přírodě...

Snažím se domýšlet své kroky a činy – jak ovlivňují životní prostředí.

Takový přístup ale nemá každý. Kde se to vzalo?

Nevím, kde se to vzalo. Je to možná výchovou v rodině, kde nějaká obětavost nebo ochota podílet se na věcech pro druhé byla. Potom si myslím, že to bylo opravdu až na vysoké škole. Během střední školy jsme sice jezdili ven, trempovat do přírody, ale to byl spíš sport, bujaré středoškolské veselí mělo navrch před nějakými otázkami životního prostředí. Takže obrát, směřování nastalo opravdu až na vysoké škole. Možná ten pobyt v přírodě.

Kolega Jiří Bureš ze střediska Paleta vás označuje za žádaného předsedu, jste volen od roku 1996 opakovaně dodnes. Čím to je?

Je to funkce dobrovolná, nepřinášející žádný prospěch...

Zcela neplacená?

Ano, je to zcela neplacené. Když třeba o tom mluvíme na výboru Pavučiny – je to práce vlastně na úkor vlastního střediska. Do výboru Pavučiny jsou voleni lidé jako zástupci jednotlivých členských organizací. O dobrovolnou funkci příliš zájemců není.

Jakou máte konkrétní zkušenost z ekologické výchovy? Ptám se na středisko Chaloupky.

Středisko Chaloupky jsme rozbíhali s Květoslavou Burešovou a skoro od samého začátku jsme činnost měli rozdělenou tak, že Květoslava měla na starosti programové záležitosti a já záležitosti kolem, to znamená projektové, finanční, právní, personální a podobně. Programy jsem měl na starosti nějaké jenom na začátku, když se to rozbíhalo, pak jsem přešel do zázemí, to znamená jednání s úřady...

To je ale důležité, bez toho to nejde...

Spíš jsem se zaměřil na legislativu nebo jak prosazovat, aby Chaloupky mohly existovat a rozvíjet se...

...shánění financí... Je to těžké? Mění se to?

My jsme měli celkem velké štěstí, že Chaloupky jsou zařazeny do sítě škol, školských zařízení MŠMT, to znamená, že mají pozici nestátního školského zařízení jako třeba soukromé školy. Takže se nám od roku 1997–8 podařilo uzavřít smlouvu s tehdeším školským úřadem Třebíč o dotaci pro toto nestátní školské zařízení. Od té doby ty smlouvy přešly na Okresní úřad Třebíč a pak na Krajský úřad Vysočina. Takže to nám zajišťuje poměrně stabilní přísun peněz, který dělá někde mezi 40 a 45 procenty rozpočtu.

Asi zdaleka ne každé středisko to má takhle zařízené...

V systému školství jsme takovou bílou vránou, je to opravdu ojedinělé. Takových školských zařízení na pozici soukromé, případně církevní, moc není. Určitě ne víc než deset.

Co je to environmentální vzdělávání, výchova a osvěta?

Myslím si, že je to vybudování nějakého vztahu nebo pocitu, že tady nejsme sami, jsme propojeni s okolím...

...i mimolidským?

Ano, se svým přírodovědným základem můžu být klidně i materialistou: Probírali jsme běžně koloběhy uhlíku, vápníku, dusíku...

...které procházejí i skrze nás...

Umím si představit, že totéž, co my, vdechne někdo za padesát let někde na druhé straně zeměkoule. A opačně, někde se něco spálí, shnije, zetlí, a pak se to dostává zase do našeho organismu. Takže nemusíme být ani žádní velcí ideologové, je to zdůvodněno na čistě materialistické úrovni. Je to přízemní, ale je to tak.

Jak říkáte té nelibozvučné zkratce pro environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu – EVVO?

Ekologická výchova tomu říkám z důvodů, že poctově v tom vnímám i ostatní, co do toho patří. Ať už je to výchova směrem k ochraně přírody, v oblasti životního prostředí řešení problémů – v oblasti udržitelného rozvoje nebo lokálního rozvoje. Pod pojmem ekologická výchova vnímám všechny tyto aspekty, a pak také stránku vzdělávací – aby to bylo interaktivní, se zapojením účastníků, aby to bylo praktické...

Čili trochu se to odlišuje od dosud běžné školy...

Četl jsem třeba zajímavou polemiku ze situace, kdy se ve Světovém svazu ochrany přírody, IUCN, v jeho Commission on Education and Communication snažili definovat výchovu k udržitelnému rozvoji. Když si nadefinovali zásady, zjistili, že jsou to obecné didaktické zásady. Závěr z toho byl, že si nejsou jisti, jestli výchova k udržitelnému rozvoji vůbec jako obor, jako činnost se dá vymezit. Když se vzaly obecné zásady – participace, týmová spolupráce, hledání nějakých řešení...

Ale tam se přece nějakým způsobem musí navíc dostávat environmentální rozměr?

To je právě už na úrovni udržitelného rozvoje, kde role životního prostředí není dominantní, musí kooperovat s těmi ostatními obory, tak se jedná vlastně obecně o rozvoj společnosti.

Čili rozlišujete ekologickou výchovu a výchovu k udržitelnému rozvoji?

Osobně v pojmu ekologická výchova vidím i tento obecný rozměr, pojem, který se týká i rozvoje. Ale důraz na ekologickou výchovu tam je, protože: Když si vezmeme tři složky – ekonomii, lidské zdroje nebo sociální věci a životní prostředí, v rozvoji je pořad životní prostředí nejnižší. Z toho důvodu je důležité, aby i střediska zdůrazňovala tento pilíř, protože je pořad nejslabší a nemá jak se bránit sám. Proto se z naší strany zdůrazňuje rozvoj ekologický, protože druhé dva pilíře jsou v současné době daleko silnější.

A co až za dvacet, třicet let budou ty pilíře všechny stejné? Co budou dělat střediska ekologické výchovy?

Jednak tomu nevěřím, že za dvacet, třicet let budou všechny pilíře stejné...

Proč? Zdá se vám to na základě dosavadního vývoje? Není přece jen vlastně dost rychlý?

Rychlý určitě, ale zároveň je vcelku rychlý i opačný postup, který přírodu redukuje třeba jenom – když to přezenu – na golfová hřiště, takový extrém účelového využití přírody. Může se stát, že to takhle člověku bude stačit... Že se vnímání přírody posune směrem k nějakým parkům nebo čistě účelovým částem přírody. Příroda sama o sobě bude na tu účelovou přeměňována.

Ale existuje naopak i trend čím dál intenzivnější ochrany divoké přírody. Takže nám nějakým způsobem na ní hodně záleží...

Určitě. Jsou to závody a dějí se v krajině. Z jedné strany je ukrajována satelitními městy, průmyslovými zónami, silnicemi. Z druhé strany i díky nižší intenzitě zemědělství, to se začíná také pomalu měnit, vlastně zase nějaké prvky v krajině přibývají. Opravdu jsou to závody.

Proč sdružení Pavučina? Kdy vzniklo, nač navázalo?

Střediska ekologické výchovy čerpala ze dvou zdrojů. Prvním jsou domácí zkušenosti z různých přírodovědných oddílů, z Hnutí Brontosaurus od Josefa Velka, Zlatého listu a podobně. Druhý impuls byly zahraniční zkušenosti, které ukázaly, že ekologická výchova se dá dělat jako určitý servis pro školy. Z těchto dvou proudů vznikla česká střediska ekologické výchovy. V programové stránce, myslím, je většina aktivit z domácích zdrojů, navazovalo se na zkušenosti před rokem 1989. Co se týče organizace, myšlenka středisek přišla asi teprve zvenku. Semtam něco existovalo, ale jako houby po dešti se střediska objevovala začátkem 90. let – to byl hlavně zahraniční impuls.

Co se od té doby změnilo? Jaké jsou hlavní trendy?

V roce 1994 jsem byl na studijním pobytu ve Spojených státech – tam jsem poprvé a naposled letěl

letadlem – a tam, i když jsou Státy prezentovány jako individualistická společnost, jednotlivé síťování, spolupráce a asociování organizací bylo na takové úrovni, že mi připadlo, že bez toho my se taky dříve nebo později neobejdeme. A právě v roce 1996 vzniká z osmi, devíti středisek základ sdružení Pavučina – pro výměnu zkušeností dovnitř a pro prosazování myšlenky ekologické výchovy na venek na centrální úrovni.

A změna? Pavučina v roce 2007?

Trendem je určitě zvyšování počtu členských středisek z osmi, devíti na začátku na zhruba třicet nyní, dále zvyšování počtu pracovníků z jednoho půlúvazku tehdy na dnešních pět pracovníků přímo v kanceláři Pavučiny, zvyšování rozpočtu z nějakých pěti set tisíc na zhruba deset miliónů, množství projektů, které sdružení teď realizuje, například z evropských fondů. V této souvislosti u Pavučiny existuje takový princip, který je asi dost ojedinělý nebo aspoň rozhodně byl v době vzniku: Členská střediska vkládají značné finanční prostředky do činnosti Pavučiny na základě každoroční smlouvy. Středisko může, pokud nebude vidět smysl té činnosti, každoročně ukončit členství tím, že přestane platit svůj vklad. Ty peníze se v současné době pohybují zhruba mezi dvanácti a patnácti tisíci korun a pro některá střediska se to může zdát hodně. Na druhé straně zase řádní členové se mohou zapojovat do různých projektů pro sdružení, takže se jim vložené prostředky vrací. Ale hlavním přínosem jsou věci kolem, to znamená propagace a zvětšování prostoru pro ekologickou výchovu.

Co střediska ekologické výchovy nabízejí?

Střediska jsou za prvé velmi různorodá. Je určitá zvláštnost Pavučiny, že se sdružují na základě tematického a obsahového zaměření, ne na základě organizační příslušnosti k veřejné správě nebo k neziskovým organizacím. V Pavučině jsou různá občanská sdružení, ale také příspěvkové organizace měst, krajů, občanská sdružení nezávislá, základní organizace ČSOP, Hnutí Brontosaurus, obecně prospěšné společnosti... Soukromé zatím ne, podmínkou členství je, že jde o neziskovou organizaci a má podstatnou část činnosti zaměřenou na ekologickou výchovu. Také jsou v Pavučině organizace, které mají jednoho pracovníka, a jiné, které jich mají třeba třicet. Je to opravdu různorodá síť. Pestrost se projevuje i tím, že každé středisko je jiné, prostě si našlo ten svůj prostor v podmínkách okresních, krajských, má za sebou jinou historii. Takže společné pro střediska je, že jsou zaměřená do oblasti školského vzdělávání, to znamená, že dělají výukové programy pro školy, další vzdělávání pedagogických pracovníků, školní projekty a v drtivé většině také osvětové akce pro dospělé a pro rodiny s dětmi. To jsou takové základní průniky činností, a pak je spousta různého na místní úrovni, někteří dělají údržbu chráněných území, někteří mapování chráněných druhů, některá střediska vydávají publikace, některá časopisy, třeba Bedrník, některá jsou více posunuta směrem do kultury. Nabídka je opravdu široká.

Mohl byste ještě jmenovat nějaké konkrétní projekty?

Třeba pro obce mohou být střediska dobrým partnerem při pořádání akcí pro veřejnost, protože mají zkušenost s organizováním Dne stromů, oslav Dne Země a podobně. Rovněž si myslím, že střediska mohou být dobrými partnery, hlavně ve venkovském prostoru, pro různé projekty v rámci mikroregionů nebo v rámci rozvojových programů Leader pro venkov. Mají zkušenosti s řízením, přípravou a realizací projektů. Co se týká odborné činnosti, určitě mají přehled o tom, co se děje v oblasti životního prostředí, takže mohou doporučit odkazy na odborné zdroje, poradny, na primární zdroje o problémech životního prostředí. V kodexu je i bod, že středisko by se mělo zajímat o místní rozvoj, nemělo by být ústavem za zavřenými dveřmi, ale mělo by spolupracovat s místními.

V Kodexu střediska ekologické výchovy, který v rámci Pavučiny shrnuje základní pravidla pro činnost středisek, je zásada otevřenosti a nezávislosti. Co to znamená?

Otevřenost jsme teď nakousli. Ale od začátku mezi základní pravidla pro členství v Pavučině patří, že střediska musí vydávat výroční zprávy pro veřejnost a mít veřejnou nabídku svých činností. Otevřenost je myšlena i v úrovni transparentnosti, protože střediska nakládají s veřejnými zdroji, tak aby byla záruka, jak se s těmito zdroji nakládá. Jednou z členských povinností nad rámec zákona o občanských sdruženích je příprava výroční zprávy. Slovo nezávislost, i když je někde v preambuli napsáno, moc rád nemám. Nezávislost – a teď zase navazuji na své vzdělání – mi připomíná spíš jakoby izolovanost nebo uzavřenost a to mi nesedí. Vždycky je člověk závislý na spoustě faktorů, je závislý na nejbližších sousedech, na složení finančních zdrojů, na pracovnících, na veřejné správě... Místo nezávislost bych raději dal, že je schopno přijímat rozhodnutí o svém směřování a nikdo mu to neúkoluje.

Jaká je spolupráce Pavučiny s MŽP a MŠMT?

Tím se dostáváme zase na centrální úroveň Pavučiny. Střediska ekologické výchovy jsou pro MŽP vynikajícím nástrojem jak prosazovat státní politiku životního prostředí nebo jak prosazovat její základní principy do oblasti školství. Snaží se o to všechna ministerstva, třeba ministerstvo dopravy – Besip a dopravní výchova ve školách, ministerstvo zdravotnictví – zdravotní výchova ve školách. Podobně střediska jsou takovým šířitelem politiky životního prostředí do oblasti školství. Mají obrovskou výhodu, že dopad je plošný třeba díky systému ekologických výukových programů, kterých se účastní celé třídy. Tam se každý může dostat k nějakým základním myšlenkám třeba o třídění odpadů, které dřív bylo tématem velmi vysokým, teď už ale dosáhlo nějakého stupně nasycenosti, už se dostalo do povědomí. Nyní by se to mohlo týkat úspor energií nebo obnovitelných zdrojů, biodiverzity, to je takový nedoceňovaný problém.

Střediska jsou takovými nositeli povědomí o těchto problémech u mladé generace. Nevím, jestli bohužel nebo bohudík, ale ekologická výchova je klasické mezioborové téma a s tím ministerstvu jsou zvyklá pracovat jen obtížně. Při Ministerstvu životního prostředí běží už šestým rokem projekt Národní síť středisek a center ekologické výchovy, což je výborný instrument, který pravidelně podporuje plošně činnost, akce, programy organizací, které dělají ekologickou výchovu. MŠMT v poslední době přijalo dobré dokumenty, které se týkají metodických pokynů pro environmentální vzdělávání na školách, vytvořilo i pozici koordinátor ekologické výchovy na škole.

S tím, je spojen také kariérní růst učitele, že?

Ano, kariérní růst. Pokud učitel je jmenován ředitelem na tuto pozici a pokud má dvěstěpadesátihodinové studium, může dostat i specializační příplatek 1000 až 2000 korun. Bohužel větší tíha financování toho systému v ekologické výchově je stále na MŽP. MŠMT se brání tím, že existuje spousta výchov a že by muselo financovat úplně všechny – dopravní, protidrogovou, prevenci kriminality... S MŠMT je to složité po finanční stránce, ale na druhé straně udělalo pár systémových změn a v systému vzdělávání je ekologická výchova zachycená relativně dobře.

Jak jsme na tom ve srovnání se zahraničím?

Jak s kterým. I situace v zahraničí se hodně mění. Na začátku 90. let jsme hodně spolupracovali s Nizozemskem a Británií, i se Spojenými státy. S blízkými sousedy, Rakouskem a Německem, se spolupráce začíná rozvíjet až v posledních letech. V každé zemi ten systém je nastavený jinak, záleží na povaze společnosti. Zatímco na počátku 90. let skoro každá radnice v Nizozemsku měla nějaké vzdělávací centrum, nizozemská společnost se potom posunula tak, že teď větším tématem je bezpečnost. V Británii zase celkovým systémem je, že účastníci si platí vlastně plnou cenu za vzdělávací programy ve střediscích, a na druhou stranu to mají jako povinnost. Kdo chce mít A-level z biologie nebo geografie, musí zpracovat nějakou terénní práci, takže tam to mají k maturitě v podstatě povinné. Rozvoj v České republice byl velmi rychlý; pokud můžeme srovnávat s Polskem, Maďarskem a Slovenskem, tak podobná rozsáhlá síť středisek ekologické výchovy tam neexistuje. Udržíme kontakty s podobným sdružením na Slovensku, které se jmenuje Špirála.

Jak je to v Pavučině, respektive ve střediscích: Káží vodu, pijí víno?

V kodexu střediska je, že by mělo dbát na svůj šetrný provoz v rámci možností, které jsou dostupné v dané budově, lokalitě.

Je to tedy přímo povinnost...

Je obecnou zásadou, kterou se střediska řídí, že vychovává, vzdělává nejenom program, ale i pro-

středí ve středisku. To je třeba i důvod, proč se v Pavučině snažíme propagovat, aby se s programem nejezdilo do škol, ale naopak, aby školy přijížděly do středisek za programem. Prostředí budovy určitě má vliv i na účastníky, tzn. používání přírodních materiálů, zeleň, chovaná zvířata. Určitě k tomu musí patřit třídění odpadů a šetření energií v rámci opatření, která jsou nízkonákladová. Většina středisek využívá obnovitelné zdroje. A my třeba na Chaloupkách přemýšlíme o zavádění biopotravin do vaření, ale to je složitá otázka. Bylo by to samozřejmě finančně dražší. Snažíme se připravit nabídku pro ty, kteří k nám přijíždějí individuálně, nebo pro nějaké silnější, vyhraněnější skupiny, aby měly možnost využít nabídky bioproduktů. Zatím jsme ale na začátku.

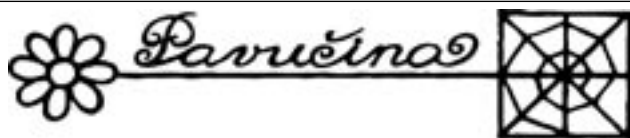
Vy osobně: Jezdíte autem? Svítíte úsporkami? Recyklujete? Při nákupu a investicích myslíte na životní prostředí?

Jezdím autem, protože žijeme na venkově, kde spojení mezi obcemi je často řešitelné jenom autem. Snažím se občas jet do práce na kole, i když na Vysočině to není právě odpočinek, je tam převýšení dvě stě, tři sta metrů. Na větší vzdálenosti, když jezdím na jednání, díky dobrému dopravnímu spojení ve velké většině jezdím autobusem. Úsporné žárovky doma používáme, třídíme odpad. Investice zatím nemáme, bydlíme v obecním bytě. Když už si nějakou věc koupím, snažím se ji využívat na plno, spíš těch investic do nových věcí moc není. Je to otázka, jak moc investovat do nových moderních domácích spotřebičů místo starých, když vývoj šel dopředu právě v energetické účinnosti. Určitě budeme teď kupovat po deseti letech ledničku, takže se budeme snažit orientovat podle energetického štítku na nízkou spotřebu.

Na co jste hrdý za Pavučinu a sám za sebe?

Hm, takové sebechvalné otázky... Za Pavučinu, si myslím, největším úspěchem je, že mladší generace, novější organizace, které vznikaly koncem 90. let, Pavučinu už považují jakoby za samozřejmost, že existuje a funguje. Ale ta starší generace ví, že na začátku to nebylo vůbec jisté a bylo to rozhodnutí svým způsobem odvážné, riskantní. Většinou, když nějaký takový projekt zkrachuje, tak se věci nevrací do té původní hodnoty před vznikem sdružení; většinou pak ochota spolupracovat klesá ještě níž. Myslím, že úspěch je, že lidé považují za samozřejmost, že to tu funguje. Je to pro mě známka toho, že činnost Pavučiny naplňuje představy. A pak charakter Pavučiny – díky tomu, jak vzniká sdružováním nezávislých, samostatných organizací, si udržuje určitý demokratický, dobrovolný potenciál spolupráce. Není tam hierarchie, direktivnost, spíš spolupráce zezdola a určitým způsobem i starost o jednotlivé členské organizace. To mi připadá také jako dobrý úspěch.

Ptala se Hana Kolářová

KODEX STŘEDISKA EKOLOGICKÉ VÝCHOVY

Preamble

Střediska ekologické výchovy jsou zařízení, jejichž posláním je prostřednictvím vzdělávání, výchovy a osvěty zlepšovat vztah lidí k životnímu prostředí a zvyšovat úroveň mezilidských vztahů. Znepokojivý stav dnešního světa není řešitelný prostřednictvím pouhých technologických opatření, jako nezbytná se jeví i změna lidských hodnot. Každý, kdo chce nabádat druhé k dodržování pravidel ekologicky příznivějších způsobů života, musí sám tato pravidla dodržovat. Tento kodex si klade za cíl shrnout zásady pro činnost středisek ekologické výchovy.

1. Posláním střediska ekologické výchovy je přispívat ke zlepšování lidských postojů k péči o životního prostředí prostřednictvím výchovy, která vede k myšlení a jednání v souladu s principy udržitelného rozvoje. Cílem ekologické výchovy je přijetí odpovědnosti za kvalitu životního prostředí a úcta k životu ve všech jeho formách.
2. Ekologická výchova se uskutečňuje zejména prostřednictvím ekologických výukových programů, seminářů pro pedagogické pracovníky, programů pro mimoškolní výchovu, akcí pro veřejnost, publikační činností a poradenstvím.
3. Středisko ekologické výchovy pečlivě zvažuje, zda je činnost jednotlivců a organizací, od nichž přijímá prostředky, v souladu s principy udržitelného života. Prostředky využívá hospodárně a výsledky svého hospodaření pravidelně zveřejňuje ve výroční zprávě.
4. Při svém provozu a pořádaných akcích usiluje středisko ekologické výchovy o co nejmenší dopady na životní prostředí a snaží se využívat místní zdroje.
5. Pracovníci střediska ekologické výchovy jednají v souladu s jeho posláním, jsou pro svou práci dostatečně odborně i pedagogicky kvalifikováni a dále se vzdělávají. Se všemi návštěvníky jednají s co největší vstřícností. Střediska ekologické výchovy se snaží do své činnosti zapojovat dobrovolníky a pro jejich práci vytvářejí co nejlepší podmínky.
6. Středisko ekologické výchovy se aktivně zapojuje do veřejného dění ve svém regionu, spolupracuje s ostatními středisky Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina a dalšími organizacemi působícími v oblasti životního prostředí a výchovy, které při své činnosti dodržují obdobné zásady.
7. Střediska ekologické výchovy dodržují zásadu otevřenosti a nezávislosti, dbají také na věcnou správnost a aktuálnost předávaných informací.
8. Středisko ekologické výchovy stanovuje vnitřní pravidla vedoucí k naplňování tohoto kodexu a pravidelně vyhodnocuje jejich dodržování.

OSN:

15. ZASEDÁNÍ KOMISE PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ

Letošní, tzv. politické, 15. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj (CSD-15) se uskutečnilo ve dnech 30. dubna – 11. května 2007 v New Yorku v sídle OSN, jeho vrcholná část pak ve dnech 9.–11. května. Komise OSN pro udržitelný rozvoj (United Nations Commission on Sustainable Development – UN CSD) je v souladu se svým zakládajícím statutem z r. 1992 vrcholným světovým orgánem pro koordinaci plnění závěrů mezinárodních konferencí k problematice udržitelného rozvoje, především Světové konference OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) a Světového summitu o udržitelném rozvoji (WSSD).

Příprava a hlavní zasedání

Zasedání, na němž participovalo kromě delegací 53 členských států Komise i dalších okolo 1500 účastníků z ostatních členských států OSN a také představujících hlavní zájmové skupiny, se zabývalo velmi aktuálními a zároveň i citlivými tématy – energie pro udržitelný rozvoj, průmyslový rozvoj, znečištění ovzduší/atmosféry, změna klimatu, a také průřezovými tématy. Těmi byly především likvidace chudoby, změna neudržitelných způsobů spotřeby a výroby, ochrana a udržitelné hospodaření s přírodními zdroji, zdraví, udržitelný rozvoj malých rozvojových ostrovních států, udržitelný rozvoj v Africe, prostředky k plnění cílů udržitelného rozvoje včetně finančního zajištění, institucionální zajištění udržitelného rozvoje, rovnoprávné postavení pohlaví a vzdělávání k udržitelnému rozvoji.

15. zasedání CSD bylo řízeno pětičlenným byrem v čele s předsedou Abdullahem bin Hamadem Al-Attiahem, místopředsedou vlády a ministrem energetiky a průmyslu Kataru. Místopředsednicou funkci zastával společně s Frances Lissonovou z Austrálie, Alainem Edouardem Traoré z Burkiny Faso a Luizem Figueiredem Machadem z Brazílie i Jiří Hlaváček z Ministerstva životního prostředí České republiky. Byro facilitovalo jednání především mezi hlavními vyjednávacími bloky – skupinou rozvojových zemí (G77/Čína), členskými státy Evropské unie (EU), skupinou dalších hospodářsky vyspělých zemí v čele s USA, Japonskem, Kanadou a Austrálií (JUSCANZ), skupinou malých ostrovních rozvojových států (AOSIS). Byro se snažilo dosáhnout konsensu mezi členskými státy CSD při sjednávání závěrečných rozhodnutí.

Segmentu jednání CSD na vysoké úrovni (High-level Segment – HLS) se zúčastnilo 90 ministrů. V historii CSD se jednalo o největší počet účastníků na takové úrovni. Cílem HLS bylo umožnit ministrům a dalším vedoucím delegací, nejvyšším představitelům organizací OSN a zájmových skupin, aby si v interaktivní moderované debatě vyměnili názory na politickou dimenzi nejvýznamnějších projednávaných otázek.

Místopředseda vlády a ministr životního prostředí České republiky Martin Bursík, který je zároveň výkonným místopředsedou Rady vlády pro udržitelný rozvoj, se účastnil vrcholné části letošního 15. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj.

Generální tajemník OSN o změnách klimatu

Segment jednání na vysoké úrovni zahájil generální tajemník OSN Ban Ki-moon. Ve svém projevu se soustředil především na problematiku změny klimatu, kterou zařadil mezi nejdůležitější body své agendy. V této souvislosti připomněl, že jmenoval tři své zvláštní zmocněnce pro hledání mnohostranného řešení v oblasti změny klimatu, a to Gro Harlem Brundtlandovou, bývalou norskou předsedkyni vlády a bývalou předsedkyni Světové komise pro životní prostředí a rozvoj, Han Seung-soo, bývalého ministra zahraničních věcí Korejské republiky, a Ricarda Lagose, bývalého chilského prezidenta. Generální tajemník OSN plánuje v rámci letošního 62. zasedání Valného shromáždění OSN svolat ve druhé polovině září summit k problematice změny klimatu.

G. H. Brundtlandová jako hlavní host na zahájení HLS zdůraznila, že vliv člověka na změnu klimatu se projevuje a je nezodpovědné zpochybňovat vážnost situace. Vyzvala ke konkrétním a účinným akcím pro zmírnění dopadů změny klimatu. Podtrhla skutečnost, že již existují nástroje jak účinně prosazovat udržitelný rozvoj, je potřeba jich však používat v mnohem větší a odvážnější míře.

V úvodu segmentu na vysoké úrovni ihned po Gro Harlem Brundtlandové, po předsedovi skupiny G77/Čína ministrovi životního prostředí Pákistánu Malikovi Aminu Aslamovi Khanovi a po předsedovi Rady ministrů životního prostředí členských států EU, ministrovi životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti reaktorů Německa Sigmarovi Gabrielovi vystoupil místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík.

Role České republiky

Martin Bursík vyzdvihl nutnost podpory nových technologií, především v oblasti energetiky. Poukázal na to, že již v současnosti jsou k dispozici nové, pokročilé technologie splňující kritéria udržitelného rozvoje, avšak k jejich prosazení je bezpodmínečně nutná politická vůle.

Během pracovního oběda si místopředseda vlády Martin Bursík vyměnil názory na klíčové otázky v oblasti energetiky a změny klimatu s generálním tajemníkem OSN Ban Ki-moonem, G. H. Brundtlandovou, s předsedou CSD-15, s ministry Khanem a Gabrielem a také s vedoucí delegace USA náměstkyní ministryně zahraničních věcí pro otázky demokracie a globální záležitosti Paulou Dobryanskou.

V rámci části na vysoké úrovni místopředseda vlády Martin Bursík moderoval ministerský kulatý stůl o změně klimatu a znečištění ovzduší. Pozvanými řečníky byli John Holdren, profesor Harvardské univerzity, Laurent Corbier, předseda Komise pro energetiku a životní prostředí Mezinárodní obchodní komory, Abdalla El-Badri, generální tajemník OPEC, a Halldor Thorgeirsson, zástupce výkonného tajemníka Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC). V diskusi s ministry a zástupci zájmových skupin byla zdůrazněna důležitost nadcházející 13. konference smluvních stran UNFCCC a 3. zasedání smluvních stran Kjótského protokolu v prosinci 2007 na Bali, nutnost podpory adaptačních opatření na změnu klimatu, či lepší pochopení potřeb zemí zvláště zranitelných vůči dopadům změny klimatu.

Během pobytu v New Yorku se místopředseda vlády Martin Bursík sešel k jednání s první náměstkyní generálního tajemníka OSN Asha-Rose Migiroovou, bývalou ministryní zahraničních věcí Tanzanie, a náměstkem generálního tajemníka OSN pro ekonomické a sociální záležitosti José Antonio Ocampoem. Předmětem schůzek byla výměna názorů na reformu OSN se zvláštním zřetelem na environmentální pilíř systému OSN a na klíčové otázky zasedání CSD-15, zejména energetiku a udržitelný rozvoj, změnu klimatu, znečištění ovzduší a vzájemnou provázanost těchto témat. Martin Bursík rovněž zmínil kandidaturu ČR na nestálého člena Rady bezpečnosti OSN a také přípravu ČR na předsednictví v Evropské unii, kdy bude potřebná i úzká spolupráce s orgány OSN při prezentaci jednotných stanovisek EU. Ministr Bursík zdůraznil i ukončení transformace ČR ze země přijímající zahraniční pomoc v zemi donorskou, kdy ČR hodlá v souladu se svými možnostmi postupně zvyšovat svou angažovanost v mezinárodním systému rozvojové pomoci a v prosazování dobré správy věcí veřejných. Zároveň upozornil vysoké představitele OSN na potřebu zajistit i odpovídající zastoupení především států střední Evropy, včetně České republiky, v aparátu OSN včetně jeho environmentální dimenze, která by reflektovala i stále zvyšující se podíl těchto zemí na financování OSN.

Sbližování nejednotných postojů

Hlavním předmětem CSD-15 bylo vyjednávání politických rozhodnutí pro urychlení implementace udržitelného rozvoje v tématech CSD-15. Vyjednávání bylo negativně ovlivněno nejednotným postojem jednoho z hlavních vyjednávacích bloků – skupiny G-77/Čína, sdružujícím jak producenty a exportéry fosilních paliv, tak i radikální přívržence přechodu k obnovitelným zdrojům energie. To se projevovalo neschopností skupiny připravit včas společné stanovisko ke všem tématům.

Jednání o **preambuli** závěrečných rozhodnutí vedl jako předsedající Jiří Hlaváček z České republiky. V textu preambule bylo dosaženo shody přibližně v polovině z celkového počtu odstavců. Spory spočívaly zejména v samostatném uvedení principu společné, ale diferencované zodpovědnosti (pro G-77/Čína, proti USA), dále v bodě, který se týká přístupu k přírodním zdrojům a nakládání s nimi na územích

pod cizí okupací (navrhla G-77/Čína, proti JUSCANZ, EU), či v bodě týkajícím se uvedení cíle oficiální rozvojové pomoci ve výši 0,7% HND (pro G-77/Čína, proti uvedení USA, Austrálie).

V negociacích o části **Energie pro udržitelný rozvoj**, kterým předsedala Frances Lissonová z Austrálie, některé státy zdůrazňovaly podporu využití obnovitelných zdrojů energie (EU, malé ostrovní rozvojové státy), některé prosazovaly podporu vývoje čistších technologií využívajících fosilní paliva (Saudská Arábie, Kuvajt, Rusko, Ázerbajdžán). Odlišné postoje zastávali účastníci vyjednávání ohledně stanovení časově určených cílů pro přístup k energii, pro energetickou účinnost a obnovitelné zdroje energie na národní a regionální úrovni (pro EU, proti Rusko, Ázerbajdžán, USA). Také v bodech týkajících se hodnotících a následných opatření v oblasti energie, která navrhovala EU, nebylo dosaženo shody. Dalším sporným tématem byla podpora jaderné energie (pro Pákistán, Alžírsko, Chile, Argentina, proti EU). V textu zůstala řada sporných bodů, a to také kvůli častému odročování jednání z důvodu nutnosti konzultací především skupiny G-77/Čína.

Část vyjednávání **Průmyslový rozvoj**, které předsedal Jiří Hlaváček (ČR) postoupila nejlépe. Tato část byla odsouhlasena s výjimkou dvou sporných odstavců. Předmětem sporu bylo zvláště uplatnění doporučení zohlednit směrnice OECD pro nadnárodní podniky v podmínkách rozvojových států (proti USA, G77/Čína, pro EU, Norsko) a poskytování finanční a technické pomoci rozvojovým zemím na podporu účinnějšího a udržitelného využívání přírodních zdrojů a energie, šetrného nakládání s chemickými látkami, minimalizace odpadů a podporu recyklace a znovu využívání odpadů (pro G77/Čína, proti EU a USA).

Obdobně i oblast **Znečištění ovzduší/atmosféry** za předsednictví Alaina Edouarda Traorého z Burkina Faso, byla vcelku úspěšná. Tato část byla odsouhlasena s výjimkou tří drobných sporných bodů, které se týkají spolupráce s mezinárodními organizacemi IMO a ICAO pro snížení emisí z letecké a námořní dopravy (proti USA a G77/Čína, pro EU, Norsko), dále podpory snižování znečištění ovzduší s ohledem na pozitivní účinek na řešení problematiky změny klimatu, a také výzvy k poskytnutí finančních prostředků v rámci příštího rozpočtového období Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozónovou vrstvu.

V oblasti **Změna klimatu**, které předsedal Luiz Figueiredo Machalo z Brazílie, zůstala nevyřešena řada sporných otázek. EU a Švýcarsko prosazovaly do textu doporučení dosáhnout dohody ohledně nastavení nového režimu snižování emisí skleníkových plynů po roce 2012, přičemž tato problematika by měla být řešena zejména v rámci UNFCCC a Kjótského protokolu, což odmítly USA, Austrálie, Kanada a Japonsko. G-77/Čína zdůraznila nutnost věnovat pozornost změně klimatu v mezinárodním kontextu a nutnost mitigačních závazků pro rozvinuté země na základě společné sdílené, ale diferencované odpovědnosti. EU, Austrálie, Švýcarsko a USA prosazovaly odkaz ke všem principům UNFCCC, nejen

k principu sdílení, ale diferencované odpovědnosti. Dalším sporným bodem byla formulace technické a finanční pomoci. Rozvojové země prosazovaly zvyšování technické a finanční pomoci a poskytování dodatečných zdrojů, rozvinuté země navrhovaly pokračování podpory rozvojovým zemím.

Vyjednávání v bloku **Průřezová témata**, kterému opět předsedal Jiří Hlaváček z České republiky, bylo komplikováno průběhem vyjednávání v ostatních blocích. Průřezová témata se týkají otázek od správy věcí veřejných až po financování udržitelného rozvoje. Celá řada věcí zůstala nevyjasněna. Část věnovaná malým rozvojovým ostrovním státům byla odsouhlasena, naopak část týkající se Afriky nebyla kvůli přetrvávající nepřipravenosti skupiny G77/Čína k vyjednávání a následně kvůli nedostatku času diskutována. Plné shody nebylo dosaženo v oblasti přenosu, přístupu a k financování zavádění nových technologií, financování prosazování udržitelné spotřeby a výroby, a zejména v obchodních otázkách týkajících se většího přístupu rozvojových zemí na mezinárodní trhy a k novým technologiím za výhodnějších podmínek (odpor USA, ale i EU).

Místo kompromisu závěrečné shrnutí

Protože zejména v oblastech Energie pro udržitelný rozvoj a Změna klimatu se vyjednávací skupiny, tj. EU, G-77/Čína a vyspělé státy v čele s USA, neshodly na vyjednávaném dokumentu, předložil předseda CSD-15 v závěru CSD-15 kompromisní text, který vycházel z vyjednaných bodů a v němž byly zároveň potlačeny sporné otázky. Tento text bylo možné buď přijmout jako celek, nebo odmítnout.

Kompromisní dokument předsedy CSD-15 byl odmítnut Evropskou unií a Švýcarskem, neboť neobsahoval všechny identifikované problémy, zvláště v oblasti energetiky, a nepřinášel s ohledem na odpor skupiny G77/Číny nic radikálnější nového k rozhodnutím přijatým již v minulosti. Skupina G-77/Čína text přijala, nicméně zdůraznila, že postup zvolený v závěru CSD-15 se nesmí stát precedencí pro zasedání CSD v budoucnu, aniž přiznala skutečnost, že sama tato skupina svou nepřipraveností ke konkrétním jednáním blokovala negociace téměř čtyři dny. USA a Kanada poukázaly na to, že vyjednávaný dokument politických rozhodnutí není jediným měřítkem úspěchu CSD, a naopak vyzdvihly výsledky implementace v praxi a roli partnerství, doprovodných akcí a výukového centra na CSD-15. Pro ně byl předsedův dokument přijatelný. Mexiko přijalo kompromisní text, avšak požadovalo větší úsilí v prosazování udržitelného rozvoje.

Kompromisní vyjednávaný text předsedy CSD-15 nebyl tedy přijat, a proto je výsledným dokumentem

CSD-15 shrnutí předsedy CSD-15 popisující průběh jednání a postoje hlavních vyjednávacích bloků a i jednotlivých členských států CSD (k dispozici na stránce www.undesa.org).

CSD-16 předseda Zimbabwe

Po skončení CSD-15 se sešla první schůze 16. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj (CSD-16), na níž bylo zvoleno nové byro pro CSD-16, které představuje první rok dalšího dvouletého implementačního cyklu CSD (2008–2009), jehož úkolem bude vyhodnocení pokroku dosaženého mezinárodním společenstvím v takových oblastech, jako jsou zemědělství, rozvoj venkova, půda, sucho, desertifikace a Afrika.

Předseda byra a ostatní členové jsou ve většině případů voleni konsensuální aklaací všech 53 členských států CSD. Pro CSD-16 v rámci rotace funkcí podle geografického klíče připadla funkce předsedy africké regionální skupině. Na funkci předsedy za ni kandidoval zimbabwský ministr životního prostředí a turistiky. Vzhledem k vnitropolitickému vývoji v Zimbabwe a jeho destruktivnímu vlivu na stav tamějšího zemědělství a venkov iniciovaly členské státy Evropské unie, včetně České republiky, tajné hlasování o osobě předsedy CSD-16.

Vzhledem k tomu, že početní převahu v CSD mají rozvojové státy, byl nakonec předsedou CSD-16 zvolen většinou 26 hlasů pro, 21 hlasů proti při 3 zdržení se hlasování a 3 absencích Francis Nhema, ministr životního prostředí a turistiky Zimbabwe. Místopředsedy byli zvoleni aklaací Juan Mario Dary (Guatemala), Javad Amin Mansour (Írán). Za hospodářsky vyspělé státy, včetně za západoevropské členské státy EU, byl zvolen místopředsedou Daniel Carmon (Izrael). Členské státy EU a rovněž Kanada, Austrálie a Nový Zéland vyjádřily politování nad volbou nového předsedy CSD-16. Člen byra za východoevropskou regionální skupinu, vzhledem k nezájmu ve skupině o tuto profesně i časově náročnou funkci, nebyl dosud navržen.

Česká republika musí již tomuto 16. zasedání věnovat náležitou pozornost, neboť na následujícím 17. zasedání CSD v květnu 2009 včetně na jeho přípravném segmentu v únoru 2009, jehož cílem bude přijetí politických rozhodnutí pro stejná témata, bude vystupovat jako předsednická země EU. V této pozici bude vést a koordinovat vyjednávání za EU, která budou vzhledem k diskutované problematice pravděpodobně velmi obtížná.

JUDr. Jiří Hlaváček

*ředitel odboru mnohostranných vztahů
místopředseda 15. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj*

EVROPSKÁ UNIE: MINISTŘI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ O EKOINOVACÍCH

Ve dnech 1.–3. června 2007 se v německém Essenu uskutečnilo neformální zasedání ministrů životního prostředí členských zemí EU, kandidátských zemí, zemí EFTA, Evropské komise zastoupené komisařem pro energetiku Andrisem Piebalgsem a generálním ředitelem DG Environment Peterem Carlem, zástupců Evropského parlamentu (Hans Blokland), Evropské agentury životního prostředí (Jacqueline McGlade), Evropského environmentálního byra (John Hontelez) a UNEP zastoupeným výkonným ředitelem Achimem Steinerem. Jednání předsedal německý ministr životního prostředí Sigmar Gabriel. Delegaci ČR vedl Jan Dusík, první náměstek ministra, ředitel sekce zahraniční, legislativní a státní správy.

Třetí průmyslová revoluce

Úvodní jednání první den zasedání bylo věnováno debatě o závažných současných environmentálních problémech Evropské unie, souvisejících především se změnou klimatu, a o energetické politice. Stěžejní příspěvek přednesl zvláštní host jednání, americký vědec Jeremy Rifkin, který vyzdvihl zejména problémy změny klimatu a poukázal na závěry 4. hodnotící zprávy panelu IPCC, dále na zvyšující se zadluženost rozvojových zemí a politickou nestabilitu způsobenou ropnou krizí. Z energetického hlediska v souvislosti s jadernou energetikou upozornil na některé problémy – např. hromadící se jaderný odpad, zvyšující se nedostatek uranu a velkou spotřebu čisté vody používané na chlazení reaktorů. Naopak zdůraznil budoucnost obnovitelných zdrojů energie (hlavně vodíkové ekonomiky) a informačních technologií. Evropa by měla vstoupit do nové fáze jako lídr v boji proti změně klimatu. Podle Rifkina stojíme před třetí průmyslovou revolucí. Po první (parní stroj) a druhé (elektrina) přichází právě nízkoemisní, převážně vodíková budoucnost. Pokud Evropa „zaspí“, předeženou ji ostatní (včetně dnešních rozvojových zemí, jako je Indie, Brazílie či Čína). Evropská unie by měla postavit energetickou politiku na nejnovějších environmentálních technologiích, na zvyšování obnovitelných zdrojů energie a energetických úsporách. EU by měla mít integrovanou energetickou politiku. Mělo by být vytvořeno partnerství vlád, průmyslu a společnosti.

Podpora environmentálních inovací

Hlavní část jednání byla věnovaná podpoře environmentálních technologií a inovací, které jsou jedním z pilířů evropské ekonomiky. Ministři se shodli na tom, že efektivní a ambiciózní environmentální politika je nedílnou částí modernizace ekonomiky. Životní prostředí hraje také důležitou roli v konkurenceschopnosti. Ekoinovace se stanou základním faktorem pro konkurenceschopnost a zaměstnanost. Ekoinovace jsou příležitostí pro podnikatelskou sféru. V diskusi bylo také zmíněno, že je potřeba lépe a efektivněji koordinovat existující politiky a nástroje. Většina delegací zdůraznila roli ekonomických nástrojů, které by měly být posíleny na národní a evropské úrovni a které by vytvo-

řily tržně založený „push and pull“ efekt, jež by přinesl radikálnější technologický posun. Diskutovala se také otázka harmonizace energetického zdaňování. Ministři zdůraznili, že Evropa potřebuje novou generaci environmentální regulace s dynamickými standardy, které poskytnou silné tržní podmínky pro ekoeffektivní inovace. Jako jeden z úspěšných nástrojů bylo zmíněno emisní obchodování, které pomáhá posílit energetické úspory při výrobě elektřiny a v průmyslových závodech. Předpokladem je dobře fungující evropský systém obchodování s emisemi. V této souvislosti byla zmíněna v současné době probíhající revize směrnice o obchodování s emisemi, které věnovali ministři večerní část neformální diskuse.

Potřeba revize evropských politik

Dále bylo konstatováno, že ETAP (Environmental Technology Action Plan) zaznamenal pozitivní posun, nicméně je třeba tento proces posílit a propojit více ETAP s environmentální legislativou ES. Zároveň je třeba začít revizi stávajících politik EU tak, aby podporovaly (nebo alespoň neblokovaly) rozvoj ekoinovací a efektivních technologií. Hovořilo se i o posílení „zelených“ veřejných zakázek. Veřejná správa má nákupní sílu odpovídající přibližně 16 % hrubého domácího produktu EU.

Česká republika vystoupila s tím, že je potřeba plně integrovaná strategie na podporu ekoinovací. Ekonomický růst a ochrana životního prostředí by měly jít ruku v ruce. Také byly zmíněny výstupy ze zasedání ministrů životního prostředí Visegrádské skupiny, které se uskutečnilo 24.–25. května 2007 v Praze, k budoucnosti environmentální politiky a revizi 6. akčního programu pro životní prostředí zejména s důrazem na propojení a synergie sektorových politik. ČR také zmínila potenciál „zelených“ veřejných zakázek a systém ekologického značení.

Neformální setkání ministrů bylo doprovázeno výstavou environmentálních technologií, na které prezentovaly své služby a výrobky různé firmy ze zemí Evropské unie.

*Veronika Hunt Šafránková,
ředitelka odboru EU*

Foto MŽP – Jakub Kašpar a EU2007.de – Tim M. Hoesmann

Zahajovací část jednání ministrů životního prostředí EU-27 v budově essenské filharmonie

Jednání řídil zástupce německého předsednictví – spolkový ministr životního prostředí Sigmar Gabriel.

Hlavní část jednání se odehrávala v Zeche Zollverein, bývalém uhelném dole, kde těžba skončila v roce 1986.

Delegáti i ministři jezdili mezi jednotlivými místy konání hybridními autobusy na kombinovaný pohon naftového motoru a elektromotoru.

Z letiště a na letiště ministři vozily limuzíny taktéž hybridní – pro změnu ovšem v kombinaci benzín – vodík.

Večeře na závěr jednání. Zleva ředitelka odboru Evropské unie českého MŽP Veronika Hunt Šafránková, Jadranka Ivanova z makedonského MŽP a výkonná ředitelka Evropské agentury životního prostředí Jacqueline McGlade

BIODIVERZITA:

BIOLOGICKÁ ROZMANITOST V EVROPĚ: JAK DÁL?

Vysoká hustota osídlení a dlouhodobé, často tisícileté využívání krajiny zemědělstvím a lesnictvím vedly zejména v jižní a západní Evropě ke značným změnám původního prostředí. Přestože některé soudobé přístupy péče o přírodu a krajinu vznikly mimo náš kontinent (kupř. ochránářská biologie má své kořeny v USA), zůstává Evropa i nadále ve srovnání s jinými částmi světa místem s poměrně slušným legislativním, politickým a hospodářským rámcem, v němž se ochrana přírody pohybuje. Toto tvrzení pochopitelně neznamená, že by byl stav životního prostředí v šířeji pojaté Evropě naprosto uspokojivý. Ostatně nejlépe o tom vypovídá rozsáhlá zpráva Životní prostředí v Evropě – stav a výhledy 2005, uveřejněná v listopadu 2005 Evropskou agenturou životního prostředí (EEA) Kodaň, nebo nejnovější hodnocení, připravované stejnou institucí pro v pořadí již 6. ministerskou konferenci Životní prostředí pro Evropu (Bělehrad, 10.–12. října 2007).

Biodiverzita jako nové pojetí péče o přírodní a krajinné dědictví

Začátek 90. let 20. století, kdy se péče o životní prostředí těšila v celém světě zdaleka největší podpoře široké veřejnosti a veřejných činitelů, přinesl v mezinárodní ochraně přírody několik významných událostí. Jednu z nich představuje sjednání široce pojaté Úmluvy o biologické rozmanitosti (*Convention on Biological Diversity, CBD*), zdůrazňující moderní a někdy spíše módní problematiku biodiverzity. Před zasedáním jejího vrcholného rozhodovacího fóra, konference smluvních stran (COP), probíhala jednání představitelů zemí střední a východní Evropy. Původní volný svazek ekonomické spolupráce, tehdejší Evropské hospodářské společenství (EHS), se ve stejném období změnil v dnešní Evropskou unii (EU). Smluvní stranou CBD se stala i Evropská společenství (ES), která na rozdíl od EU mají právní subjektivitu. Proto jednotlivé členské státy EU svá stanoviska, prosazovaná na COP, důsledně koordinují.

Politické, hospodářské a společenské změny, k nimž došlo v bývalých komunistických zemích, a již zmiňovaná integrace části kontinentu podstatně změnila geopolitickou mapu Evropy. Úsilí o skutečně celoevropskou spolupráci při péči o životní prostředí, k němuž nemalou měrou přispěl tehdejší ministr vlády ČSFR a předseda Federálního výboru životního prostředí Ing. Josef Vavroušek, vyústilo v pořádání pravidelných konferencí ministrů zodpovědných v jednotlivých evropských zemích za ochranu životního prostředí. Vůbec první konference *Životní prostředí pro Evropu* se uskutečnila v červnu 1991 v Dobříši. Proces oficiálně zaštitila Hospodářská komise OSN pro Evropu (UNECE), a proto zahrnuje také všechny bývalé sovětské republiky včetně zakavkazských a středoasijských. Na 3. evropské ministerské konferenci v říjnu 1995 v Sofii schválili ministři koncepční dokument, vytyčující priority v péči o biologickou rozmanitost na našem kontinentě, Celoevropskou strategii biologické a krajinné rozmanitosti (*Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy, PEBLDS*). Do roku 2016 měla být strategie realizována prostřednictvím konkrétnějších pětiletých plánů. Právě pro naplňování PEBLDS byla v roce 1996 ustavena Rada pro Celoevropskou strategii biologické a krajinné rozmanitosti. Ta se schází

Vápencové pohoří Švýcarský Jura významně ovlivnila tradiční pastva skotu.

jednou ročně a tvoří ji představitelé signatářských zemí a klíčových nevládních a odborných organizací s celoevropskou působností. V období mezi zasedáními Rady realizaci PEBLDS koordinuje řídicí výbor (předsednictvo). Jako společný sekretariát, profesionálně podporující činnost Rady a řídicího výboru, působí tradiční celoevropská mezivládní organizace Rada Evropy, sídlící ve francouzském Štrasburku, a ženevský Regionální úřad UNEP (Programu OSN pro životní prostředí) pro Evropu.

V roce 1999 přišla nizozemská a britská vláda s nápadem spojit popsání procesy a uspořádat celoevropskou mezivládní konferenci *Biodiverzita v Evropě*. Na ní měla být diskutována témata, kterými se bude podrobně zabývat Úmluva o biologické rozmanitosti na následujícím zasedání konference smluvních stran. Současně v jejím průběhu probíhá zasedání Rady pro PEBLDS hodnotící naplňování zmiňovaného koncepčního dokumentu a stanovující další kroky jeho realizace. Až dosud se konference *Biodiverzita v Evropě* uskutečnily v Rize (2000), Budapešti (2002), Madridu (2004) a naposledy ve známém chorvatském národním parku Plitvičská jezera (22.–24. února 2006).

Evropský nebo celoevropský?

Evropská komise se jako výkonný orgán Evropských společenství v poslední době výrazněji za-

Největším počtem endemitů na našem kontinentě vyniká Makaronésie. Nápadná keříčkovitá rostlina *Azorina vidalii* z čeledi zvonkovitých patří mezi 59 endemických druhů Azorských ostrovů.

pojila do skutečně celoevropské péče o biologickou rozmanitost. Jedním z důvodů může být skutečnost, že členské státy EU – byť s víceletým zpožděním – pokročily ve vytváření dobře známé soustavy chráněných území Natura 2000. Na druhou stranu EU pochopitelně již dávno není volným sdružením jen několika států. Ačkoliv se celoevropských procesů, probíhajících pod hlavičkou OSN, účastní – jak již bylo řečeno – i všechny bývalé sovětské republiky, představují dnes členské státy EU téměř polovinu zemí šířeji pojaté Evropy. Je zřejmé, že v celoevropské ochraně přírody a krajiny se bez jednoznačné podpory EU neprosadí žádný názor. Z některých vystoupení i následné diskuse na plitvické konferenci vyznívala obava, abychom s rozšiřováním EU o nové členy nevytvářeli mezi ní a zbytkem kontinentu v přeneseném smyslu novou železnou oponu. Ostatně již jsme si přivykli klást rovnítko mezi slovy *celoevropský* a *evropský*, tj. týkající se EU.

Tři možnosti

V průběhu plitvické konference se uskutečnilo 10. zasedání Rady pro PEBLDS. Ukázalo se, že názory na to, jak by vlastně měla celoevropská spolupráce při péči o biologickou rozmanitost vlastně vypadat, se velmi liší. Význam PEBLDS jako kýžené platformy pro realizaci CBD v oblasti od Azorských ostrovů po Vladivostok zpochybňuje jen málokdo. Otázkou zůstává, jakou by měl mít zmiňovaný proces vlastně podobu. Celoevropská strategie biologické a krajinné rozmanitosti byla sice přijata ministry 54 zemí, ale její realizace přímo nevyplývá ze žádné

normy mezinárodního práva – je tedy „měkkým“ právem (*soft law*). Na rozdíl od mezinárodních mnohostranných smluv neplatí vlády, které PEBLDS odsouhlasily, žádné příspěvky do společné pokladny, z níž by se hradila část realizace uvedeného dokumentu a provoz společného sekretariátu. Odsouhlasené celoevropské činnosti, projekty nebo programy tak financuje ze svého rozpočtu Rada Evropy, popř. UNEP, nebo je dotují vlády některých hospodářsky vyspělých zemí. Mezi tradiční sponzory celoevropské ochrany přírody patří kupř. Nizozemsko, Norsko a Švýcarsko. Proto většina do podrobností rozpracovaných akčních plánů, které měly být vodítkem pro naplňování jednotlivých závazků Kyjevské rezoluce, zůstala na papíře. Evropští ministři odsouhlasili v květnu 2003 na 5. konferenci *Životní prostředí pro Evropu*, konané v ukrajinské metropoli, rezoluci o biologické rozmanitosti, připravenou Radou pro PELBS. I když se nejedná o právně závazný a vymahatelný dokument, souhlasili v něm se značně ambiciózními cíli, které měly podstatným způsobem podpořit úsilí zastavit na našem kontinentě ubývání biodiverzity.

Představitelé některých vlád se proto domnívali, že by PEBLDS měla být fórem, na kterém budou státy celoevropského regionu prezentovat zkušenosti s ochranou vybraných složek biologické rozmanitosti, bez společných akcí. Jiní prosazovali stanovisko, že by se PEBLDS měla ještě více provázat s Úmluvou o biologické rozmanitosti. Žádný ze zbývajících regionů OSN obdobnou možnost nemá, i když k větší spolupráci smluvních stran na úrovni regionů OSN opakovaně vyzývá řada dokumentů CBD. Zastánci této myšlenky proto navrhli, aby se konference *Biodiverzita v Evropě* scházela nikoli před zasedáním konference smluvních stran, ale po něm a diskutovala o tom, jak si Evropa poradí se závěry vrcholného politického jednání CBD.

Třetí, kompromisní názor vycházel z představy, že pokud chceme udržet celoevropský proces péče o biodiverzitu a nerozštěpnout jej na činnosti jednotlivých vlád a dalších zainteresovaných stran, popř. EU jako celku, bylo by rozumné se shodnout na několika málo skutečných prioritách. Pokud by taková shoda nastala, měla by být společná témata důsledně na-

Severský sudokopytník pižmoň (*Ovibos moschatus*) byl v Evropě, kupř. v norském národním parku Dovrefjell, uměle vysazen.

plňována alespoň většinou zúčastněných států, samozřejmě v závislosti na jejich možnostech. Aby finanční náklady na tuto činnost nezůstaly na bedrech Rady Evropy, UNEP a několika vstřícných vlád, jak tomu bylo až doposud, měl by být odsouhlasen určitý příspěvek na financování schválených společných akcí. I tady by mohla být uplatněna finanční stupnice OSN, která bere v úvahu jak hospodářskou vyspělost státu, vyjádřenou hrubým domácím produktem (HDP), tak počet obyvatel konkrétního státu. Ostatně, z původních 11 témat PEBLDS, zahrnutých do akčního plánu na období 1996–2000, nakonec do r. 2005 zůstalo pět „supertémat“, přičemž důraz byl ve skutečnosti kladen jen na tři z nich (vytváření Celoevropské ekologické sítě, známé pod zkratkou PEEN nebo EECONET; začleňování problematiky péče o biologickou rozmanitost do strategií, koncepcí, programů a činnosti jiných odvětví než resort životního prostředí; informování, vzdělávání a uvědomování veřejnosti).

Protože na plitvické konferenci vystoupili zastánci všech tří přístupů, bylo rozhodnuto vypracovat analýzu jejich slabých a silných míst a současně oslovit všech 54 zemí, které se k naplňování PEBLDS přihlásily, a další zainteresované strany s žádostí, aby vyjádřily svůj názor na další fungování PEBLDS.

Padlo rozhodnutí

Ačkoliv na dotazník o budoucím směřování PEBLDS neodpověděly zdaleka všechny státy šířeji pojaté Evropy a oslovené mezinárodní nevládní organizace, přece jen jeho vyhodnocení umožnilo najít potřebnou shodu. Řídící výbor PEBLDS připravil na jednáních v září a listopadu 2006 podkladové dokumenty pro 11. zasedání Rady pro PEBLDS, které se uskutečnilo 29.–30. března 2007 v ženevském Paláci národů.

Po místy vzrušené diskusi se nakonec dospělo k žádoucímu konsensu. Mezi delegáty převládl názor, že hlavním posláním PEBLDS napříště nebude vypracovávat a přijímat pro jednotlivá témata ambiciózní akční plány. Místo toho se stane společným fórem, na němž si budou strany, zainteresované na péči o biologickou rozmanitost na našem kontinentě, vy-

Zasedání Rady pro PEBLDS hostí ženevský Palác národů, předválečné sídlo Společnosti národů. Komplex je považován za druhou největší budovu v Evropě, po královském paláci ve Versailles u Paříže.

měňovat zkušenosti, poznatky a zjištění z této činnosti. Proto mezivládní konference *Biodiverzita v Evropě* napříště proběhnou až po zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti: to příští je svoláno na květen 2008 do Bonnu. Namísto pracného hledání společného stanoviska k projednávaným dokumentům CBD se konference raději zaměří na způsoby, jak v podmínkách Evropy či přesněji severní Eurasie realizovat globální rozhodnutí COP, kupř. vhodnými společnými projekty.

V průběhu 6. ministerské konference Životní prostředí pro Evropu se sekce věnovaná biologické rozmanitosti zaměří na naplňování cíle do roku 2010 významně omezit rozsah a rychlost ubývání biologické rozmanitosti a Kyjevské rezoluce a na vzájemné vazby mezi biodiverzitou a probíhající a očekávanou změnou podnebí. Protože členem Hospodářské komise OSN pro Evropu jsou také Spojené státy, které zatím nejsou příliš nakloněny tomu, aby byla problematika PEBLDS v Bělehradě diskutována, o podobě sekce se stále jedná. Ministrům životního prostředí a dalším delegátům bělehradské konference bude představena podrobná odborná studie o realizaci Celoevropské ekologické sítě s návrhem dalšího postupu. Její přípravu koordinovala Rada Evropy a financovala Evropská komise.

Zástupce ČR byl i pro příští období zvolen členem řídicího výboru Rady pro PEBLDS.

*RNDr. Jan Plesník, CSc.,
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR Praha,
člen řídicího výboru Rady pro PEBLDS
Foto autor*

Celá třetina všech zahraničních turistů na světě zamíří do Středomoří a podle střizlivých odhadů se tento počet bude ještě zvyšovat. Obrázek přibližuje přístav ve známém letovisku Palma de Mallorca.

EKONOMIKA:

ELASTICITA POPTÁVKY PO POHONNÝCH HMOTÁCH

V roce 2007 MŽP zahájilo spolupráci s Vysokou školou ekonomickou (VŠE), a to zapojením studentů do reálné činnosti ministerstva prostřednictvím kurzu Praktikum na MŽP ČR. Cílem této spolupráce je jednak poskytnout praktické zkušenosti studentům VŠE a jednak napomoci ministerstvu ve výkonu jeho činnosti. Tento kurz byl na VŠE vypsán letos poprvé, a proto jej lze považovat za pilotní. Rozsah kurzu odpovídal sedmi dnům práce studenta. Studentka Alena Kováčová tak pod vedením Mgr. Luďka Pura z oddělení ekonomických analýz a statistiky měla za úkol zjistit a kvantifikovat vztah mezi cenami pohonných hmot v individuální automobilové dopravě a jejich spotřebovávaným množstvím na základě dat od roku 1990. Zadání bylo nutné upravit na základě získaných výsledků a také podle dostupnosti dat. Výstup Aleny Kováčové je zajímavý a je zřejmé, že studentka nad úkolem strávila více času, než bylo její povinností.

Elasticita poptávky po pohonných hmotách v individuální automobilové dopravě v ČR

V posledních letech dochází v České republice k nárůstu intenzity silniční dopravy, což přináší i některé negativní jevy jako růst emisí některých škodlivin nebo hluku. Za tímto růstem lze spatřovat socioekonomické příčiny, které se do značné míry podobají situaci v západní Evropě či v USA – mezi hlavní lze potom řadit růst reálných příjmů, podnikového sektoru a reálný pokles cen ropných paliv, u nichž je průměrný růst cen od roku 1990 nižší než inflace. Dopravní politika České republiky pro roky 2005–2013 se otevřeně zmiňuje o negativních dopadech automobilismu na životní prostředí, lidské zdraví a obyvatelnost měst, jakož i o nutnosti tyto problémy řešit. Podle Karla Schneidlera a Alexandra Pešáka z Centra dopravního výzkumu v Brně, k hlavním úkolům dopravní politiky České republiky patří zajištění kvalitní dopravy v souladu s principy udržitelného rozvoje, zaměřené na její ekonomické, sociální a ekologické dopady.

Individuální automobilová doprava a s ní spojená spotřeba energie se stala hlavním zdrojem znečištění a hluku ve městě. Právě silniční doprava spotřebovává velké množství paliv.¹

Celosvětový růst silniční automobilové dopravy představuje největší tlak na těžbu a zpracování ropy. Stále rostoucí spotřeba zvyšuje závislost států na spotřebě a dovozu uhlí, využitého při výrobě automobilů a ropy na produkci pohonných hmot.

V silniční dopravě je proto výhodné vytvářet transparentní podmínky na přepravním trhu a s tím související tvorba spravedlivých cen.

Právě cena je tou silou v tržním prostředí, která může ovlivňovat poptávku spotřebitele. Omezování dopravy, restrikce nebo náhrada klasických paliv bi-

opalivy je dle mého názoru v současné době nákladná a navíc často také kvůli nesouhlasu a nedostatečné uvědomělosti lidí neproveditelná.

Závislost mezi změnou v ceně pohonných hmot a spotřebou paliv vyjádřenou ve využitelné energii

Danou závislost je možné asi nejlépe ilustrovat pomocí jednoduché regrese založené na reálných cenách a reálných příjmech, což umožňuje detailněji strukturovat reakci poptávky. Tato regresní funkce má potom tvar: $C = a \cdot rNDI + b \cdot rPB + c$, kde $rNDI$ (Net Disposable Income) je čistý disponibilní peněžní příjem domácností v cenách roku 2003. NDI zahrnuje všechny příjmy obyvatelstva – sociální transfery, kapitálové příjmy a naopak nezahrnuje placené daně z příjmu, úhrady zdravotního a sociálního pojištění ani půjčky, což následně lépe odráží koupěschopnost obyvatelstva. PB je cena benzínu vyjádřená v Kč na MJ energie. C vyjadřuje spotřebu energie v IAD za benzin, která je opět pomocí energetického obsahu paliv přepočtena z tun na jednotky energie J (TJ).

Z modelu byla odstraněna vstupní čísla pro naftu, protože původní regresní model $C = a \cdot rNDI + b \cdot rPB + c \cdot rPN + d$ ukázal, že proměnná rPN (cena nafty) není statisticky významná na 90% (nebo vyšší) hladině významnosti, a můžeme tedy zvážit její odstranění z daného modelu.²

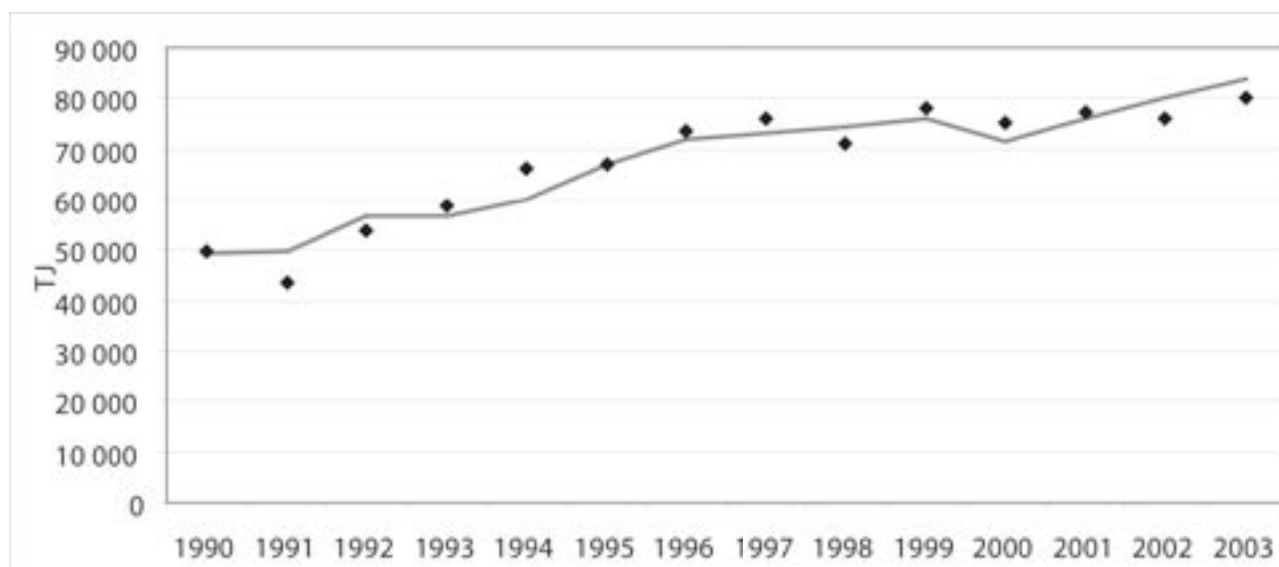
Po provedení výpočtu na základě údajů za roky 1990–2003 metodou nejmenších čtverců byly zjištěny následující parametry:

$$C = 0,798128 \cdot rNDI - 27981,0 \cdot rPB + 26587,8$$

Index korelace je přibližně 89,3 %, což znamená, že pomocí daného regresního modelu je možné vysvětlit necelých 90 % variability proměnné C .

¹ V roce 2005 bylo v silniční dopravě spotřebováno téměř 90 % veškeré energie spotřebované dopravou. Proto je nejdůležitější dopravu využívat efektivněji (díky lepšímu řízení dopravy a územnímu plánování) a zajistit rychlejší přechod k hojnějšímu používání veřejné dopravy a biopaliv. Rozvíjí se také Kampaň na podporu úspor energie, jejíž podstatou je splnit strategické cíle Evropské unie ke snížení energetické a emisní náročnosti automobilové dopravy. Hlavní pozornost kampaně v tuzemsku bude orientována na chování řidičů.

² Nejvíce významnou se podle výstupních údajů zdá být $rNDI$. Problém je, že vztah mezi peněžním příjmem a spotřebou pohonných hmot je přímo úměrný, tedy s poklesem důchodu klesá i spotřeba paliv. Jenže ve světě, kde spotřeba každoročně roste a výše důchodu odráží bohatství ekonomiky a blahobyt obyvatel, je snižování důchodu nežádoucí a také politicky neprůchodné.

Zvolený model má také své nedostatky, protože například nezahrnuje některé proměnné, dále také vliv přeshraničních nákupů z Německa (tzv. palivová turistika), technologický pokrok apod. Bylo také nutné vypustit z časové řady poslední hodnoty energetické náročnosti IAD, tj. hodnoty energetické spotřeby C za roky 2004 a 2005, které byly nekonzistentní s ostatními roky.

Graf ukazuje energetickou náročnost IAD pro benzin z podkladů Centra dopravního výzkumu přepočtenou na jouly (J) a spotřebu energie benzínu v IAD za roky 1990 až 2003 na základě výsledků zmíněné regresní funkce, která je zobrazena jako spojitá křivka.

Na základě takto stanoveného regresního modelu je možné zjistit cenovou a příjmovou elasticitu poptávky po pohonných hmotách požívanou k měření reakce poptávaného množství na změnu ceny nebo důchodu. Udává vztah mezi procentní změnou množství a procentní změnou ceny. V případě malých změn ceny a množství můžeme cenovou elasticitu poptávky zapsat vzorcem:

$$E = \frac{Q/Q}{P/P}$$

Cenová elasticita poptávky po palivech nám dává odpověď na to, o kolik procent se sníží spotřeba energie v IAD, když se zvýší cena paliv o např. 1 % za MJ.

Příjmová elasticita poptávky po benzínu	0,979
Cenová elasticita poptávky po benzínu	– 0,264

Elasticity jsou spočteny na základě hodnot roku 2003.

Všechny elasticity jsou (v absolutní hodnotě) menší než 1, což znamená, že jednorozhodnutí zvýšení ceny jednotlivých paliv vyvolá menší než jednorozhodnutí pokles spotřeby energií (v případě příjmové elasticity, jednorozhodnutí pokles příjmu způsobí méně než jednorozhodnutí pokles množství). Poptávka je tedy neelastická, v případě cenové elasticity poptávky po benzínu značně neelastická. Výsledky lze interpretovat následovně: 1% zvýšení disponibilních příjmů vyvolá 0,98% zvýšení poptávky po benzínu, naopak 1% zvýšení ceny benzínu vyvolá pokles poptávky o 0,264 %. Příjmová elasticita poptávky po benzínu se blíží jednotkové elasticitě (jednorozhodnutí pokles příjmů vyvolá jednorozhodnutí pokles spotřeby tohoto paliva).

Na elasticitu poptávky má vliv zejména to, jak snadno je daný statek nahraditelný jinými statky, zda má blízké substituty, a dále zbytnost statku. Poptávka je méně elastická v případě statků denní potřeby (základní potraviny) než v případě luxusnějších statků (rekreace, výdaje na potravinové doplňky apod.). V případě obtížně nahraditelných statků bude poptávka po nich značně neelastická.

*Alena Kováčová, studentka VŠE v Praze,
pod vedením Mgr. Ludka Pura z oddělení ekonomických analýz a statistiky MŽP ČR*

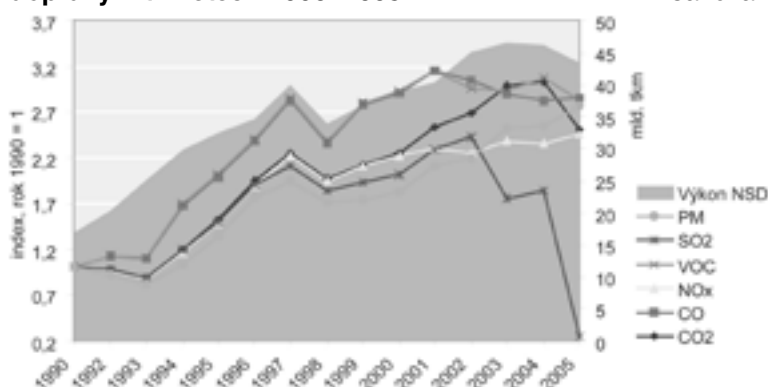
DOPRAVA: JAK ZLEPŠIT OVZDUŠÍ V PRAZE

Měřeno emisemi se stav čistoty ovzduší v Praze po roce 1989 výrazně zlepšil. Podstatně méně se snížily imise, neboť emise klesly hlavně z vysokých komínů, zatímco silničních vozidel znečišťujících přízemní vrstvu ovzduší, kterou dýcháme, výrazně přibýlo. Silniční doprava se stala rozhodujícím znečišťovatelem ovzduší v Praze.

Znečištění z dopravy

Nákladních auta, jezdící převážně na motorovou naftu, měrnou emisní náročnost v ČR změnila jen velmi málo.

Výkon nákladní silniční dopravy v mld. tkm a vývoj emisí základních škodlivin z nákladní silniční dopravy v t v letech 1990–2005

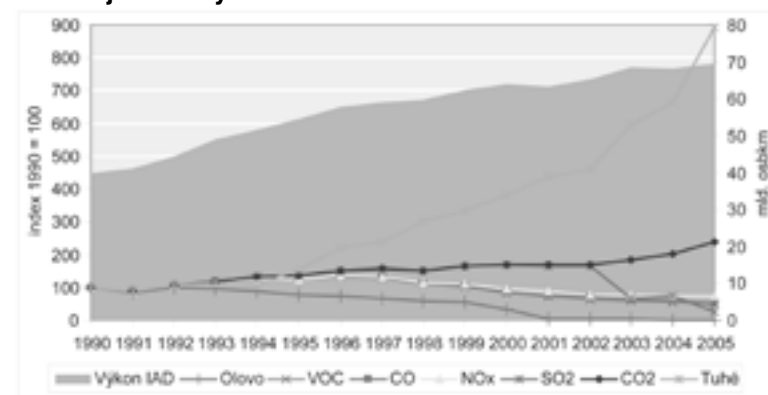

Zdroj: CDV

K tomu přistupují nepříznivé podmínky pro rozptyl emisí, zejména v údolích Vltavy a jejích přítoků. Spoléhání se na vědeckotechnický rozvoj bylo zcela mimo realitu.

Příznivější byl vývoj emisí z aut s benzínovými motory.

Vývoj objemů individuální automobilové dopravy a emisí jednotlivých škodlivin v letech 1990–2005

Zdroj: CDV

Reálných opatření ke snížení imisí nebylo v Praze příliš mnoho. Zvláště to platí o úseku silniční do-

pravy. Znečištění ovzduší v Praze přechodně paradoxně snížila dopravní kalamita v důsledku povodně v srpnu 2002.

V chybách dopravní politiky se pokračuje

V prvních letech po roce 1989 se spíše přehodnocovalo s výsledkem návratu k většinou dříve prosazovaným, v silniční dopravě vesměs problematickým řešením. Jde o rozhodnutí dokončit Strahovský tunel, který natahuje do centrálních oblastí Prahy další množství aut. Současně si vynucuje postavit navazující velkokapacitní silniční komunikace – tunel Mrázovka a městský okruh „břevnovská strana Strahovského tunelu – Pelc Tyrolka.“ Přivést množství aut na 17 let denně kolabující Severojižní magistrálu je dopravně problematické. Stavba má stát 30 mld. Kč (někteří uvádí i 40 mld. Kč), což je velmi mnoho. I když utlumí v tunelech hluk, množství emisí z tunelů bude nutné v pražské kotlině vypouštět. Množství projíždějících aut prudce vzroste, takže i při plynulejší jízdě se emise citelně zvýší. Přesto bylo v nařízení Prahy 17/2006, kterým se vydává integrovaný krajský program snižování emisí..., vyhodnoceno v rámci vysoko nákladových opatření jako nejefektivnější. Výstavba cyklistických komunikací byla naopak vyhodnocena jako nejméně efektivní.

Ještě horší je situace u vnějšího okruhu Prahy na severozápadě, kde byla nejprve opuštěna tzv. roztocká varianta a od r. 1991 je přes zásadní nesouhlas městské části Suchdol prosazována tzv. jižní varianta přes Suchdol s 5 500 obyvateli a přivaděčem přes Dejvice s asi 6 000 obyvateli, o devastaci zeleného pásu na severu Prahy nemluvě. Posuzování vlivů na životní prostředí (EIA) na vedení vnějšího okruhu přes Suchdol přitom prokázalo, že tato stavba by citelně zvýšila znečištění ovzduší i ve většině Prahy 6 a 7.

Vybrané měrné externality v osobní dopravě ČR

V posledních 10 letech jsou na dopravní stavby v Praze vynakládány velké peníze, ale ekologický efekt se nedostavuje. Příčina tkví v samotné strategii: místo rozvíjet všechny druhy dopravy, byť ne vždy je to efektivní. Přibližné minimální měrné externality jednotlivých druhů osobní dopravy v ČR v roce 2004 ukazuje tabulka.

Měrné ekonomické externality osobní dopravy v ČR v roce 2004 v Kč/1 milion osobokilometrů

Druh externality	Silniční		Letecká	Železniční Elektrická
	IAD ¹⁾	link.bus ²⁾		
Nehody	319 978	6 804	0	3 141
Hluk	72 730	74 779	632	21 433
Emise	105 273	226 655	8 172	2 089
Přízemní ozón 2003	10 377	34 340	10 779	0
Globální oteplení	57 863	48 197	49 192	38 240
Kongesce původci	22 288	0	0	0
CELKEM	588 508	390 774	68 775	64 904

Železniční	MHD			
	Motorová	metro	trolejbus	tramvaj bus
10 128	0	19 245	7 312	2 910
13 840	0	0	160 248	117 120
30 935	558	1 225	772	184 860
26 279	0	0	0	31 068
41 378	10 794	23 712	14 935	43 833
0	0	0	0	0
122 559	11 352	44 182	176 686	379 791

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat CDV, ČD, Policie ČR, DI ČR, ČEZ ad. IAD včetně motocyklů. Linkový autobus včetně nepravidelné autobusové dopravy. Motorové osobní vlaky mají hluk nulový, resp. o to více hlučí vlaky s diesel-elektrickými lokomotivami.

Kromě globálního oteplení a kongescí (škody způsobované veřejné povrchové dopravě zácpami osobních aut) jsou výše uvedené externality počítány jako ekonomické ztráty vlivem nucené pracovní nečinnosti předčasně zemřelých, zraněných a častěji nemocných a zvýšené náklady na léčení. Nepodařilo se vyčíslit podíl osobních aut na otylosti, resp. na poškození zdraví lidí jí způsobených.

Jde o přibližné celostátní průměry, které nemusí platit pro konkrétní dopravní spoj. Lze se důvodně domnívat, že hluk a emise budou v Praze proti celostátnímu průměru závažnější. Podle tabulky č. 1 nejšetrnější vychází metro, po něm trolejbus, elektrická železnice, letadlo a motorová železnice. Bilanci externalit tramvají zásadně zhoršuje nadměrný hluk, bilanci autobusů emise a hluk, bilanci osobních aut zásadně zhoršuje zvláště enormní nehodovost z důvodu hrubé nekázně části řidičů.

Vyjdou-li z dat přepravních výkonů motorové dopravy pro Prahu, toxické emise v r. 2005 bez obětí přízemního ozónu způsobily prostřednictvím zvýšené nemocnosti v Praze ekonomické škody za 3,41 mld. Kč a emise hlavního skleníkového plynu CO₂ za 1,19 mld. Kč. Celkem šlo minimálně o 4,6 mld. Kč/rok 2005.

Využití měrných externalit ke korekci efektivnosti jednotlivých staveb dopravní infrastruktury je podmíněno analýzou změn struktury dopravy, vyvolané touto či onou investicí do dopravní infrastruktury. Takové hodnocení ale zatím v projektech staveb dopravní infrastruktury není požadováno. Zpětně z dat dopravního podniku Prahy lze odvodit, že nahrazení autobusů tramvajemi v důsledku výstavby tramvajové trati na sídliště Barrandov s pružným uložením kolejí, resp. metra do Ládví, v ekonomických podmínkách ČR roku 2004 snížilo externalitu minimálně o 13,9, resp. 18,5 mil. Kč/rok 2004. Minimálně, protože tyto investice přispěly i ke snížení jízd osobními auty a umožnily vyřadit nejstarší autobusy s nejhorsími ekologickými parametry. Samozřejmě, existují

i jiné, především čistě dopravní přínosy uvedených investic.

Chybějící vlakové zastávky se i nadále nestaví

Z dopravně ekonomicko ekologického hlediska je nejefektivnější stavět chybějící železniční zastávky na území Prahy a v jejím okolí a část silniční dopravy tak převádět na šetrnou železniční dopravu. S výjimkou zastávek Modřany a Modřany Komořany, které v roce 1997 ve vazbě na tramvaj do Modřan nahradily pro osobní dopravu špatně umístěné nádraží Modřany, se zde nepostavilo nic. Při projektu jinak velmi potřebného „nového železničního spojení“ z nádraží Praha Hlavní do Prahy Libně, Vysočan a Holešovic se zapomnělo na potřebu postavit zastávku Krejčárek, při stavbě koridoru Praha – České Budějovice nebyla postavena zastávka Praha Uhřetěves jih ani se nestaví zastávka Říčany jih a Benešov sever (příslušné radnice je odmítly financovat), modernizaci klíčové železniční trati Praha – Kladno s odbočkou na letiště Ruzyně léta úspěšně blokuje radnice Prahy 6, předstírajíc boj za životní prostředí, ač jedině moderní železnice může účinně zmenšit proud aut a autobusů mířící do Prahy od Kladna a od letiště, ani povodňová kalamita nevedla k obnově zastávky Karlín (nebyly obnoveny ani zastávky Vyšehrad a Dolní Liboc), obstrukce hygienika (uplatňoval hlukovou normu pro obytnou zástavbu pro území parku Stromovka) zastavila koridorizaci trati nádraží Holešovice – Podbaba spojenou s výstavbou vlakové zastávky Podbaba, jež by nahradila dopravně odlehlejší nádraží Bubeneč, i nadále chybí zastávky Slávie, Zahradní Město a Veletržní, v Hlubočepích i nadále staví vlak v bývalé keramičce mimo obec, ač by pro občany Hlubočep byla mnohem zajímavější zastávka u přejezdu se Sliveneckou ulicí, přesun zastávky Velká Chuchle do obce a výstavbu zastávky Radotín jihozápad zastavila změna koncepce výstavby 3. koridoru atd. Z šesti chybějících přestupů „vlak – metro“ (Rajská zahrada, Kačerov, Vltavská, Dejvická, Hosti-

vař a Zličín) se nestaví žádný. Podle různých odhadů v Praze chybí, popř. je špatně umístěno, 20–40 vlakových zastávek. Počet aut v Praze ale může snížit i postavení významných vlakových zastávek v okolí Prahy, např. Nymburk jih (trať na Poříčany), Neratovice sídliště (trať do Prahy), Rudná u Prahy město, Rudná Hořelice, Kolín automobilka... Zatím byly postaveny jen chybějící vlakové zastávky Ostrá u Lysé n. L. a Čelákovice Jiřina.

Husté taktové příměstské dopravě na řadě železničních tratí brání jejich nedostatečná propustnost. Samotný ukazatel propustnosti trati říká málo, pokud na ní jezdí vlaky různých kategorií, např. osobní, rychlíky a nákladní. Zchátralá neelektrizovaná jednokolejka z Prahy Masarykova nádraží do Kladna neumožňuje ani taktový provoz. Zásadní modernizace tratí pražského železničního uzlu ale není levná záležitost, dle Správy železniční dopravní cesty si žádá asi 62 mld. Kč investic, resp. místo průměrných 1–1,5 mld. Kč/rok v posledních letech cca 6,5 mld. Kč/rok. Zatím stát ale preferuje výstavbu dálnic.

Investice do městské hromadné dopravy

Hlavní investicí do rozvoje městské hromadné dopravy v Praze zůstává metro. Zatímco dosavadní trasy měly z hlediska dopravních potřeb dobré trasování, do budoucna tomu tak nemusí být. Dokončovaný úsek „Ládví – Letňany“ vede značným, vzhledem k vysokým investicím dopravně ne příliš odůvodněným, obloukem. Prahou 6 vehementně prosazované prodloužení trasy metra A z Dejvické na letiště v Ruzyni nepatří k dopravním prioritám Prahy a v úseku „Nemocnice Motol – letiště Praha Ruzyně“ není dopravně odůvodněno. Problémem je i neprozíravá snaha stavět trasu D metra jako lehké metro. Předpokládaná určitá úspora investičních nákladů nenahradí problémy nekompatibility nové trasy s trasami dosavadními včetně potřeby dvojí opravárenské základny, nutnosti stavět trasu od okraje Prahy do centra vzhledem k nemožnosti využít dočasně stávajících dep metra ad.

Velmi pomalu se v Praze staví chybějící tramvajové tratě. Od roku 1990 přibyla jen do Modřan a na sídliště Barrandov. V roce 2007 se staví nevelký úsek od Laurové k metru Radlická. Tramvajových tratí ale v Praze chybí asi 10. Na výstavbu dalších tramvajových tratí vesměs chybí finance. Výstavbu některých chybějících tramvajových tratí znemožňuje i nezájem příslušných radnic městských částí (do Bohnic, do Petrovic). Pokud integrovaný krajský program snižování emisí Prahy předpokládá vynaložit 46,5 mld. Kč na výstavbu kapacitních komunikačních sítí (hlavních silnic), na podporu kvality v hromadné dopravě 11,6 mld. Kč (rozhodující část má stát další rozšiřování metra), na podporu záchytných parkovišť 1,8 mld. Kč a na ostatní 586 mil. Kč, nemůže být výsledek jiný.

Jinak příznivé ekologické parametry provozu tramvají vážně snižuje jejich značná hluchost. Lze ji citelně snížit rekonstrukcí tramvajových tratí na tratě s pružným uložením kolejí (podobně jako železničních tratí) a nákupem nových tišších tramvají. Kvalitní

nabídka tramvají pro potřeby našich měst na trhu ale i nadále chybí.

Zásadním problémem jsou vysoké emise a stále značná hluchost autobusů MHD. Základní cestou jejich snížení by měl být nástup autobusů na stlačený zemní plyn (CNG). I když podmínky pro plynofikaci dopravy na úrovni ČR jsou dnes relativně příznivé, s nákupem většího počtu autobusů na CNG vedení Prahy (i mnohých jiných velkých měst ČR) stále váhá.

I nadále trvá potřeba zvyšovat podíl nízkopodlažních vozidel veřejné dopravy osob.

Určité rezervy zůstávají ve vytlačování linkových autobusů ke stanicím metra v okrajových částech Prahy. Pro šetrné trolejbusy není ve stávající dopravní situaci v Praze vhodný prostor.

Nepřízpůsobovat město potřebám silniční dopravy

Snaha přizpůsobovat město potřebám silniční dopravy, jež se vesměs uskutečňuje za cenu snižování jeho obyvatelnosti, se plně týká i Prahy. Častý argument, že „*ty auta přece musí někde jezdit*“ je veskrze falešný, leč pro obvykle automobilizované politiky příznačný. Rozhodující je, zda preferujeme silniční dopravu, nebo přijatelné životní prostředí. Snaha preferovat obojí připomíná tanec mezi vejci, s kterým nebývá spokojenost ani na jedné straně. Na místě je zklidňovat automobilovou dopravu v Praze, tj. omezovat její vjezd do centra Prahy, na sídliště, odvádět z Prahy tranzit, stavět cyklistické stezky (ne ale se schody, jak se stalo na cyklostezce z Letné k úřadu vlády, či přes prostor pro cestující na zastávce autobusů, jak se stalo na Evropské) a stezky pro pěší. Souběh stezek pro pěší se stezkami pro cyklisty také není příliš dobrý, protože někteří cyklisté na nich ohrožují pěší.

Pro odvedení tranzitu není nutné trasovat vnější okruh přes sídelní celky, lze ho vést i za hranicemi Prahy, např. tzv. severní trasou s mostem přes Vltavu u Řeže.

Bezpečnost silniční dopravy nezvyšují dálnice, jak se často tvrdí. Dálnice se pro část řidičů stávají školou hazardování s nepřiměřenou rychlostí, kterou pak uplatňují i v hustě obydlených čtvrtích měst. Asi 50 % obětí úrazu motorovým vozidlem zemřelo na následky nepřiměřené rychlosti některého z řidičů. Výstavba kruhových objezdů s předností v jízdě je jedním z mála technických opatření, která účinně řidiče odrazuje od divokých jízd.

Problematická je i výstavba podzemních garáží v centru Prahy. Ty do beztak auty silně přetíženého centra Prahy nasávají další množství aut a zhoršují beztak špatné životní prostředí, o neustálých zácpách na silnicích nemluvě. Na místě je regulace silniční dopravy, zvláště pak v centru Prahy. Zavedení mytného za vjezd do centra Londýna či Stockholmu je činem hodným následování i pro Prahu. Stávající omezení osobních aut v centru Prahy jsou zjevně nedostatečná, mimo jiné pro množství přiznaných výjimek.

*Ing. Jan Zeman, CSc.,
CENIA Praha*

EKOLOGICKÁ VÝCHOVA O PŘÍRODĚ V DÍTĚTI A KOLEM NĚJ

Výzkum Odcizování člověka přírodě (VaV IC/4/40/04) byl realizován po dva roky v areálu Toulcova dvora, střediska ekologické výchovy hlavního města Prahy. Prováděn byl několika místními pracovníky i pozvanými odborníky různých profesí, kteří ještě nad rámec své odbornosti měli většinou bohaté praktické zkušenosti jak s dětmi, tak s přírodním prostředím. Zájem byl soustředěn na děti od batolecího věku až po patnáctileté. Hlavním smyslem se stalo zmapování skutečné situace dnešních městských dětí v kontaktu s běžně dostupným přírodním prostředím. S podrobnými výsledky je možno seznámit se v průběhu r. 2007 na internetových stránkách www.detiamesto.cz. Na MŽP a střediscích ekologické výchovy je k dispozici publikace Děti, aby byly a žily. Více o širších souvislostech celého průběhu se lze dočíst na internetových stránkách <http://envigogika.cuni.cz> v článku Odcizování člověka přírodě v teorii a praxi.

Nejzajímavější poznatky

- Většinu informací o živé přírodě získávají děti především zprostředkovaně (pomocí slov, obrázků, filmů), a to jak v rodině, tak ve škole. Jejich vlastní zkušenosti z kontaktů s venkovním terénem jsou na poměrně nízké úrovni. U dětí z mateřských škol překvapovalo, jak rozeznávají různé živočichy na obrázcích. Znalosti rostlin byly podstatně horší. Představy o tom, kde a jak mohou jimi pojmenované organismy žít, byly stejně špatné u mladších jako u starších dětí. Podstatné také bylo, že žáci základních škol už méně přemýšleli o zadaném úkolu a více o variantách výmluv: „To jsme se ještě neučili, to ještě nemohu umět, o to se nezajímám, to v životě potřebovat nebudu, zajímám se o počítače, na blbnutí venku nemám čas...“

- Dalším překvapením byly poměrně malé rozdíly při plnění úkolů ve venkovním terénu u dětí v předškolním věku a u školáků. Na žácích ze čtvrtých a pátých tříd bylo zřejmé, že už byli naučeni cenit si více toho, co vytvořil člověk, než toho, na čem jsme existenčně – tj. biologicky – zcela závislí. Čím starší děti, tím víc je patrný návyk na interiérové činnosti. Venkovní terén je pro starší prostor, který je nezbytné překonávat při přemísťování z životně důležitých interiérů bytů, škol, hal kulturních i sportovních a nákupních center.

- U všech věkových skupin dětí a mladých lidí se projevil prudký nárůst času tráveného v posledních letech s různými technickými novinkami současné doby, u televize a především u počítačů. Postupné vytěsňování biologické složky z životního pole mladého člověka je už často patrné na poklesu jejich tělesné i duševní vitality (tím není míněn pokles IQ, ale ubývání dovedností a zájmu o získávání zkušeností v praktickém životě).

Náměty vyplývající z výzkumu

V průběhu roku 2006 se autorka tohoto příspěvku zabývala určitými náměty na možná zlepšení popsaných negativních procesů ve vývoji současných dětí a pokusy o jejich uvádění do života. Rozsáhlý materiál se soustřeďuje na určité okruhy problémů s ekologickou výchovou.

Zde následuje jen několik zásadnějších myšlenek, které se týkají dětí, rodin, škol, pedagogů.

- Základní kostra způsobu života se tvoří hlavně u dětí ve věku do tří let. V ČR by proto bylo důležité rozhodnout, který resort a jak bude podporovat výchovu k udržitelnému životnímu stylu u dětí v tomto věku a bude mít zodpovědnost za tuto důležitou vývojovou etapu. Je nezbytná také lepší mezi-resortní spolupráce.

- Rozdělovat vzdělávání po vzoru přicházejícím z EU na formální (povinné), neformální (nepovinné za účasti nějakého lektora) a informální (jedinec se učí sám) je pro resort životního prostředí zatím záležitostí málo frekventovanou a prakticky zatím zcela nevyužívanou. Odcizování dětí přírodnímu prostředí z pohledu uvedeného třídění lze označit jako ubývání příležitostí k informálnímu učení se přímo z přírodních dějů. Jedná se o učení vývojově nejstarší a se vši pravděpodobností i v současnosti – v raném dětství – nejdůležitější. Kompetentní odbory MŽP mají možnost zadat studii, která by se zabývala všemi souvislostmi mezi informálním učením a životním prostředím: důsledky života ve výhradně urbanizovaném prostředí, nápravnými opatřeními, indikátory...

- Při vyhlásování podmínek grantů pro nevládní neziskové organizace na MŽP, MŠMT a MMR lze upřednostňovat podporu těch zařízení, jejichž součástí budou přírodní plochy a aktivity odehrávající se v zeleni. V ČR už jsou nebo se připravují zásadní materiály, které mohou na uvedený problém pamatovat a vhodnou dotační politikou ho řešit: Akční plány environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO), Národní strategie pro vzdělávání pro udržitelný rozvoj, Operační programy vzdělávání pro konkurenceschopnost, Marrákešský Task Force k udržitelnému životnímu stylu, Krajské koncepce ochrany přírody...

- Pozornost i prostředky získávané z EU se věnují ekologickému vzdělávání hlavně až od druhého stupně základních škol (posuzováno podle situace v Praze). Tedy v době, kdy nejpodstatnější návyky způsobu vlastního života (= socializace) jsou již pevně ukotveny. Jak dosáhnout potřebných změn?

Prosadit vznik vyhlášky s pravidly včasné ekologické výchovy, limitující např. v době školní docházky poměr interiérového a exteriérového pobytu dětí, s přihlédnutím k jejich věku a indikátory hodnotící

děti také podle schopností učit se prakticky vhodně reagovat na přírodní děje. Navrhovaný požadavek je ve veřejném zájmu i z hlediska narůstajících změn klimatu.

- Ke vzdělávání pro udržitelný rozvoj by významně přispělo ekologicky pozitivní zacházení se školními pozemky: ukázky rehabilitace přírodních společenstev, kvalitní péče o trvalé travní porosty, venkovní učebny apod. K tomu jsou potřebné takové změny v legislativě, aby se financování škol nedělo výhradně podle počtu žáků, což často vede ke snahám zbavovat se školních pozemků. Účinným nástrojem proti stále intenzivnějšímu pokrývání školních venkovních ploch umělými povrchy, nafukovacími halami, živící, dlažbou apod. by mohl být zájem poslanců strany zelených o prosazení plateb za úbytek ekologických služeb, které poskytují výhradně plochy nezpevnované. Toto opatření by mělo výchovné účinky vůči celé veřejnosti, nejen ve školství.

- V současné době začíná být nedostatek míst v mateřských školách. Ve vyspělých státech se osvědčily tzv. přírodní či lesní školy, kde děti jsou hlavně venku. Pro případ silného deště využívají jen dřevěný přístřešek. I v ČR by takové školky byly přínosem a byl by zájem je zřizovat. Zatím chybí nezbytné legislativní úpravy příslušných vyhlášek.

Co brání efektivnějšímu rozvíjení ekologické výchovy

Jaké jsou tedy vypočítované nedostatky bránící efektivnějšímu rozvíjení ekologické výchovy:

- povrchní meziresortní spolupráce a nechuť vstupovat do zatím nikým neřešené problematiky
- neochota k vytvoření lepší legislativní opory
- rozdělování prostředků podle tlaků zvenčí, a ne podle potřeby řešit oslabená místa vývoje
- roztržitost sil ekologicky zaměřených nevládních neziskových organizací
- přehlížení naší biologické závislosti a přeceňování možností kulturních vlivů na vývoj
- přetrvává myšlenka ochrany přírody před člověkem, místo ochrany přírody s obcany a pro ně
- dětem a mládeži – hlavně ve městech – rychle ubývají příležitosti k aktivním kontaktům s přírodním prostředím
- stále citelněji chybí příprava profesionálních ekologických vychovatelů – praktiků
- v oblasti vědy a výzkumu chybí pracoviště zabývající se sociobiologií, zúženěji evoluční psychologií; především hledáním možností, jak přispívat ke ko-evoluci genů a kultury
- neochota vzájemně vyvážit demografický vývoj s růstem urbanizace (děti informálním učením vnímají život kolem sebe a přizpůsobují se: něco jiného se říká, a něco jiného vidí; vnímají nesoulad)

*Emilie Strejčková,
koordinátorka výzkumu
Foto archiv autorky*

PODEJ RUKU ZEMI

Soutěž Podej ruku Zemi vyhlásilo Ministerstvo životního prostředí 22. března 2007 jako jednu z akcí kampaně Jaro pro Zemi.

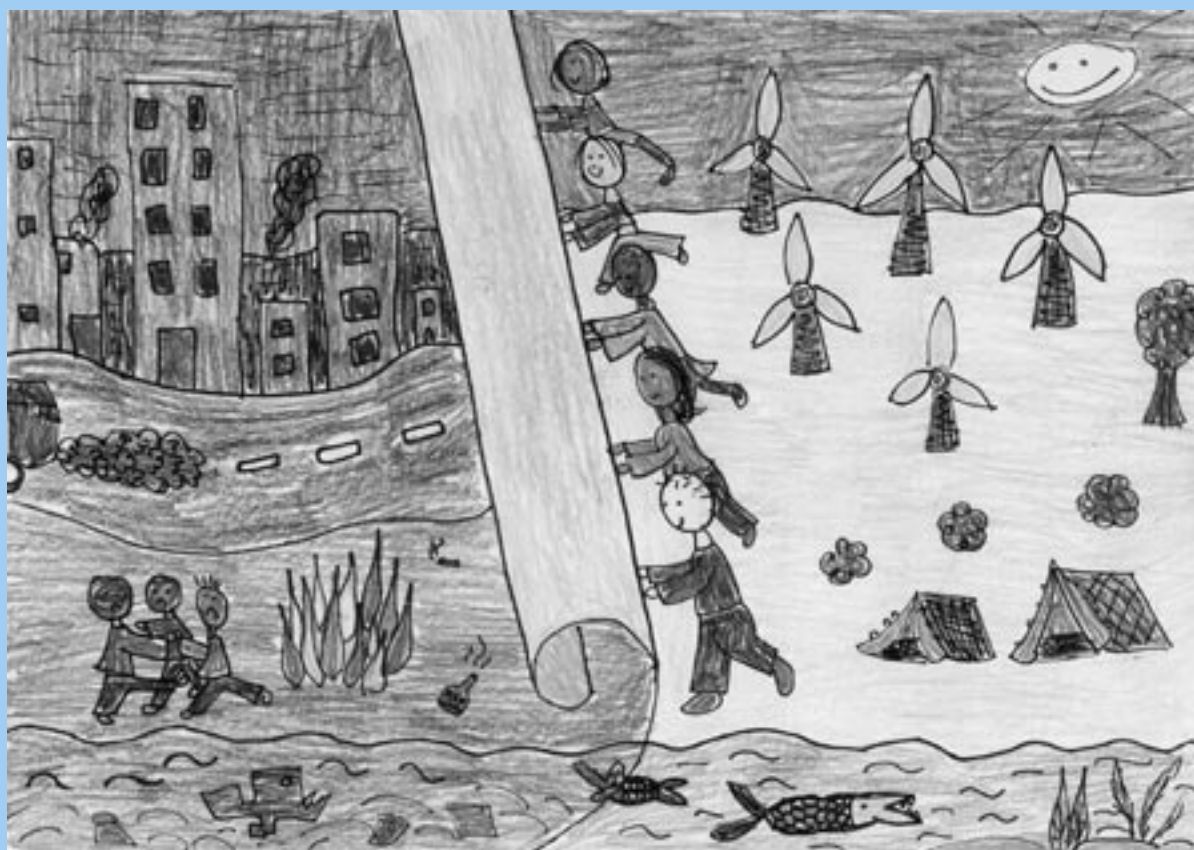
Cílem soutěže bylo zamyslet se nad současnou situací získávání energie a jejím dopadem na životní prostředí a zároveň se blíže seznámit s tématem obnovitelných zdrojů energie.

Výherci obdrželi ceny při slavnostním večeru 5. 6. 2007 na Světový den životního prostředí

v Národním domě v Praze. Partnerem soutěže se stala firma Solartec, s. r. o., z Rožnova pod Radhoštěm, která věnovala do soutěže některé ceny.

V kategorii výtvarných děl zvítězila Ivana Krejčová ze ZUŠ Blatná s kresbou, kterou vám zde představujeme. Také se vám zdá, že zachycuje současný okamžik?

(kvá)

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVII, číslo 7–8/2007 • Vychází 12x ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel.: 267 122 549 • Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel.: 261 910 608, e-mail: hana.kolarova@tiscali.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel.: 283 090 352, fax: 233 553 422, e-mail: sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2007 je 750,- Kč • Číslo 7–8/2007 předáno do tisku 15. 6. 2007